

SYSMÄ

TOIMINTAKERTOMUS JA
TILINPÄÄTÖS TILIKAUDELTA
1.1.- 31.12.2023

Khall
Kvalt

25.3.2024

SISÄLLYSLUETTELO

sivut

1. TOIMINTAKERTOMUS	1
1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	1
1.1.1 Kunnanjohtajan katsaus	1
1.1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys	6
1.1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa	8
1.1.5 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä.....	10
1.1.6 Kunnan henkilöstö	10
1.1.7 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittämiseen vaikuttavista seikoista.....	12
1.1.8 Ympäristötekijät.....	12
1.2 Kunnan sisäisen valvonnan järjestäminen	12
1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	14
1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen	14
1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset.....	16
1.5 Kokonaistulot ja -menot.....	22
1.6 Kuntakonsernin toiminta ja talous	23
1.6.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä	23
2 Konsernin toiminnan ohjaus	23
1.6.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat	23
1.6.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä.....	24
1.6.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä.....	24
1.6.6 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	25
Konsernitase ja sen tunnusluvut.....	27
1.8 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet.....	31
1.8.1 Tilikauden tuloksen käsittely	31
1.8.2 Talouden tasapainottamistoimenpiteet.....	31
2. TALOUSARVION TOTEUTUMINEN	32
2.1 Talousarvion määrärahojen ja tuloarvioiden sekä tavoitteiden toteutuminen	32
2.1.1 Käyttötalouden toteutuminen	32
Toimintaympäristövaliokunta	54
2.1.2 Tuloslaskelmaosan toteutuminen ulkoiset ja sisäiset.....	59
2.1.3 Investointien toteutuminen.....	61
2.1.4 Rahoitusosan toteutuminen	63
3. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	64
3.1 Kunnan tilinpäätöslaskelmat	64
3.1.1 Tuloslaskelma	64
3.1.2 Rahoituslaskelma	65

1. TOIMINTAKERTOMUS

Toimintakertomuksen antamisesta vastaavat kunnanhallitus ja kuntajohtajat. Kunnan toimintakertomuksen erityisenä tehtävänä on selvittää valtuuston talousarviossa hyväksymien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista kunnassa ja kuntakonsernissa. Toimintakertomuksessa on myös annettava tietoja sellaisista kunnan ja kuntakonsernin talouteen liittyvistä olennaisista asioista, jotka eivät käy ilmi kunnan tai kuntakonsernin taseessa, tuloslaskelmassa tai rahoituslaskelmassa. Tällaisia asioita ovat ainakin arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä. Kunnanhallituksen on lisäksi toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä. Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, toimintakertomuksessa on tehtävä selkoa talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävytydestä talouden tasapainottamiseksi (KuntaL 115 §).

1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

1.1.1 Kunnanjohtajan katsaus

Allekirjoittanut aloitti vs. kunnanjohtajan tehtävässä vuoden 2024 alusta. Tukeudun vuoden 2023 talouden tunnuslukujen osalta talouspäällikkömme Susanna Leppäsen koostamaan taulukkoon. Kokonaisuutena Sysmän taloudellista tilannetta voidaan pitää tällä hetkellä vakaana, mutta kuntatalouden ennusteet tuovat tummia pilviä Päijänteen päälle. Onneksi Sysmässä on osattu hoitaa taloutta maltillisesti, joka antaa tulevaisuuteen puskuria. Kiitos siitä edeltäjille! Sysmän sijainti Päijänteen sydämessä on luonut taloudenpitoon hyvät puitteet. Vapaa-ajan asukkaiden suuri määrä ja heidän vaikutuksensa kunnan talouteen ja – palvelutarjontaan on aina ollut Sysmässä merkittävä. Vapaa-ajan asukkaat ovat Sysmän mahtava lisävoima ja suokaamme hyvän yhteistyömme jatkuvan.

Kulunut vuosi 2023 on ollut jatkumoa siihen epävarmuuteen, joka on koetellut hyvinvointiyhteiskuntamme rakenteita. Koronan jälkimainingit ja Ukrainan sodan sivuvaikutukset vaikuttavat edelleen valtioon ja kuntatalouteen merkittävästi. Nämä näkyvät myös kotitalouksissa kustannusten nousuna, sähkölaskuissa sekä korkojen kohoamisena. Suomen valtion talous elää kovia aikoja, jota nykyinen hallitus toimillaan koettaa tasapainottaa. Tämä kaikki on tuonut epävarmuutta työelämään sekä kuntien ja kotitalouksien talouteen. Samalla edelleen myötäelämme ja jaamme ukrainalaisten jokapäiväisen kärsimyksen sodan keskellä. Kokonaiskuvassa voimme kuitenkin olla kiitollisia kotimaastamme Suomesta ja Sysmästä kotikuntanamme.

Kriisit mittaavat hyvinvointiyhteiskuntaa eri tavoin. Yhteiskunnan tehtävä on vaikeina aikoina huolehtia ihmisten perusturvallisuudesta ja tukea heikommassa asemassa olevia. Suomi ikääntyy ja ikäihmiset ovat monissa kunnissa, kuten Sysmässäkin, jatkuvasti kasvava väestöryhmä. Onneksi Sysmässä on erittäin aktiivisia kolmannen sektorin toimijoita, jotka pitävät kuntalaisten hyvinvointia yllä omalla aktiivisuudellaan. Tästä esimerkkinä Sysmän eläkkeensaajat ry, joka palkittiin Päijät-Hämeen urheilugaalassa kunniakirjalla ja kunnan liikuntateko-palkinnolla 2023. Kunta haluaa jatkossakin tukea aktiivista yhdistyskenttää ja kiittää samalla yhteistyöstä.

Sysmän palvelut ovat pieneksi kunnaksi vielä erittäin kattavat, joten asukkaita Sysmään kyllä mahtuisi nykyistä enemmän niitä käyttämään. Väestöennuste ei ole Sysmää mairitteleva, mutta onneksi tähän on mahdollista vaikuttaa. Voimme omilla toimilla rakentaa Sysmään niin hyvät olosuhteet hyvinvoinnille, että Sysmä alkaa kiinnostaa asuinpaikkana yhä useampia. Se ei tapahdu itsestään ja hetkessä vaan vaatii yhteistä sitoutumista sekä

yhteen hiileen puhaltamista jokaiselta kuntalaiselta, työntekijältä, yrittäjältä ja päättäjältä. Keskeiset tekijät pitää myöskin olla kunnossa, jotta olemme houkutteleva ja turvallinen asuinkunta. Tällä tarkoitan koulua, jonka tulisi olla oppimisympäristönä turvallinen ja vetovoimainen niin oppilaille kuin siellä työskenteleville. Sysmässä on hyvä koulupolku lukioon asti, tehkäämme tästä polusta laadukas ja koulumme oppimisilmapiiristä ylpeilyn aihe. Sysmän terveydenhuolto- ja pelastuspalvelut ovat nyt hyvinvointialueen järjestämistä vastuulla, mutta uudehkot ja toimivat tilat ovat etu Sysmässä. Isossa kuvassa Sysmän tilanne on varsin hyvä, vaikka aina toki voidaan kehittää ja parantaa palveluita.

Kunnan imago ja maine on jokaisen sysmäläisen asia. Siihen jokainen voi vaikuttaa olemalla ylpeä kotikunnastaan ja kertomalla siitä hyvää ulospäin. Ongelmiakin kohdataan, mutta ne nujerretaan ratkaisuhakuisella asenteella ja positiivista ilmapiiriä vaalimalla.

Kunnan elinvoimaa kehitetään yhteistyössä ProAgrian sekä Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n kanssa. Jälkimmäiseen liityttiin kunnanvaltuuston yksimielisellä päätöksellä 18.3.2024. TE-24- uudistuksen myötä maakunnallisen yhteistyön merkitys elinkeinon kehittämisessä tulee korostumaan. Pidän tärkeänä, että kunta profiloituu omien vahvuuksien kautta, mutta kuitenkin yhteistyössä koko Päijät-Häme huomioiden.

Sysmässä on monia vahvuuksia jo olemassa olevien elinkeinojen kehittämiseen sekä mahdollisuuksia uusiin avauksiin esimerkiksi luontomatkailun saralla. Vaikka teemmekin yhteistyötä maakunnallisten elinkeinoyhtiöiden kanssa, on kunnan oma ja itse tuotettu elinkeinotoiminta kaiken kulmakivi, johon kannattaa talousarvioissa ja päätöksenteossa panostaa.

Kaavoituksella on merkittävä rooli kunnan elinvoiman kehittämisessä. Kunta omistaa strategisesti hyvin maata alueellaan, joka luo hyvät puitteetärkevälle kaavoittamiselle. Olemassa olevia kaavoja mm. Talasniemessä ja keskustaaajamassa aletaan nyt päivittää ajanmukaiseksi. Toivottavasti päivitys ja kaavoittaminen etenee aikataulussa ja hyvässä hengessä. Hyvällä valmistelulla ja osallistamisella pyritään minimoimaan mahdolliset valitukset, jotka hidastaisivat toimeenpanoa sekä estävät kunnan elinvoiman kehittymistä.

Tulevana kesänä alkava liikuntapuiston rakentaminen on suuri investointi Sysmän mitta-kaavassa. Lisäksi saamme uuden Ohrasaaren sillan, joka myös mahdollistaa kauniin Ohrasaaren paremman kehittämisen.

Sysmässä asui vuoden 2023 lopulla 3496 ihmistä. Lapsia syntyi 12 vuonna 2023. Tämän luvun soisin kasvavan. Kuolleita oli 73. Sysmään muutti 160 asukasta ja kunnasta muutti pois 122 asukasta. Muuttovoittoa siis 38, mikä on positiivinen asia. Palvelut kyettiin järjestämään pääosin valtuuston hyväksymän talousarvion puitteissa. Päijät-Hämeen hyvinvointialue painii, kuten muutkin hyvinvointialueet talouden kanssa, vaikka alueemme järjestääkin palvelut tunnetun kustannustehokkaasti. Ongelmat ja talouden tilanne saattavat näkyä hoitoon pääsyssä tai pitkittyvinä hoitojonoina.

Verotulot + 31 t€ ja valtionosuudet + 10 t€ toteutuivat talousarviossa ennakoitua paremmin. Talouden kasvuennuste ennustaa taantumien jälkeen pienen pientä elpymistä, mutta kuntatalouden luvut ovat kuitenkin yleisesti merkittävästi heikentyneet. Tarvitaan jatkossakin kurinalaista taloudenpitoa ja suunnittelua, jotta pystymme vastaamaan kuntatalouden heikkenemiseen hallitusti. Elinkeinojen tehtävä on tuottaa kunnalle lisätuloja. Kaavoitus sekä toimeenpanokyky on tässä avainasemassa.

Kunta kantaa vastuuta elinvoimasta, turvallisen arjen sujumisesta sekä riittävien palvelujen järjestämisestä. Pitää olla myös rohkeutta investoida, mutta maltilla. Vain investoiva kunta kehittyy. Investointi lapsiin ja nuoriin on satsaus tulevaisuuteen. Kannetaan huolta ikäihmisten hyvinvoinnista ja luodaan yhdessä olosuhteita hyvinvoinnille Sysmässä.

Jokaisen kuntalaisen kyky ja halu tehdä yhteistyötä vahvistaa keskinäistä luottamusta sekä luo edellytyksiä hyvälle tulevaisuudelle. Jokainen kuntalainen osaltaan toimii kunnan parhaana markkinoijana puhumalla Sysmästä hyvää!

Kiitos kunnan henkilöstölle, päättäjille ja sysmälaisille lämpimästi vastaanotosta, kun otin tämän tehtävän vuoden alussa vastaan haastavassa tilanteessa.

Toivotetaan kaikki lämpimästi tervetulleeksi luonnollisesti loistokkaaseen Sysmään!

Sysmässä 20.3.2024

vs. kunnanjohtaja Lasse Peltonen

SYSMÄN KUNNAN TOIMIELINORGANISAATIO vuonna 2023

KUNNANVALTUUSTO (21)

KUNNANHALLITUS (9)

- hallinto ja talous
- elinvoima
- henkilöstöpolitiikka
- maankäyttö, asuminen
- ympäristöterveydenhuolto

Esittelijä: Kunnanjohtaja

Lomituspalvelujen paikallisyksikkö

- toimialue 33 kuntaa ja 20 kaupunkia
- toimeksiantosopimus Mela

Esittelijä: Kunnanjohtaja

NUORISOVALTUUSTO
VANHUS- JA VAMMAISNEUVOSTO

SYSMÄN NEUVOTTELUKUNTA

KAAVOITUSTOIMIKUNTA

TARKASTUSLAUTAKUNTA (5)

KESKUSVAALILAUTAKUNTA (5)

TOIMINTAYMPÄRISTÖVALIOKUNTA (7)

- infra
- kiinteistöt
- jätehuolto

Esittelijä: tekninen johtaja

HYVINVOINTIVALIOKUNTA (7)

- varhaiskasvatus, perusopetus ja lukio
- vapaa sivistystoimi

Esittelijä : Yhtenäiskoulun ja lukion rehtori

- kirjasto, kulttuuri, nuoris- ja liikuntatoimi, elokuvatoimi

Esittelijä: hallintojohtaja

TIE- JA LUPAJAOSTO (3)

Esittelijät: rakennustarkastaja-rakennusmestari

tieasioiden ja ympäristötoimen osalta ympäristönsuojelutarkastaja

KUNNANVALTUUSTO 2021-2025

pj. Kotolahti Veikko	yrittäjä, eläkeläinen	KESK
I varapj. Seppänen Timo	toimitusjohtaja, eläkeläinen	AVOIN S
II varapj. Lahtinen Anuliisa	luokanopettaja KM	KOK
Aromaa Timo	perushoitaja	PS
Einonen Esa	eläkeläinen	SDP
Hildén Jesse	pelastaja	PS
Hiltunen Arja	eläkeläinen	SDP
Hopeasaari Juho	maanviljelijä	KESK
Juhola Hannu	toiminnanjohtaja	AVOIN S
Järvinen Mika	yrittäjä	KOK
Kalliosaari Mirja	sairaanhoitaja ylempi AMK, asiakaspääll.	PS
Kantonen Vesa	teollisuustyöntekijä	KESK
Karola Lilli	terveydenhoitaja AMK, maatalousyrittäjä	AVOIN S
Vuorensola Heli	sosionomi YAMK, projektipäällikkö	KESK
Kyllönen Veikko	eläkeläinen	AVOIN S
Lehtosalo-Lönnberg Eevakaisa	luokanopettaja	KESK
Palm Pekka	yrittäjä	AVOIN S
Rimpioja Nette	opiskelija	AVOIN S
Sinisalo Maija	maatalousyrittäjä	KESK
Tommola Mia	yrittäjä	KOK
Virolainen-Nurminen Eija	toimittaja, yrittäjä	KESK

Kunnanvaltuuston poliittiset voimasuhteet:

KESK	7
Avoin Sysmä	6
Kok	3
PS	3
SDP	2
<u>yhteensä</u>	<u>21</u>

1.1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Kuntien tilinpäätökset näyttävät vuodelta 2023 yllättävän hyviltä, vaikka jäivätkin hieman niille annetuista odotuksista. Hyviin tuloksiin vaikuttivat merkittävästi kertaluontoiset sote-uudistukseen liittyneet poikkeuserät. Vuodelle 2023 siirtyi vuodelta 2022 sote-uudistuksen verohäntä, minkä suuruudeksi on arvioitu 1,4 mrd. €. Kunnille maksettiin myös 500 miljoonaa euroa liikaa valtionosuuksia, mitkä tullaan perimään takaisin valtiolle lähivuosina. Taantumasta huolimatta vuoden 2023 ennakoidaan olleen kuntien talouden viimeinen toistaiseksi vahva vuosi.

Helmikuun lopulla tuli 2 vuotta Ukrainainen sodan alkamisesta eikä sota näytä loppumisen merkkejä. Uusi sota alkoi viime vuonna Israelin ja Hamasin välillä. Jännitteitä näyttää olevan paljon muuallakin. Näiden vaikutuksia maailman tilanteeseen on hyvin vaikea ennakoida. Nyt kuitenkin näyttää siltä, että Ukrainain sodan aiheuttama pula energiasta ja energian hinnan kallistuminen ei ole jatkunut. Sähköä on ollut hyvin saatavilla ja hinnatkin ovat kääntyneet laskuun.

Suomen talous kääntyi vuoden 2023 jälkipuoliskolla taantumaan ja myös työllisyys heikentyi. Vuosi 2024 on lähtenyt kitkutellen liikkeelle työtaistelujen sävyttämänä ja tämän hetkinen tulehtunut työmarkkinatilanne syventää Suomen talouden ja yrityselämän vaikeuksia. Suomi on tavoitellut 2 prosentin inflaatiovauhtia, mutta siihen ei olla vielä päästy. Suomen tammikuun inflaatio oli 3,3 prosenttia. Euroalueen inflaatio oli tammikuussa ennakkotietojen mukaan 2,8 %:a. Inflaation laskemiseen on oleellisesti vaikuttanut polttoaineiden hinnan lasku sekä keskikorkojen lasku. Kotitalouksien säästämisaste oli -0,4 %:a vuonna 2023 kun edellisvuoden vastaava luku oli -1,2 %. Uusien asuntojen rakentaminen laskee vielä vuonna 2024. Onneksi maahanmuutto ja maan sisäinen muutto lisää asuntojen kysyntää. Vuonna 2025 kulutuksen, investointien sekä viennin ennustetaan kuitenkin toipuvan.

Suomen bruttokansantuote (BKT) oli viime vuonna odotettua enemmän miinuksella. Kokonaisuudessaan vuonna 2023 bruttokansantuote laski 1,0 prosenttia. Kuluvalla vuodelle kuntarahoitus laski vuoden 2024 bkt-ennustetta ja nyt bkt:n ennustetaan laskevan 0,5 prosenttia. Alkuvuosi tulee olemaan vielä haastava, mutta loppuvuodesta talouden elpymisen pitäisi voimistua. Vuodelle 2025 kuntarahoitus piti ennusteen 2,0 prosentissa.

Tilastokeskuksen kansantalouden kirjanpidon ja kuntien alustavien tilinpäätösennakoiden mukaisesti julkisyhteisöjen rahoitusasema eli nettoluotonanto oli 7 miljardia euroa alijäämäinen vuonna 2023. Valtionhallinnon alijäämä oli 8,2 miljardia euroa, kun se edellisenä vuonna oli 4,2. Kuntien kirjanpidollinen tulos oli n. 2,4 miljardia euroa ja toiminnan ja investointien rahavirta noin 0,78 miljardia euroa. Valtionvarainministeriön joulukuuisessa talouskatsauksessa valtionhallinnon alijäämän ennustetaan pysyvän mitätävänä. Ilman sosiaaliturvarahastojen ylijäämää alijäämä olisi huomattavasti suurempi.

Kuntien tuloksissa on ollut suurta epävarmuutta, kun kuntien tilastokeskukselle raportoimat talouden luvut ovat päivittyneet merkittävästi sosiaali- ja terveydenhuollon vuoden 2022 kulujen tarkennettua. Pääosin muutokset ovat olleet kuntien talouden kannata heikompaan suuntaan, mutta tilanne kunnissa vaihtelee suuresti. Kuntatalouden kehitysarvio vuosille 2024-2027 on heikentynyt vuoden takaisesta arviosta. Kuntien vuosikatteet riittävät kattamaan poistot, mutta eivät enää riitä kattamaan investointeja ja kunnat velkaantuvat. Kunnallisveroprosentin korotuspaine kasvaa kunnissa. Petteri Orpon hallitusohjelmassa on sekä kuntien tehtäviä ja rahoitusta lisääviä että vähentäviä toimenpiteitä. Näiden yhteisvaikutus on hieman kuntien talouksia vahvistava.

Valtiovarainministeriön joulukuun 2023 taloudellisen katsauksen mukaan julkisyhteisöjen alijäämä on vuonna 2024 2,5 prosenttia BKT:sta ja kasvaa siitä asteittain noin 3,5 prosenttiin BKT:sta vuonna 2025 hitaan verotulojen kasvun sekä nopean menojen kasvun vuoksi. Alijäämä pienenee hieman keskipitkällä aikavälillä ja asettuu noin 3 prosenttiin suhteessa BKT:een vuonna 2027, kun hallituksen sopeutustoimet alkavat purra sekä talous ja työllisyys alkavat kasvaa ennustejakson lopulla .

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan Suomen 15-64-vuotias työvoima oli yhteensä 2,65 miljoonaa ihmistä, joista työllisiä oli 2,62 miljoonaa ihmistä. Työllisten määrä kasvoi edellisestä vuodesta 9 000 henkilöllä. Työllisyysaste oli vuoden 2023 lopussa 72,5 prosenttia. Työttömien määrä oli vuoden lopussa 297 648 henkilöä. Määrä lisääntyi edellisvuodesta n 127 000 henkilöllä. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,2 prosenttia.

VM:n taloudellisen katsauksen mukaan heikkenevä taloustilanne näkyy kuitenkin myös työmarkkinoilla. Avoimien työpaikojen määrä oli vuonna 2023 54 500, vuoden 2022 vastaava luku oli 68 300. Osa-aikaisten osuus avoimista työpaikoista oli 22 % kun vuonna 2022 vastaava osuus oli 17 %:a. Myös määräaikaisten osuus avoimista työpaikoista nousi, ollen 35 %:a, kun edellisvuonna vastaava luku oli 31 %:a. Työllisyys laskee edelleen vunna 2024. Työllisyysasteen ennustetaan kääntyvän uudelleen nousuun vuonna 2025.

Sysmässä oli joulukuussa työttömiä työnhakijoita 141, vuoden 2022 lopussa 140. Näistä lomautettuina oli 19 henkilöä. Työttömien osuus työvoimasta oli 11,1 prosenttia. Avoimia työpaikkoja puolestaan oli joulukuussa 19 kpl. Päijät-Hämeessä 31.12.2023 työttömiä työnhakijoita oli 12 569 henkilöä ja työttömyysaste oli 13,6 prosenttia.

Sysmän väkiluku 31.12.2023 oli tilastokeskuksen ennakkotietojen perusteella 3496. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen väkiluku oli vuoden lopussa 204 569.

2021	Q1	Q2	Q3	Q4	Summa
Sysmä Luonnollinen väestönlisäys	-11	-10	-18	-16	-55
Kuntien välinen nettomuutto	-12	0	-13	21	-4
Nettomaahanmuutto	4	2	2	3	11
Summa	-19	-8	-29	8	-48

2022	Q1	Q2	Q3	Q4	Summa
Sysmä Luonnollinen väestönlisäys	-27	-24	-16	-10	-77
Kuntien välinen nettomuutto	2	-1	-13	9	-3
Nettomaahanmuutto	1	6	0	-1	6
Summa	-24	-19	-29	-2	-74

2023	Q1	Q2	Q3	Q4	Summa
Sysmä Luonnollinen väestönlisäys	-16	-19	-14	-15	-64
Kuntien välinen nettomuutto	-4	22	0	12	30
Nettomaahanmuutto	2	10	3	8	23
Summa	-18	13	-11	5	-11

1.1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Kuntastrategian 2023-2025 päivityksessä Sysmän arvot ovat uudistuminen, vastuullisuus ja yhteisöllisyys. Visiona 2030 on ”Askel edellä, yhdessä.” Strategian päivitys hyväksyttiin valtuustossa 19.12.2022. Strategian painopisteet ovat

1. Elinvoimainen
2. Hyvinvoiva
3. Uudistava

Strategian painopisteille valtuusto hyväksyi tavoitteet ja mittarit. Toimielimet määrittelivät kuluvan vuoden puolella toimenpiteet em. tavoitteiden toteuttamiseksi ja annetuilla mittareilla mitattaviksi.

Hallintosäätöä on päivitetty 1.1.2023 alkaen.

Toimintatuotoissa ja toimintakuluissa näkyy sote-kulujen siirtyminen Päijät-Hämeen Hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen. Näiltä osin luvut eivät ole vertailukelpoiset edelliseen vuoteen verrattuna.

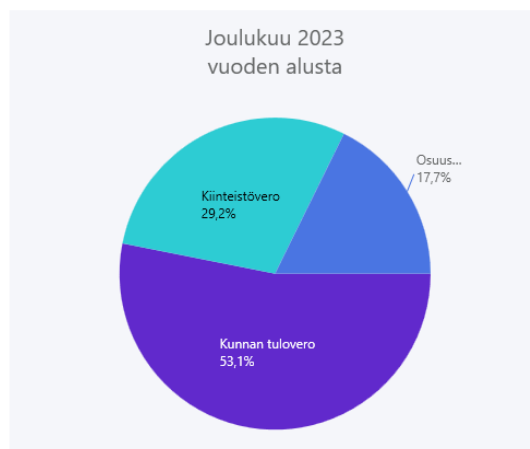
Toimintatuotot olivat 16,6 M€ (18 M€).

Toimintakulut olivat 25,3 M€ (45,4 M€) ja toimintakate oli -8,6 M€ (-27,3 M€), eli erotus n. 18,7 M€.

Sijoituksien arvonalautusta kirjattiin 23.597 €. Arvonalentumisia kirjattiin 708 764 €. Tähän sisältyvät Koy Sysmän Vuokratalon svoppien alaskirjaus sekä Koy Siniheinän osakkeiden ja lainan alaskirjaus.

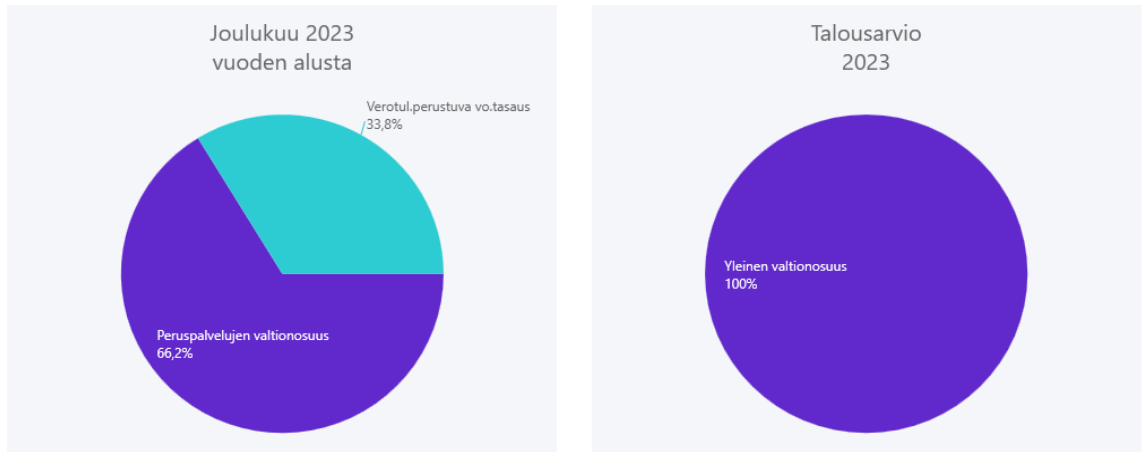
Verotuloja toteutui 7,489 M€ (14 M€). Kunnan tuloveroja kertyi 3,977 M€ (9,668 M€). Kiinteistöverojen toteuma oli 2,186 M€ (2,136 M€). Yhteisöveroja toteutui 1,3 M€ (2,2 M€), joka oli 885 t€ edellisvuotta vähemmän.

Kiinteistöveroprosentit pidettiin ennallaan, tuloveroprosentti oli 6,36 %:a.

	Joulukuu 2023		2023		Ero	Toteuma-%	Joulukuu 2022		2022		Ero
	Toteuma v. alusta		Talousarvio	talousarvioon	talousarviosta		Toteuma v. alusta	Tilinpäätös	tilinpäätökseen		
7000 Kunnan tulovero	3 977 628	53,1 %	3 948 000	52,9 %	29 628	101 %	9 668 505	69,0 %	9 668 505	69,0 %	-5 690 877
7010 Kiinteistövero	2 186 496	29,2 %	2 205 000	29,6 %	-18 504	99 %	2 136 506	15,2 %	2 136 506	15,2 %	49 990
7020 Osuus yhteisöveron tuotosta	1 324 996	17,7 %	1 305 000	17,5 %	19 996	102 %	2 210 917	15,8 %	2 210 917	15,8 %	-885 921
7040 Muut verot	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
Verotulot	7 489 120	100,0 %	7 458 000	100,0 %	31 120	100 %	14 015 928	100,0 %	14 015 928	100,0 %	-6 526 808

Valtionosuudet olivat 3,579 M€, (15,5 M€). Valtionosuudet ja verotulot eivät ole edellisen vuoden kanssa vertailukelpoisia johtuen sotien siirtymisestä hyvinvointialueelle.

	Joulukuu 2023		2023		Ero	Toteuma-%	Joulukuu 2022	2022		Ero	
	Toteuma v. alusta		Talousarvio		talousarvioon	talousarviosta	Toteuma v. alusta	Tiilipäätös	tiilipäätökseen		
7100 Yleinen valtionosuus	0	0,0 %	3 569 250	100,0 %	-3 569 250	0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	0	0,0 %	3 569 250	100,0 %	-3 569 250	0 %	0	0,0 %	0	0,0 %	0
7200 Peruspalvelujen valtionosuus	2 644 737	73,9 %	0	0,0 %	2 644 737	0 %	10 553 924	68,1 %	10 553 924	68,1 %	-7 909 187
7210 Verotul.perustuva vo.tasaus	1 347 678	37,6 %	0	0,0 %	1 347 678	0 %	5 317 920	34,3 %	5 317 920	34,3 %	-3 970 242
7230 Opetus/kultt.toimen muut voit	-412 507	-11,5 %	0	0,0 %	-412 507	0 %	-369 643	-2,4 %	-369 643	-2,4 %	-42 864
Muut valtionosuudet	3 579 908	100,0 %	0	0,0 %	3 579 908	0 %	15 502 201	100,0 %	15 502 201	100,0 %	-11 922 293
Valtionosuudet	3 579 908	100,0 %	3 569 250	100,0 %	10 658	100 %	15 502 201	100,0 %	15 502 201	100,0 %	-11 922 293

Vuoden 2023 suurin investointi oli Talasniemen tonttien osto. Muita suurempia investointikohteita oli jätevedenpuhdistamon korjaustyöt sekä Pajulantien jalkakäytävän ja polkupyörätien rakentaminen. Ohrasaaren sillan rakennustyöt käynnistyivät loppuvuodesta.

Sysmän kunnalla ei ole meneillään merkittävää tutkimustoimintaa.

1.1.5 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Kunnan menojen tarkkaa suunnittelua on jatkettava tulevina vuosina. Jatkuvaa tulomuodostusta tuottavaa toimintaa ei ole näköpiirissä, joten käyttömenojen tarkastelua käydään joka sektorilla. Pohjatyötä käyttömenojen kasvun pysäyttämiseksi on tehty, mutta useiden toimenpiteiden vaikutus on hidasta. Kunnassa nähdään, että selviytymisen tulevaisuudessa edellyttää aktiivista kunnan elinvoiman säilyttämiseen ja nostamiseen panostamista. Kuntaan on jälleen perusteilla elinvoimatyöryhmä, mikä etsii keinoja elinvoiman ylläpitämiseksi ja parantamiseksi.

Sysmän kunnan peruspalveluiden valtionosuudet ovat jo vuonna 2023 negatiiviset mutta verotulomenetyksen kompensatio sekä hyvinvointialueuudistuksen tasauselementit kääntävät valtionosuudet positiiviseksi. Valtionosuusmuutoksia tasaavat elementit pitävät Sysmän talouden kohtuullisen vahvana. Valtionosuusjärjestelmän uudistustyö alkoi lokakuussa 2023 ja uuden rahoitusjärjestelmän pitäisi olla voimassa 1.1.2026.

1.1.6 Kunnan henkilöstö

Henkilöstön lukumäärä 31.12.2023 oli 304 (335), joista vakinaisia oli 257 (272). Henkilöstön lukumäärä kuvaa yhden päivän tilannetta eli 31.12.2023 voimassa olleita palvelussuhteita, luku käsittää sekä kokoaikaisen että osa-aikaisen henkilöstön.

Palkkojen ja palkkioiden kokonaissumma sosiaali- ja henkilösivukuluineen tilikaudella oli 14 834 174,20 euroa (15 279 342,87 euroa) luvut sisältävät eläkemenoperusteiset ja muut sivukulut.

Kunta laatii vuosittain erillisen henkilöstöraportin.

Henkilöstön lukumäärä 31.12.		
	2023	2022
Hallinto-osasto	16	14
Lomituspalvelut	215	235
Sivistysosasto	41	47
Varhaiskasvatus	21	22
Tekninen osasto	11	7
Sosiaali- ja perusterveydenhuolto	0	10
Yhteensä	304	335

Henkilöstökulut		
	2023	2022
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	11 972 672,96	11 972 790,18
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	2 327 681,44	2 858 635,66
Muut henkilösivukulut	902 355,81	770 557,18
Henkilöstökorvaukset ja muut korjauserät	-372 436,01	-322 640,15
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	14 830 274,20	15 279 342,87
Henkilöstökuluja aktivoitu		
Henkilöstökulut yhteensä	14 830 274,20	15 279 342,87

Luottamushenkilöiden palkoista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	2023	2022
Keskusta	1 203,20	899,20
Perussuomalaiset	842,90	427,00
SDP	825,10	500,20
Kokoomus	1 098,40	613,30
Yhteensä	3 969,60	2 439,70

Tilintarkastajan palkkiot		
	2023	2022
Tilintarkastuspalkkiot	6 650,00	8 100,00
Hanketarkastukset ja lausunnot		
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät		
Muut palkkiot		
	6 650,00	8 100,00

1.1.7 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Lakeliving Oy:n kuntaa vastaan ja viimesijaisesti vastaajana kunta yhdessä kunnanjohtajan kanssa nostaman vahingonkorvauskanteen sekä kunnan Lakeliving Oy:tä vastaan nostaman vastakanteen osalta päädyttiin tuomioistuinsovittelussa sovintosopimukseen.

Kumpikaan osapuoli ei sovintosopimuksella myönnä toisensa vaatimuksia oikeiksi. Kunta maksaa valtuuston päätöksen tultua lainvomaiseksi Lakeliving Oy:lle 75 000 euron sovintokorvauksen ja osapuolet luopuvat muutoin kaikista vaatimuksistaan toisiaan kohtaan ja vastaavat omista asianajo- ja oikeudenkäyntikuluistaan. Päätöksestä on valitettu ja siten korvausta ei maksettu vielä 2023.

Vuonna 2023 Sysmän kunnanjohtaja Marketta Kitkiöjoki irtisanottiin. Irtisanomisesta on valitettu hallinto-oikeuteen. Vuoden 2024 talousarviossa on varauduttu ylimääräisiin palkka- sekä asianajokuluihin.

Päijät-Hämeen kunnat aikovat valittaa Päijät-Hämeen Hyvinvointialueen päätöksestä periä palkkaharmonisaation kustannukset alueen kunnilta. Kunnat eivät myöskään kirjaa palkkaharmonisaation kustannuksia tilinpäätökseen varauksena. Sysmän kunnan osuus palkkaharmonisaation kustannuksesta viivästyskorkeineen on 156.221 eur.

1.1.8 Ympäristötekijät

Sysmän kunnan kaatopaikka on suljettu. Jälkihoitokustannuksien kattamiseksi on tehty pakollinen varaus vuonna 2020.

Ajankohtaisia ympäristötekijöitä ja niihin liittyviä mahdollisia riskejä ei ole. Jätevedenpuhdistamon ympäristölupapäätös saatiin v. 2016. Luvassa ei ole ollut erityisiä tehostamisvaatimuksia. Hulevesien kartoitus -hankkeen avulla tehtiin saneeraussuunnitelma vuotovesien vähentämiseksi, jotta puhdistamolle tulevaa kuormitusta saadaan vähennettyä ja näin taattua puhdistusteho sekä puhdistamon kapasiteetin riittävyys. Samassa yhteydessä laadittiin suunnitelmat luonnonmukaisesta hulevesien hallinnasta, jotta kiinteistöjen vesivahingoilta voitaisiin rankkasateiden koittaessa välttyä.

1.2 Kunnan sisäisen valvonnan järjestäminen

Riskienhallinnan vastuut jakautuvat toimialoittain toimenkuvien kautta. Kunnassa on olemassa turvallisuussuunnitelma, valmiussuunnitelma ja riskianalyysi. Suunnitelmia päivitetään ajoittain. Merkittävistä kohteista, kuten vesihuoltolaitos, on tuoreet päivitykset.

Riskienkartoituksesta on valmistunut toimenpideohjelma, johon on kuvattu keskeisimmät vaaranpaikat ja ohjeet miten toimitaan ennaltaehkäisevästi.

Kunnanhallitus on kokouksessaan 25.8.2008 antanut koko kuntaa koskevan Sysmän kunnan sisäisen valvonnan yleisohjeen ja valtuusto on 8.9.2008 kokouksessaan hyväksynyt Hyvä hallinto- ja johtamistapa Sysmä-konsernissa -ohjeen. Valtuusto on hyväksynyt hallintosäännön 20.3.2023 § 5, joissa määrätään valiokuntien ja toimivien viranhaltijoiden toiminnasta, toimivallan jaosta ja tehtävistä.

Hallintokuntien päälliköt ja yksiköiden esimiehet vastaavat omalta osaltaan säännösten noudattamisesta. Sääntöjä päivitetään tarpeen ja ajan mukaan.

Valtuusto on hyväksynyt 15.12.2014 Sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan perusteet Sysmän kunnassa ja kuntakonsernissa. Talouden ja tavoitteiden seurannasta on otettu käyttöön neljännesvuosiraportointi, jonka yhteydessä on myös riskien seuranta.

Talouden ja suunnittelun seurantajärjestelmien perusteena on valtuuston hyväksymä talousarvio ja -suunnitelma sekä toteutumisen seuranta toimintakertomuksessa ja talousarviovertailussa. Toimielimet vastaavat oman taloutensa toteutumisesta ja raportoivat valiokunnille ja sen kautta kunnanhallitukselle mahdollisista muutoksista.

Omaisuuksien vakuutuksien ajantasallapidon hoitaa tekninen toimi. Kunnan vakuutukset kilpailutettiin vuonna 2023. Jokainen hallintokunta huolehtii omasta irtaimistostaan. Atk-laitteista ja järjestelmistä on koko kuntaa koskeva ajantasainen yhtenäinen luettelo sähköisessä muodossa palvelimella.

Jokainen hallintokunta vastaa omasta sopimustoiminnastaan.

1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

TULOSLASKELMA	1.1. - 31.12.2023	1.1. - 31.12.2022
TOIMINTATUOTOT		
Myyntituotot	14 098 431,51	13 613 916,82
Maksutuotot	1 531 316,50	2 793 803,54
Tuet ja avustukset	187 016,18	600 892,05
Muut toimintatuotot	855 539,73	1 036 949,89
Toimintatuotot	16 672 303,92	18 045 564,10
TOIMINTAKULUT		
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-11 604 136,95	-11 650 150,03
Henkilöstösivukulut		
Eläkekulut	-2 327 681,44	-2 858 635,66
Muut henkilösivukulut	-902 355,81	-770 557,18
Palvelujen ostot	-5 883 600,47	-24 487 206,30
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-1 097 026,34	-1 196 295,59
Avustukset	-2 811 550,44	-2 695 722,13
Muut toimintakulut	-685 477,76	-1 730 050,26
Toimintakulut	-25 311 829,21	-45 388 617,15
Toimintakate	-8 639 525,29	-27 343 053,05
Verotulot	7 489 119,57	14 015 927,73
Valtionosuudet	3 579 908,00	15 502 201,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	105 569,75	13 186,22
Muut rahoitustuotot	225 929,79	253 674,98
Korkokulut	-53 897,20	-4 602,85
Muut rahoituskulut	-9 446,54	-12 541,95
Rahoitustuotot ja -kulut	268 155,80	249 716,40
Vuosikate	2 697 658,08	2 424 792,08
Poistot ja arvonalennukset		
Suunn.mukaiset poistot	1 217 526,57	-1 189 817,88
Pysyvien vastaavien arvonalentumiset	-703 764,23	
Satunnaiset erät		
Satunnaiset erät	0,00	-7 943,43
Tilikauden tulos	771 367,28	1 227 030,77
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	422 601,62	-3 828 465,49
Varausten lisäys (-)/vähennys (+)	-700 000,00	3 300 000,00
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	493 968,90	698 565,28

Tuloslaskelman tunnusluvut

Toimintatuottojen %-osuus toimintakuluista (100 x toimintatuotot/toimintakulut)

$$\frac{100 \times 16\,672\,303,92}{25\,311\,829,21} = 65,87 \%$$

Toimintakate on toimintatuottojen ja -kulujen erotus, joka osoittaa verorahoituksen osuuden toiminnan kuluista.

Tunnusluku kuvaa maksurahoituksen osuutta toimintamenoista.

Arvoon vaikuttavat mm. kunnan koko, toimintojen yhtiöittäminen sekä oppilaitosten ylläpitäminen.

Kuntien vertailu on hankalaa koska vertailua hankaloittaa muutoksen toimintojen organisoinnissa ja niitä on vaikea oikaista.

Vuosikate % poistoista

$$\frac{100 \times 2\,697\,658,08}{1\,217\,526,57} = 221,57 \%$$

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainanlyhennyksiin.

Tunnusluku mittaa tulorahoituksen riittävyyttä.

Kun tunnusluvun arvo on yli 100 %, oletetaan kunnan tulorahoituksen olevan riittävä.

Tulkinta on pätevä, jos poistot vastaavat keskimääräistä vuotuista korvausinvestointien tasoa.

Tulorahoitus on ylijäämäinen, kun vuosikate ylittää poistot ja alijäämäinen, kun vuosikate alittaa poistot. Näin vain, mikäli poistot vastaavat keskimääräistä vuotuista investointitasoa.

Jos vuosikate on alijäämäinen, on kunnan tulorahoitus heikko.

Vuosikate, €/asukas

$$\frac{2\,697\,658,08}{3\,496} = 771,64 \text{ €}$$

Tunnusluku on yleisesti käytetty tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa ja kuntien vertailussa.

Ei voi asettaa yleistä tavoitearvoa, vertailuun vaikuttaa veroprosentit ja toimintojen organisointitapa, esim. jos paljon liiketoimintaa (ei yhtiötetty) oltava enemmän investointeja, silloin tunnusluvun olisi oltava suurempi.

1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset

RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT				
	2023		2022	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	2 697 658,08		2 424 792,08	
Satunnaiset erät	-118 764,23		-7 943,43	
Tulorahoituksen korjaukset	5 102,07	2 583 995,92	0,00	2 416 848,65
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-1 725 709,77		-4 744 269,85	
Rahoitusosuudet investointeihin	0,00		0,00	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 440 758,95	715 049,18	9 600,93	-4 734 668,92
Toiminnan ja investointien rahavirta		3 299 045,10		-2 317 820,27
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten vähennykset	0,00	0,00	0,00	0,00
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0,00		0,00	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-3 307 737,60		-4 007 492,97	
Lyhytaik.lainojen muutos	0,00	-3 307 737,60	3 300 000,00	-707 492,97
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-31 871,87		-17 705,92	
Saamisten muutos	806 511,23		503 983,09	
Korottomien velkojen muutos	1 087 302,83	1 861 942,19	2 362 483,39	2 848 760,56
Rahoituksen rahavirta		-1 445 795,41		2 141 267,59
Rahavarojen muutos	-321 355,97		-176 552,68	
Rahavarat 31.12.	5 224 132,68		5 545 488,65	
Rahavarat 1.1.	5 545 488,65		5 722 041,33	
erotus	-321 355,97		-176 552,68	

Rahoituslaskelman tunnusluvut

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1 000 €	2023	2022
	287 905,99	-6 951 288,28
Investointien tulorahoitus, %	160,35	51,11
Lainanhoitokate	0,82	3,46
Kassan riittävyys, pv	63	40
Asukasmäärä	3 496	3 504

Rahoituslaskelman tunnusluvut

Investoinnit

Rahoituslaskelman välitulos Toiminnan ja investointien rahavirta itsessään on jo tunnusluku, jonka positiivinen määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen.

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

2023	3 299 045,10	
2022	-2 317 820,27	
2021	-553 986,90	
2020	1 922 796,15	
2019	-2 062 128,09	287 905,99 €

Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden osalta on positiivinen.

Investointien tulorahoitus %
(100 x vuosikate/(investointimenot-rahoitusosuudet))

$$\frac{100 \times 2\,697\,658,08}{1\,725\,709,77 - 43\,361,79} = 160,35 \%$$

Tunnusluku kertoo kuinka paljon investointien omahankintamenosta (investointimenot-rahoitusosuudet) on katettu tuottojen ja kulujen erotuksena kertyvällä tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli käyttöomaisuuden myynnillä, lainalla tai kassavarojen määrää vähentämällä. Vertailtavuutta vaikeuttavat mm. toimintojen uudelleenjärjestely (esimerkiksi yhtiöittäminen) ja investointien vuotuinen vaihtelu (poikkeukselliset investoinnit).

Lainanhoito

Lainanhoitokate =
(vuosikate+korkokulut)/(korkokulut+lainanlyhennykset)

$$\left(\frac{2\,697\,658,08 + 53\,897,20}{53\,897,20 + 3\,307\,737,60} \right) = 0,82$$

Tunnusluku kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman hoitamiseen eli lyhennysten ja korkojen maksuun.

Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Jos se on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, myymään kunnan omaisuutta tai vähentämään kassavaroja.

Kassan riittävyys (pv)

Kassavarat 31.12. = Rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset

2 536 184,47
<u>2 687 948,21</u>
5 224 132,68

Kassasta maksut tilikaudelta

Tuloslaskelmasta:

Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön	25 311 829,21
Korkokulut	53 897,20
Muut rahoituskulut	9 446,54

Rahoituslaskelmasta:

Investoinnit	1 725 709,77
Antolainojen lisäys	0,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys(lyhennykset)	<u>3 307 737,60</u>
	30 408 620,32

Kassan riittävyys
365 x (kassavarat/kassasta maksut tilikaudella)

$$365 \times 5\,224\,132,68 / 30\,408\,620,32 = 62,7 \text{ vrk}$$

Tunnusluku kertoo, monenko päivän kassastamaksut voidaan kattaa kunnan kassavaroilla. Ongelmana on rahavarojen suuruuden sattumanvaraisuus tilinpäätöshetkellä, esim. lainojen nosto tai suuri lyhennys.

Taseen tunnusluvut

Omavaraisuusaste %=

**100 x (oma pääoma+poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)/
(koko pääoma - saadut ennakot)**

$$\frac{100 \times (18\,053\,753,41 + 9\,013\,653,61)}{34\,673\,477,36} = 78,06 \%$$

Omavaraisuusasteella mitataan kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäimellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. 50 % tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.

Konsemirakenteiden erilaisuus tekee vaikeaksi kuntien vertailukelpoisuuden. (Esim. velkojen siirtyminen konsernille parantaa prosenttia.)

Käyttötulot = toimintatuotot+verotulot+käyttötalouden valtionosuudet

Suhteellinen velkaantuneisuus %=

100 x (vieras pääoma-saadut ennakot)/Käyttötulot

$$\frac{100 \times (5\,106\,145,95 - 456,15)}{27\,741\,331,49} = 18,40 \%$$

Suhteellinen velkaantuneisuus kertoo, kuinka suuri osuus kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista

100 x (vieras pääoma-saadut ennakot+vuokravastuut)/Käyttötulot

$$\frac{100 \times (5\,106\,145,95 - 456,15 + 19\,586,44)}{27\,741\,331,49} = 18,48 \%$$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun, silloin kun vieraaseen pääomaan rinnastetaan myös vuokravastuut. Tunnusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvoiton tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakomaksuilla. Lisäksi osoittajaan merkitään liitetieto-ohjeen mukaisesti liitetiedoissa esitetyt vuokravastuut ja leasingvastuut. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista

Lainakanta 31.12. =

vieras pääoma-(saadut ennakot+ostovelat+siirtovelat+muut velat)

Vieras po	5 106 145,95		
-Saadut ennakot	456,15		
-Ostovelat	1 608 635,07		
-Muut velat	982 276,81		
-Siirtovelat	<u>2 468 392,58</u>		
Lainakanta 31.12.	46 385,34 /	3 496 =	13,27

Kuvaa kunnan korollisen vieraan pääoman kokonaismäärää.

Lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittäviä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä), €	6 182 124,80	
Tilikauden ylijäämä (alijäämä), €	<u>493 968,90</u>	
	6 676 093,70 /	3 496

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas 1 909,64

T A S E	31.12.2023	31.12.2022
V A S T A A V A A		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	21 022,13	160 940,66
Muut pitkävaikutteiset menot	190 820,39	240 983,66
Aineettomat hyödykkeet yht.	211 842,52	401 924,32
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	2 979 056,74	2 344 435,35
Rakennukset	14 329 692,43	17 247 269,13
Kiinteät rakent. ja laitteet	4 803 613,03	4 582 834,27
Koneet ja kalusto	216 663,73	436 517,64
Ennakkomaksut ja keskener.h.	247 522,91	50 079,50
Aineelliset hyödykkeet yht.	22 576 548,84	24 661 135,89
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	4 326 905,23	6 732 222,01
Muut saamiset	44 301,54	44 301,54
Sijoitukset yhteensä	4 371 206,77	6 776 523,55
PYSYVÄT VASTAAVAT YHT.	27 159 598,13	31 839 583,76
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot		
Lahjoitusrahastojen varat	546 659,88	540 496,04
Muut toimeksiantojen varat	31 154,80	56 411,32
TOIMEKSIANTOJEN VARAT YHT.	577 814,68	596 907,36
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset	30 000,00	85 000,00
Pitkäaik.saamiset yhteensä	30 000,00	85 000,00
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	1 161 414,87	1 908 971,91
Lainasaamiset	0,00	92 850,00
Muut saamiset	117 121,88	280 903,59
Siirtosaamiset	403 851,27	151 173,75
Lyhytaikaiset saamiset yht.	1 682 388,02	2 433 899,25

Saamiset yht.	1 712 388,02	2 518 899,25
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	68 878,90	68 585,09
Sijoitukset rahamarkkinainst	2 467 305,57	2 943 708,51
Rahoitusarvopaperit yht.	2 536 184,47	3 012 293,60
Rahat ja pankkisaamiset		
Kassatilit	44,05	44,05
Maksuliiketililit	2 687 904,16	2 533 151,00
Rahat ja pankkisaamiset yht.	2 687 948,21	2 533 195,05
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHT.	6 936 520,70	8 064 387,90
VASTAAVAA YHTEENSÄ	34 673 933,51	40 500 879,02

VASTATTAVAA

OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	-11 377 659,71	-13 444 791,32
Ed.tilikausien yli-/alijäämä	-6 182 124,80	-5 483 559,52
Tilikauden yli-/alijäämä	-493 968,90	-698 565,28
Oma pääoma yhteensä	-18 053 753,41	-19 626 916,12
POISTOERO JA VAPPAEHT.VARAUK.		
Poistoero	-9 013 653,61	-9 436 255,23
Vapaaehtoiset varaukset	-1 500 000,00	-800 000,00
Poistoero ja vapaaeht.var.yht.	-10 513 653,61	-10 236 255,23
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	-373 121,24	-373 121,24
Pakolliset varaukset yht.	-373 121,24	-373 121,24
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	0,00	-27 871,26
Lahjoitusrahastojen pääomat	-627 259,30	-625 096,07
Muut toimeksiantojen pääomat	0,00	-25 256,52
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT YHT.	-627 259,30	-678 223,85
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lainat julkisyhteisöiltä	-37 583,70	-46 385,32
Liittymismaks. ja muut velat	-716 110,14	-692 622,54
Pitkäaik.vieras pääoma yht.	-753 693,84	-739 007,86

Lyhytaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoitus- ja vak.lait	0,00	-3 300 000,00
Lainat julkisyhteisöiltä	-8 801,64	-7 737,62
Saadut ennakot	-456,15	-13 750,00
Ostovelat	-1 608 635,07	-2 640 630,81
Liittymismaks. ja muut velat	-266 166,67	-282 052,84
Siirtovelat	-2 468 392,58	-2 603 183,45
Lyhytaikainen vieras pääoma	-4 352 452,11	-8 847 354,72
Vieras pääoma yhteensä	-5 106 145,95	-9 586 362,58
VASTATTAVAA	-34 673 933,51	-40 500 879,02

1.5 Kokonaistulot ja -menot

KUNNAN KOKONAISTULOT JA -MENOT

TULOT

Varsinainen toiminta

Toimintatuotot	16 628 942,13	54,49
Verotulot	7 489 119,57	24,54
Valtionosuudet	3 579 908,00	11,73
Korkotuotot	105 569,75	0,35
Muut rahoitustuotot	225 929,79	0,74
Satunnaiset tuotot	0,00	0,00
Tulorahoituksen korjauserät	5 102,07	0,02
- Pysyvien vastaavien hyöd.luov.voitot	43 361,79	0,14

Investoinnit

Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	0,00
Pysyvien vastaavien hyöd. luovutustulot	2 440 758,95	8,00

Rahoitustoiminta

Antolainasaamisten vähennykset	0,00	0,00
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0,00	0,00
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	0,00	0,00
Oman pääoman lisäykset	0,00	0,00

Kokonaistulot yhteensä **30 518 692,05** 100,00

MENOT

Varsinainen toiminta

Toimintakulut	25 311 829,21	82,92
- Valmistus omaan käyttöön	0,00	0,00
	0,00	0,00
Korkokulut	53 897,20	0,18
Muut rahoituskulut	9 446,54	0,03
Satunnaiset kulut	118 764,23	0,39
Tulorahoituksen korjauserät	0,00	0,00
Pakollisten varausten muutos	0,00	0,00
- Pysyvien vastaavien hyöd.luov.tappiot	0,00	0,00

Investoinnit

Investointimenot	1 725 709,77	5,65
------------------	--------------	------

Rahoitustoiminta

Antolainasaamisten lisäykset	0,00	0,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	3 307 737,60	10,84
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,00	0,00
Oman pääoman vähennykset	0,00	0,00

Kokonaismenot yhteensä **30 527 384,55** 100,00

Kokonaistulojen ja -menojen erotus **-8 692,50**

Täsmäytys

Rahoituslaskelman muut maksuvalmiuden muutokset

Toimeksiantojen varojen ja po:n muutokset	-31 871,87
Vaihto-omaisuuden muutos	0,00
Saamisten muutos	806 511,23
Korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen muutos	-1 087 302,83
	-312 663,47
Rahavarojen muutos	321 355,97
	8 692,50

1.6 Kuntakonsernin toiminta ja talous

1.6.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

Yhdistetty konsernitilinpäätökseen

Tytäryhtiöt

Kiinteistö Oy Sysmän Vuokratalo (100 %)
Asunto Oy Sysmän Ulpuksenkulma (100 %)
Asunto Oy Sysmän Päijätaho (100 %)
Asunto Oy Sysmän Peltotie 1 (100 %)
Pinx Oy (100 %)
Olavin toimintakeskus yhtymä (70,0 %)

Osakkuusyhtiöt

Kiinteistö Oy Sysmän Työsuhdetalo (22,4 %) (ei yhdistelty 2023)
Kiinteistö Oy Sysmän Palvelutalo (46,8 %) (ei yhdistetty 2023)

Kuntayhtymät

Kunnan osuus (%) peruspääomasta

Päijät-Hämeen liitto 1,77
Koulutuskeskus Salpaus ky 1,84

2 Konsernin toiminnan ohjaus

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt v. 2008 Sysmän kunnan konserniohjeen, joka on myös hyväksytty tytäryhtiöiden hallituksessa. Sysmän kunnan hallintosäännön mukaan Sysmä-konsernia ohjaa ja koordinoi kunnanhallitus ja kunnanjohtaja sekä kunnanhallituksen erikseen määräämät viranhaltijat. Tytäryhteisöjen tehtävänä on raportoida toiminnastaan ja taloudestaan kunnanhallitukselle neljännesvuosittain sekä antavat tarvittaessa erillisiä selvityksiä kunnanjohtajalle. Tytäryhtiöissä ja kuntayhtymissä on kunnan edustus ja edustajien kautta pyritään vaikuttamaan toimintaan.

Valtuusto asettaa tytäryhtiöille toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet sekä seuraa niiden toteutumista.

1.6.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Konsernijohto sekä vuokrataloyhtiön hallitus on jo aikaisempina vuosina kiinnittänyt huomiota kunnan omistuksessa sekä kunnan tytäryhtiöiden omistuksessa olevaan vuokra-asuntokantaan kokonaisuudessaan. Akuutit remontit, mm. kattoremontit on tehty. Kiinteistöt, joiden korjausvelka on liian korkea, kannattaa purkaa.

1.6.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Vuokrataloyhtiöt, joilla on Valtiokonttorin lainaa, ovat hakeneet huojennusta lainanlyhennyssuunnitelmiin. Valtiokonttori siten edellyttää, että kunnalla on Vuokra-asumisen kehittämissuunnitelma. Sysmän kunnan Vuokra-asumisen kehittämissuunnitelma on hyväksytty kunnanhallituksessa 26.2.2018. Suunnitelmassa on oleelliset tavoitteet ja toimenpiteet niiden saavuttamiseksi. Järjestelmällisellä työllä ja valvonnalla saadaan vuokratalokonsernin talous ja toiminta omavaraiseksi. Vuokratalojen ja niiden huoneistojen kunto tulee vaatimaan taloudellista panostusta, mikäli rakennukset ja huoneistot halutaan säilyttää. Tulot ja menot on saatava tasapainoon. Tulevina vuosina on lyhennettävä suunnitelman mukaisesti lainoja ja varauduttava bullet-lainan takaisinmaksuun. Vuonna 2024 alussa käynnistettiin Senaatti-kiinteistöjen kanssa toimitilojen ohjelma. Ohjelman perusteella saadaan tietoa kiinteistöjen kunnosta, arvosta sekä mahdollisesti purettavista kohteista.

1.6.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Sysmä-konsernia ohjaa ja koordinoi kunnanhallitus ja kunnanjohtaja vastaa operatiivisesta johtamisesta ja seurannasta. Kunnan 100 %:n tytäryhtiön Sysmän Vuokratalo Oy:n tiedonkulku kunnanjohtajalle isännöitsijän kautta on toiminut. Kiinteistöyhtiöiden hallituksissa on kunnanhallituksen jäseniä, joten yhteistyö kunnan ja yhtiöiden välillä toimii. Muidenkin konserniin kuuluvien yhteisöjen kunnan kokousedustajille on annettu tarpeen mukaan neuvoja kunnan omistajapoliittisesta tahdosta.

Kuntalaki (410/2015) korostaa omistajanohjausta, on huolehdittava, että kunnan tytäryhteisöjen toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus.

1.6.6 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

KONSERNIN TULOSLASKELMA

	Toteuma 2023	Toteuma 2022
TOIMINTATUOTOT	18 579 716	44 611 306
TOIMINTAKULUT	-26 775 195	-71 256 939
OSUUS OSAKKUUSYHTEISÖJEN VOITOSTA(TAF)	0	-13 326
TOIMINTAKATE	-8 195 479	-26 658 959
VEROTULOT	7 483 419	13 993 427
VALTIONOSUUDET	3 579 908	15 502 201
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT		
KORKOTUOTOT	96 384	14 424
MUUT RAHOITUSTUOTOT	315 415	361 382
KORKOKULUT	-61 276	-17 015
MUUT RAHOITUSKULUT	-88 140	-34 999
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	262 383	323 793
VUOSIKATE	3 130 231	3 160 461
POISTOT JA ARVONALENTUMISET		
SUUNNITELMAN MUK.POISTOT	-1 479 946	-1 806 838
OMISTUKSEN ELIMINOINTIEROT		
KONSERNILIIKEARVON POISTO JA KONS. RES. VÄH.		
ARVONALENTUMISET	-113 792	-93 310
POISTOT JA ARVONALENTUMISET		
SATUNNAISET ERÄT	-1 041	-14 345
TILIKAUDEN TULOS	1 535 452	1 245 968
TILINPÄÄTÖSSIIRROT	0	0
TILIKAUDEN VEROT	0	
LASKENNALLISET VEROT	60	-6 273
VÄHEMMISTÖOSUUDET	-13 696	303
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	1 521 816	1 239 998

Tuloslaskelman tunnusluvut

Toimintatuottojen %-osuus toimintakuluista (100 x toimintatuotot/toimintakulut)

$$\frac{100 \times 18\,579\,716,36}{26\,775\,195,43} = 69,39 \%$$

Toimintakate on toimintatuottojen ja -kuluja erotus, joka osoittaa verorahoituksen osuuden toiminnan kuluista.

Tunnusluku kuvaa maksurahoituksen osuutta toimintamenoista.

Arvoon vaikuttavat mm. kunnan koko, toimintojen yhtiöittäminen sekä oppilaitosten ylläpitäminen.

Kuntien vertailu on hankalaa koska vertailua hankaloittaa muutoksen toimintojen organisoinnissa ja niitä on vaikea oikaista.

Vuosikate % poistoista

$$\frac{100 \times 3\,130\,231,09}{1\,479\,945,77} = 211,51 \%$$

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainanlyhennyksiin.

Tunnusluku mittaa tulorahoituksen riittävyyttä.

Kun tunnusluvun arvo on yli 100 %, oletetaan kunnan tulorahoituksen olevan riittävä.

Tulkinta on pätevä, jos poistot vastaavat keskimääräistä vuotuista korvausinvestointien tasoa.

Tulorahoitus on ylijäämäinen, kun vuosikate ylittää poistot ja alijäämäinen, kun vuosikate alittaa poistot. Näin vain, mikäli poistot vastaavat keskimääräistä vuotuista investointitasoa.

Jos vuosikate on alijäämäinen, on kunnan tulorahoitus heikko.

Vuosikate, €/asukas

$$\frac{3\,130\,231,09}{3\,496} = 895,38 \text{ €}$$

Tunnusluku on yleisesti käytetty tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa ja kuntien vertailussa.

Ei voi asettaa yleistä tavoitearvoa, vertailuun vaikuttaa veroprosentit ja toimintojen organisointitapa, esim. jos paljon liiketoimintaa (ei yhtiöitetty) oltava enemmän investointeja, silloin tunnusluvun olisi oltava suurempi.

Konsernitase ja sen tunnusluvut

VASTAAVAA	31.12.2023	31.12.2022
PYSYVAT VASTAAVAT	27 974 202	36 560 843
Aineettomat hyödykkeet	240 981	511 732
Aineelliset hyödykkeet	26 454 219	34 454 086
Maa- ja vesialueet	3 616 131	2 987 436
Rakennukset	17 445 449	25 207 257
Kiinteät rakenteet ja laitteet	4 813 271	4 600 997
Koneet ja kalusto	327 183	1 428 226
Muut aineelliset hyödykkeet	0	3 039
Ennakkomaksut ja keskeneräiset	252 184	227 131
Sijoitukset	1 279 002	1 595 024
Osakkeet ja osuudet	1 172 661	1 509 556
Muut lainasaamiset	0	4 349
Muut saamiset	106 341	81 119
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	619 025	682 069
VAIHTUVAT VASTAAVAT	8 277 355	13 791 307
Vaihto-omaisuus	24 642	238 429
Saamiset	1 797 933	5 022 283
Pitkäaikaiset saamiset	20 677	106 057
Lyhytaikaiset saamiset	1 777 256	4 916 226
Rahoitusarvopaperit	3 186 531	3 761 357
Rahat ja pankkisaamiset	3 268 249	4 769 238
VASTAAVAA YHTEENSA	36 870 582	51 034 218
VASTATTAVAA	31.12.2023	31.12.2022
OMA PAAOMA	28 351 820	29 391 239
Peruspääoma	11 377 660	13 444 791
Arvonkorotusrahasto	4 362	11 734
Muut omat rahastot	307 279	220 609
Edellisten tilik.ylijäämä (alijäämä)	15 140 704	14 474 108
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 521 816	1 239 998
VAHEMMISTOOSUUDET	704 422	942 626
PAKOLLISET VARAUKSET	401 898	1 290 054
Eläkevaraukset		
Muut pakolliset varaukset	401 898	1 290 054
TOIMEKSIANTOJEN PAAOMAT	683 356	847 110
VIERAS PAAOMA	6 729 086	18 563 189
Pitkäaikainen vieras pääoma	1 874 921	5 275 181
Lyhytaikainen vieras pääoma	4 854 164	13 288 008
VASTATTAVAA YHTEENSA	36 870 582	51 034 218

KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN TUNNUSLUVUT

Konsernitaseen tunnusluvut

Omavaraisuusaste %

= 100 x Oma pääoma/
(Koko pääoma - Saadut ennakot)

$$\frac{100 \times 28\,351\,820}{(36\,870\,582 - 16\,670,52)} = 76,93 \%$$

Käyttötulot = Toimintatuotot+Verotulot+Käyttötalouden valtionosuudet

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= 100 x (Vieras pääoma-Saadut ennakot)/Käyttötulot

$$\frac{100 \times (6\,729\,086 - 16\,670,52)}{29\,643\,043} = 22,64 \%$$

Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista

100 x (vieras pääoma-saadut ennakot+vuokravastuut)/Käyttötulot

$$\frac{100 \times (6\,729\,086 - 16\,670,52) + 1\,143\,759}{29\,643\,043} = 26,50 \%$$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun, silloin kun vieraaseen pääomaan rinnastetaan myös vuokravastuut. Tunnusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkomaksuilla. Lisäksi osoittajaan merkitään liitetieto-ohjeen mukaisesti liitetiedoissa esitetyt vuokravastuut ja leasingvastuut. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä), €	15 140 703,59
Tilikauden ylijäämä (alijäämä), €	<u>1 521 815,92</u>
	16 662 519,51 / 3 496

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas 4 766,17

Lainakanta 31.12.

= Vieras pääoma-(Saadut ennakot+Ostovelat+Siirtovelat+Muut velat)

Vieras po	6 729 085,54	
-Saadut ennakot	16 670,52	
-Ostovelat	1 830 777,12	
-Muut velat	285 300,46	
-Siirtovelat	<u>2 482 859,39</u>	
Lainakanta 31.12.	2 113 478,05 /	Lainat €/asukas
		3 496 = 604,54

Kuvaa kunnan korollisen vieraan pääoman kokonaismäärää.

Lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Muut lainasaamiset 0,00 €

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA

	Toteuma 2023	Toteuma 2022
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Vuosikate	3 153 745	3 160 461
Satunnaiset erät	-119 805	-14 345
Tulorahoituksen korjausevät	3 198	610 349
TOIMINNAN RAHAVIRTA	3 037 138	3 756 465
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investointimenot	-1 838 364	6 266 753
Rah.osuudet investointimenoihin	120	-3 492
Investointien taseen luovutukset	0	-56 551
Pys.vast.hyöd. luovutusmyyntivoitto/-tappio	2 446 911	29 295
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	608 667	6 236 005
Toiminnan ja invest. rahavirta	3 645 805	-2 479 540
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaam.lisäykset	0	-8 664
Antolainasaam.vähennykset		
Antolainauksen muutokset	0	8 664
Lainakannan muutokset		
Pitkäaik.lainojen lisäys	0	-1 091 385
Pitkäaik.lainojen vähennys	-3 564 438	163 047
Lyhytaik.lainojen muutos	0	699 755
Lainakannan muutokset	-3 564 438	228 582
Oman pääoman muutokset	0	7 249
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiant.var.ja po:n muut	-31 367	-33 539
Toimeksiant.var.ja po:n muut (vastattavaa)	0	24 450
Vaihto-omaisuuden muutos	-3 583	39 739
Saamisten muutos	751 286	-278 456
Korottomien velkojen muutos	-997 201	2 260 918
Muut maksuvalmiuden muutokset	-280 865	2 013 112
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-3 845 303	2 257 607
RAHAVAROJEN MUUTOS	-199 497	-221 933
Rahavarojen muutos	-199 497	-221 933

Konsernirahoituslaskelman tunnusluvut

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

2023	3 645 805	
2022	-2 483 091	
2021	-1 427 090	
2020	1 505 264	
2019	-2 289 648	-1 048 759,62 €

Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä tilinpäätösvouden ja neljän edellisen vuoden osalta on positiivinen.

Investoinnit

Investointien tulorahoitus %

= 100 x Vuosikate/Investointien omahankintameno

(Investointien omahankintameno=investointihankinnat-rahoitusosuudet)

$$\frac{100 \times 3\,153\,745}{-1\,838\,364 - 120} = -171,56 \%$$

Lainanhoito

Lainanhoitokate

= (Vuosikate+Korkokulut)/(Korkokulut+Lainanlyhennykset)

$$\left(\frac{3\,153\,745 + 61\,276}{61\,276 + 6\,926\,615} \right) = -0,47$$

Maksuvalmius

Rahavarat 31.12. = Rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset

3 186 531
<u>3 268 249</u>
6 454 780

Kassasta maksut tilikaudelta

Tuloslaskelmasta:

Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön	26 775 195
Korkokulut	61 276
Muut rahoituskulut	88 140

Rahoituslaskelmasta:

Investoinnit	-1 838 364
Antolainojen lisäys	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)	<u>-6 926 615</u>
	18 159 632

Kassan riittävyys

= 365 x (Rahavarat 31.12./Kassasta maksut tilikaudella)

$$365 \times \left(\frac{6\,454\,780}{18\,159\,632} \right) = 129,7 \text{ vrk}$$

1.7 Keskeiset liitetiedot

Liitetiedoista ei ole tehty tiivistelmää. Liitetiedot löytyvät eriteltyinä kohdasta 4.

1.8 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

Kuntalain 115 §:n mukaan kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.

1.8.1 Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden tulos on 771.367,28 €.

Poistoeroa vähennetään 422.601,62 €, tehdään uusi investointivaraus, 700 000 €, tästä käytetään liikuntapuistoa varten 400 000 € sekä Ohrasaaren siltaa varten 300 000 €. Tilikauden ylijäämäksi muodostunut 493.968,90 €, kirjataan omaan pääomaan yli/alijäämän tilille.

Tilikauden tulos	771.367,28 €
Poistoeroa vähennetään	422.601,62 €
Investointivaraus, liikuntapuisto	400.000,00 €
Investointivaraus, Ohrasaaren silta	300.000,00 €
Tilikauden ylijäämä	493.968,90 €

1.8.2 Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Sysmän kunnalla ei ole kattamattomia alijäämiä, taseessa on edellisten vuosien ylijäämiä 6.676.093,70 € tilikauden tulos mukaan laskien, joten talouden tasapainottamisohjelmaa ei tarvitse tehdä.

2. TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota (KuntaL 110 §).

2.1 Talousarvion määrärahojen ja tuloarvioiden sekä tavoitteiden toteutuminen

2.1.1 Käyttötalouden toteutuminen

Sitovuustaso valtuuston nähden on tulosaluetaso. Määrärahojen sitovuus on bruttoperiaate paitsi vesihuoltolaitoksella nettoperiaate. **Käyttötaloudessa sitovia ovat toimintatulot, toimintamenot ja toimintakate (netto)**. Poistot ja laskennalliset kustannukset ovat kustannuslaskennallista informaatiota.

KESKUSVAALILAUTAKUNTA

KESKUSVAALILAUTAKUNTA	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	7 100	7 397	-297	104	8 591
Toimintamenot	-7 125	-8 333	1 208	117	-8 121
Toimintakate (netto)	-25	-937	912	0	470
Laskennalliset kust.	0	-2 271	2 271	0	
Tehtävän kokonaiskust.	-25	-3 208	3 183	12 830	470

KUNNANVALTUUSTO

KUNNANVALTUUSTO	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	0	0	0	0	0
Toimintamenot	-71 000	-70 460	-540	-99	-63 295
Toimintakate (netto)	-71 000	-70 460	-540	-99	-63 295
Suunnitelman mukaiset poistot	0	-630	630	0	
Laskennalliset kust.	-4 399	-5 108	709	116	-2 639
Tehtävän kokonaiskust.	-75 399	-76 199	800	101	-65 934

Vuonna 2023 jätettiin seuraavat valtuustoaloitteet:

- 1) 20.3.2023 jätettiin valtuustoaloite Keskustien kevyenliikenteen liikenneturvallisuuden parantamiseksi.
- 2) 17.4.2023 jätettiin valtuustoaloite Sysmän yhteiskoulun lisätilojen rakentamisen selvittämiseksi ja niiden rakentamiseksi koulurakennukseen.
- 3) 17.4.2023 jätettiin valtuustoaloite keskustelevan päätöksenteon lisäämiseksi.
- 4) 15.5.2023 jätettiin valtuustoaloite osallistuvan budjetoinnin käyttöönotosta Sysmän kunnassa.
- 5) 15.5.2023 jätettiin valtuustoaloite toimielinten pöytäkirjojen esilläolosta kunnan verkkosivuilla.
- 6) 15.5.2023 jätettiin valtuustoaloite yhteisten infotilaisuuksien järjestämisestä ennen valtuuston kokouksia.
- 7) 19.6.2023 jätettiin valtuustoaloite Nuoramoisten kylän julistamisesta Suomen viralliseksi sahtikyläksi.
- 8) 21.8.2023 jätettiin valtuustoaloite koskien joukkoliikenteen järjestämistä.
- 9) 21.8.2023 jätettiin valtuustoaloite tilapäisen valiokunnan toiminnan keskeyttämisestä.
- 10) 18.9.2023 jätettiin valtuustoaloite Vuokrataloon liittyen.
- 11) 16.10.2023 jätettiin valtuustoaloite kameravalvonnan järjestämiseksi jätteiden aluekeräyspisteisiin.
- 12) 27.12.2023 jätettiin aloite Nuoramoisten koulun käytön jatkamisesta vuoden 2026-2027 loppuun saakka

Valtuutettujen määrä on 21 (aik. 27).

Informatiivinen mittaristo:	Tp 2020	Tp 2021	Tp 2022	Tp 2023
Kokousten lukumäärä	6	7	8	11
Käsiteltyjen asioiden lkm	49	92	76	75

TARKASTUSLAUTAKUNTA

TARKASTUSLAUTAKUNTA	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintamenot	-17 350	-13 803	-3 547	80	-16 561
Toimintakate (netto)	-17 350	-13 803	-3 547	80	-16 561
Laskennalliset kust.					
Muut laskenn.kustan.	-586	-541	-45	92	-295
Tehtävän kokonaiskust.	-17 936	-14 344	-3 592	80	-16 856

Informatiivinen mittaristo:	Tp 2021	Tp 2022	Tp 2023
Ostetut tarkastuspäivät	9	9	9
Tarkastusltk:n kokoukset	9	10	11

KUNNANHALLITUS

KUNNANHALLITUS kokoukset	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	0	0	0	0	215 448
Toimintamenot	-81 634	-109 505	27 871	134	-192 465
Toimintakate (netto)	-81 634	-109 505	27 871	134	22 983
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	-3 761	-3 856	95	103	-8 160
Muut laskenn.kust.	-4 698	-5 402	704	115	-4 446
Tehtävän kokonaiskust.	-90 093	-118 763	28 670	132	10 377

Informatiivinen mittaristo:	Tp 2020	Tp 2021	Tp 2022	Tp 2023
Kokousten lukumäärä	26	27	24	24
Käsiteltyjen asioiden lkm	325	388	393	364

Tulosalue (sitova): Yleis- ja hallintopalvelut

KUNNANHALLITUS	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	47 500	28 044	19 456	41	241 549
Toimintamenot	-379 393	-487 443	108 050	128	-455 188
Toimintakate (netto)	-331 893	-459 399	127 506	138	-213 639
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	-3 761	-3 856	95	103	-8 160
Muut laskenn.kust.	-4 698	-10 999	6 301	234	-10 893
Tehtävän kokonaiskust.	-340 352	-474 254	133 902	139	-232 692

YLEIS- JA HALLINTO-PALVELUT	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	125 300	130 752	-5 452	104	170 225
Toimintamenot	-1 509 063	-1 486 584	-22 479	98	-2 255 077
Toimintakate (netto)	-1 383 763	-1 355 832	-27 931	98	-2 084 852
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	-17 384	-18 576	1 192	104	-19 720
Muut laskenn.kust.	371 404	439 432	-68 028	118	716 283
Tehtävän kokonaiskust.	-1 029 743	-934 976	-94 767	91	-1 388 289

HYVINVOIVA

Tavoite	Toimenpiteet	Mittarit
<ul style="list-style-type: none"> Tasapainoinen talous on kaiken päätöksenteon taustalla ja mahdollistaa kunnan palvelut ja investoinnit 	<ul style="list-style-type: none"> Lean-periaatteiden mukainen toiminta 	<ul style="list-style-type: none"> Neljännesvuosikatsaukset

Tulosalue (sitova): Elinvoima- ja maaseutupalvelut

ELINVOIMA- JA MAA-SEUTUPALVELUT	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	257 338	23 400	233 938	9	38 752
Toimintamenot	-725 231	-515 925	-209 306	71	-532 209
Toimintakate (netto)	-467 893	-492 525	24 632	105	-493 457
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	0	-371	371	0	0
Muut laskenn.kust.	-8 148	-12 137	3 989	149	-8 036
Tehtävän kokonaiskust.	-476 041	-505 033	28 992	106	-501 493

Valtuuston asettamat sitovat tavoitteet

ELINVOIMATYÖRYHMÄ

ELINVOIMAINEN		
Tavoite	Toimenpiteet	Mittarit
<ul style="list-style-type: none"> • Sysmässä kävijöiden määrä kasvaa	<ul style="list-style-type: none"> • Markkinointiviestinnän kehittäminen strategiaan pohjautuen	<ul style="list-style-type: none"> • Tarvekysely Sysmän näkyvyyden parantamiseksi (verkkosivu-uudistus, valokuvat, messuosasto, esitteet, markkinointimateriaalien hankinta)
<ul style="list-style-type: none"> • Elinvoiman ja monimuotoisuuden mahdollistava	<ul style="list-style-type: none"> • Satama-alueiden kehittäminen Etsitään hanke sataman elinvoimaisuuden kehittämiseen. Esim. kalatalouden, järvimatkailun ja -harrastamisen tukemiseksi ja eteenpäinviemiseksi Käynnissä on Salpausselkä Pro-Fishing yritysryhmähanke 1.3.2022 – 31.12.2023 Lisäpalvelut satamiin kuten jäähiekone, purjeveneen huolto-tanko	<ul style="list-style-type: none"> • Hankesuunnitelman teko
<ul style="list-style-type: none"> • Laadukas ja elinvoimainen toimintaympäristö	<ul style="list-style-type: none"> • Selvitetään toimijoiden mielipiteitä Kartoitetaan haasteet, jotta voidaan lähteä ratkaisemaan niitä. Mistä työvoimaa esim.	<ul style="list-style-type: none"> • Selvitys työvoiman ja yrittäjyyden haasteista yhdessä Pienten kuntien akatemian kanssa

	<p>kausityöhön ravintola-alalle?</p> <p>Voidaan reagoida esim. koulutustarjonnan järjestämisellä (hygieniä- alkoholianniskelupassit, suomenkielen kurssit)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Elinvoimaohjelma vuosille 2023-2025 	<ul style="list-style-type: none"> • Elinvoimaisuuden kasvattaminen • Elinvoimatyöryhmän perustaminen ja aikataulutuksen aloitus
<ul style="list-style-type: none"> • Parannetaan yrittäjyyden toimintaedellytyksiä 	<ul style="list-style-type: none"> • Ostopalvelujen käyttö osana lomituspalveluja • Sopimusten lukumäärä/vuosi • Lomitettujen päivät/vuosi

Elinkeinojen kehittäminen, matkailu, markkinointi, viestintä, elinkeinoprojektit, elinvoima

Elinkeinotoiminta ja sen kehittäminen perustuu hyvään vuorovaikutukseen sekä yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa

Pienten kuntien akatemia -hanke

Elinvoimakoordinaattori aloitti työssään helmikuussa 2023. Yksin sekä yhdessä Pienten kuntien akatemia -hankkeen kanssa on tehty yrityskäyntejä, tutustuttu toimialojen eri toimijoihin sekä järjestetty tilaisuuksia työllisyyden, koulutuksen, yrittäjyyden sekä näiden kehittämistyön parissa. Hankkeen kautta on yritetty löytää ratkaisuja Sysmässä etenkin Etelä-Suomen Lomituspalveluiden työvoimapulan sekä alan tulevaisuuden kannalta. Lisäksi on järjestetty yrittäjyyskoulutusta ja yritetty löytää vahvuuksia alueen vahvan vapaa-ajan asukasmäärän myötä, etenkin yrittäjyystoiminnan tukemiseksi ja aloittamiseksi hankkeen alueella. Elinvoimakoordinaattori, hankkeen projektipäällikkö sekä viestintäkoordinaattori ovat tehneet läpi vuoden yhteistyötä alueen potentiaalinen ja haasteiden kanssa.

Sysmän yrittäjät ja Proagria

Sysmän yrittäjien kanssa on tehty yhteistyötä etenkin matkailupainotteisesti yhteisten tilaisuuksien, Kevät-messujen ja matkailuiltojen osalta. Myös vuotuinen Sysmä opas tehdään yhteistyössä yrittäjäjärjestön kanssa. Yrittäjäjuhla sekä naistenpäivän aamupala ovat yhteiset toistuvat tilaisuudet vuosittain. Yrittäjille tarjottiin vuoden 2023 aikana myös Salpausselkä Geopark-koulutustilaisuus, mikä koostui kolmesta eri koulutusillasta.

Proagian yritysneuvonta on toiminut sysmäläisen elinvoiman apuna myös vuonna 2023 antaen neuvoja aloittavien ja toimivien yritysten liiketoiminnan suunnittelun ja kehittämisen parissa. Proagian yritysneuvojan kanssa on jatkettu hyvää yhteistyötä olemalla aktiivisesti yhteydessä ja jakamalla tietoa alueen elinvoima-asioista. Uusia yrityksiä aloitti Sysmässä Proagian neuvontapalveluiden toimesta vuoden 2023 aikana. Palvelua käytti seitsemän toimivaa yritystä ja kuusi yritystoimintaa

suunnittelevaa henkilöä. Yritysasiantuntija oli tavattavissa ajanvarauksen mukaan toimistotiloissa Sysmässä, verkkotapaamisissa ja hän teki vierailua myös yrityksiin.

Toimintaympäristö

Yrittäjähaut entisen Suvi-Pinxin sekä Sysmä Marinan osalta työllistivät elinvoimakoordinaattoria loppuvuodesta. Molempiin kunnan omistamiin kiinteistöihin sekä satamapalveluita tuottaviin kohteisiin löydettiin kehittämishaluiset sekä pitkäjänteiseen työhön sitoutuneet toimijat. Kohteet ovat tärkeitä Sysmän kesämatkailun sekä elinvoiman kannalta.

Myös osallistuvan budjetoinnin kyselyn suunnittelu ja saatujen ehdotusten esittely saatiin käyntiin kesän 2023 aikana. Osallistuvaan budjetointiin saatiin paljon vastauksia ja ne vietiin hyvinvointivaliokunnan päätöksentekoon. Osallistuvan budjetoinnin kautta luodaan elinvoimaa ja hyvinvointia kolmen eri osa-alueen kautta. 1/3 nuoret ja lapset, 1/3 vanhukset ja 1/3 tilapäinen esiintymislava ja torin alueen kehittäminen. Työ on käynnissä kolmessa työryhmässä ja ryhmät päättävät jaetun budjetin käyttötarkoituksen. Lisäksi yhdistysiltojen pitäminen ja yhteistyö kolmannen sektorin kanssa sekä osallisuuden lisääminen kunnan toimintoihin nähdessä jatkui vuoden 2023 aikana. Näistä esimerkkinä yhdistysten tilaisuuksiin osallistuminen sekä samalla kunnan ajankohtaisista asioista kertominen.

Sysmän markkinointi ja viestintä

Sysmän verkkosivut uudistettiin kesän ja syksyn 2023 aikana. Kehitystyö on jatkuvaa ja jatkossa toiveena olisi saada erillinen Visit Sysmä osio, jolloin Sysmää olisi helpompi markkinoida kokonaisuutena. Valokuvat ja kuvitus uusittiin. Tarkoituksena on jatkaa viestinnän ja markkinoinnin toimenpiteiden uudistamista.

Sysmässä kesällä 2023 kuvatun elokuvan 100 litraa sahtia osalta Sysmä saa näkyvyyttä tulevaisuudessa 2024-2025 aikana maailmanlaajuisesti. Kunta lähti tukemaan elokuvan tuotantoa 20 000 euron suuruisella tuella. Tuki kohdistui lähinnä parin kuukauden mittaisten kuvausten aikaiseen majoituspalveluiden järjestämiseen ja paikallisen palvelun koordinoimiseen tuotantoyhtiön tietoisuuteen.

Te-uudistuksen valmistelu toi mukanaan myös uutta viestittävää ja elinvoimakoordinaattori on yhteisessä Päijät-Hämeen työllisyysalueen työryhmässä viemässä työ- ja elinvoima-asioita uuden, yhteisen verkkosivun alle ja yhdessä työstämme viestittävää uudesta toiminnosta kuntien välillä.

Luontoa, kulttuuria ja matkailun mahdollisuuksia

Luontomatkailu ja sen kehittäminen nähdään edelleen tärkeänä osana Sysmän elinvoimaa. Vuoden 2023 aikana jatkettiin maakuntatasoista yhteistyötä Lahti Regionin sekä Itä-Hämeen matkailuyhdistyksen kanssa (Sysmä, Hartola ja Heinola). Metsähallituksen sekä Salpausselkä Geoparkin kanssa jatkettiin myös reittien ja kohteiden jalostamista. Sysmän osalta kohteiden inventointityö on koostettu. Kehityskohteena tulevaisuudessa etenkin omaisuusrekisterin, ylläpitojärjestelmän ja vastuunjakoselvityksen luominen sekä opas- sekä tienviitat. Lisäksi Ohrasaaren kehittäminen aloitettiin vuoden 2023 aikana ja se on huomioitu myös tärkeänä luontomatkailun kohteena tulevaisuudessa.

Päijänteen kansallispuisto 30 vuotta ja Salpausselkä Geopark -tapahtumaviikko

Uuteen UNESCO Global Geoparkiin pääsi tutustumaan eri puolilla aluetta järjestettävissä geopark-teemaisissa tapahtumissa. Sysmässä järjestettiin 31.5. Geopark- yhteisretki Päijätsaloon.

Salpausselkä Geopark

Päiväkoti Syke on Salpausselkä Geopark -päiväkoti. Päiväkoti on sitoutunut kestävän kehityksen ja ympäristökasvatuksen teemoihin toiminnassaan ja lähiympäristöä sovelletaan oppimisympäristönä viikoittain. Päiväkodilla oli loppusyksystä juhlatilaisuus virallisen tunnustuksen johdosta.

Uotinpäivät ja Uotinmarkkinat

Siirtyivät kunnan järjestämisvastuulle kesän 2023 osalta. Uotinpäivät ja -markkinat vietettiin taas perinteisin menoin, oli Lintan pääjuhlan tilaisuus, markkinat sahtisaluunoineen sekä ympäröivää

tapahtumaa viikonlopun ympärillä. Kehityskohteena markkinoiden uudistaminen sekä tapahtuman vetovoiman lisääminen. Uotinpäivillä on vahva yhteys kulttuurihistoriallisen perintönsä suhteen myös Salpausselkä Geoparkiin ja tätä halutaan tuoda esille jatkossa enemmän.

2023 hankkeita: matkailu/hyvinvoinnin/elinvoiman kehittäminen

Ilmastokumppanuus-hanke, Päijät-Hämeen liitto, Sysmä mukana aktiivisesti, yritykset tekivät ilmastopimuksia ja videoita, aktiivinen some-kampanjointi asian tiimoilta. Myös ilmastosuunnitelmaa lähdettiin viemään eteenpäin.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma, Hartolan ja Sysmän yhteinen kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma on valmistunut syksyllä 2023. Ohjelma kannustaa miettimään arjen kulkutapavalintoja ja mahdollisuuksia valita kävely tai pyöräily ainakin silloin tällöin autoilun sijasta. Kestävän kulkutavan valitseminen on hyvinvointi- ja ympäristöteko.

Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelman yhteiseksi visioksi määritettiin ”Ikärajat ylittävää terveyttä ja hyvinvointia kävelystä ja pyöräilystä”. Vision tueksi laadittiin viisi konkreettista tavoitetta, joiden tarkoitus on kirkastaa ja laajentaa ytimekkäämmän visiolauseen viestiä:

- Tuemme ja kannustamme eri-ikäisiä omatoimiseen aktiiviseen liikkumiseen. Lyhyet matkat kuljetaan kävellen tai pyöräillen.
- Varmistamme, että jokainen voi liikkua kävellen ja pyöräillen turvallisesti. Reitit ovat selkeitä ja keskeisillä kävelyalueilla esteettömiä.
- Liikunnallisilla reiteillä houkuttelemme asukkaita ja matkailijoita liikkumaan aktiivisesti ja ympäristöä kunnioittavasti.
- Luomme kestäväää tulevaisuutta edistäväää houkuttelevaa liikkumisympäristöä erityisesti helposti saavutettaville keskusta-alueille ja keskeisten palveluiden ympärille.
- Yhteistyöllä eri sidosryhmien kanssa luomme riittävästi rahoitusmalleja kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden kehittämiseksi.

Vapaa Virtaankoski -hanke, kunnan elinvoimakoordinaattori oli mukana työpajoissa ja alueen yhteisessä kehittämistyössä ennallistamistyön parissa. Alueen uutta käyttötarkoitusta kehitettiin yhteistyössä paikallisten toimijoiden ja ihmisten kanssa. Alueesta odotetaan kehittyvän luontomatkailun saralla ainutlaatuinen kohde, jossa yhdistyy rikas teollisuus- ja kulttuurihistoria Tainionvirran uniikissa maisemassa.

Hanketta hallinnoi Sysmän Tainionvirta Oy, jonka omistaa Hiitolanjoen Voima Oy, joka on Etelä-Karjalan virkistysalueäätiön tytäryhtiö. Hankkeen rahoitus tuli 90% Päijänne-Leader ohjelmasta ja sen lisäksi hankkeessa oli Sysmän Tainionvirta Oy:n omarahoitusta sekä yksityistä rahoitusta. Sysmän kunnanvaltuusto hyväksyi Virtaankosken ranta-asemakaavan muutoksen 19.2.2024.

Vesistömatkailu -hanke

Päijät-Hämeen yksi strateginen kärki on olla tulevaisuudessa Pohjois-Euroopan saavutettavin järvi-alue lupauksella ”Hyvää oloa puhtaasta vedestä, ilmasta ja ruoasta – mausteina kulttuuritarjonta ja paikallinen elämäntyyli”. Lahti Region Oy teki 2023 loppuvuoden aikana maakunnan vesistömatkailusta esiselvitystä, johon sisältyi yksi kyselytutkimus ja kaksi työpajaa. Näiden avulla tarkennetaan alueen toimijoiden tahtotilaa ja vesistömatkailun kehityskohteita. Kyselytutkimuksen ja työpajojen tulosten perusteella lähdetään rakentamaan vesistömatkailun hanketta tuleville vuosille. Hanke odottaa rahoituksen jatkumista vuodelle 2024. Elinvoimakoordinaattori oli mukana esiselvitystyössä ja yhteisiä kehittämisen kohteita löytyi etenkin Sysmä, Asikkala, Padasjoki akselistolla. Salpausselkä Geopark yhteistyö näiden kuntien välillä on jo laajaa. Etenkin Päijänteen kansallispuisto yhteydestä sekä koko Päijänteestä nähdään olevan synergiaetuja kuntien välillä elinvoiman, hyvinvoinnin ja matkailun saralla.

Salpausselkä Pro Fishing

Salpausselkä Pro Fishing -yhtymään kuuluu seitsemän pääjäthämäläistä yritystä. Lahden seutu – Lahti Region Oy:n hallinnoiman ja Päijänne Leaderin rahoittama SPF-yhtymänhankkeen tavoitteena on luoda alueelle uudenlaista kalastusmatkailupalveluiden tarjontaa. Kunta ei ole varsinainen jäsen hankkeessa, mutta hankkeen etenemisen jälkeen on tullut esille esim. Suopellon satama-alueen kehittämiseen liittyvä jäähileasema, jonka eteenpäinvieminen saatiin käyntiin syksyllä 2023.

Tulosityksikkö elinvoima

Elinvoimahankkeet	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	246 538	23 400	223 138	9	0
Toimintamenot	-362 974	-251 802	-111 172	69	-150 770
Toimintakate (netto)	-116 436	-228 402	111 966	196	-150 770
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	0	0	0	0	0
Muut laskenn.kust.	0	-2 259	2 259	0	0
Tehtävän kokonaiskust.	-116 436	-230 661	114 225	198	-150 770

Tulosityksikkö maaseututoimi

Maaseutupalvelut	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	10 800	11 574	-774	107	10 357
Toimintamenot	-143 800	-128 071	-15 729	89	-113 160
Toimintakate (netto)	-133 000	-116 497	-16 503	88	-102 803
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	0	0	0	0	0
Muut laskenn.kust.	0	-1 720	1 720	0	-1 765
Tehtävän kokonaiskust.	-133 000	-118 217	-14 783	89	-104 568

Tulosalue (sitova): Lomituspalvelut

LOMITUSPALVELUT	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	13 634 226	14 187 216	-552 990	104	14 301 794
Toimintamenot	-13 585 642	-14 325 363	739 721	105	-13 876 253
Toimintakate (netto)	48 584	-138 147	186 731	209	425 541
Laskennalliset kustan.					
Muut laskenn.kust.	-123 398	-165 479	42 081	134	-186 604
Tehtävän kokonaiskust.	-74 814	-303 626	228 812	405	238 937

Valtuuston asettamat sitovat tavoitteet

UUDISTAVA		
Tavoite	Toimenpiteet	Mittarit
<ul style="list-style-type: none"> Ammattimainen johtaminen monipaikkaisessa työyhteisössä ml. toiminnan kehittäminen ja uudistaminen (lomituspalvelut) 	<ul style="list-style-type: none"> Kartoitetaan toimintaympäristön ymmärtämiseksi osatekijöitä, osana strategista suunnittelua Toimintaa ohjaavien jatkuvien mittareiden kehittäminen Sähköisten palvelujen käytön edistäminen 	<ul style="list-style-type: none"> PESTEL- ja SWOT-analyytit Mittareiden kuukausittainen seuranta lomahallinnon palaverissa Asiakkaiden lomitusnetin käyttöaste
<ul style="list-style-type: none"> Lomituspalvelut osana ruoantuotantoketjua ja huoltovarmuutta 	<ul style="list-style-type: none"> Asiakaspalvelukysely 	<ul style="list-style-type: none"> Asiakaspalautekysely vuodelta 2023 Tilakäyntien lkm/vuosineljännes Toteutuneet vuosilomapäivät/yrittäjä/vuosi
<ul style="list-style-type: none"> Lomituspalvelut osana Sysmän kunnan menestystä 	<ul style="list-style-type: none"> Viestintäsuunnitelman päivitys Tiedotustoiminta Sidosryhmien tarpeiden ymmärtäminen 	<ul style="list-style-type: none"> Päivitetty viestintäsuunnitelma 2023 Tiedotus asiakkaat kpl/kk Tiedotus henkilöstö kpl/kk Yhteistoimintaryhmän kokous 2 kpl
<ul style="list-style-type: none"> Laadukas ja elinvoimainen toimintaympäristö 	<ul style="list-style-type: none"> Lomittajan työn tunnetuksi tekeminen ja markkinointi Työsuhteisten ja ostopalvelulomittajien rekrytointi Selvitetään yrittäjien mielipiteitä 	<ul style="list-style-type: none"> Markkinointiviestinnän toimet kpl/kk Uudet vakituiset työsuhteet ja uudet ostopalvelusopimukset, kpl/vuosineljännes Yhteiset kokoontumiset hankkeiden, työllisyyden ja elinvoiman parissa

Informatiivinen mittaristo:			
Informatiivinen mittaristo:			
	Tp 2021	Tp 2022	Tp 2023
Lomituspäivät yhteensä	24 690	52 199	49219
Lomitusilat	441	962	843
Vuosilomaoikeutetut	621	1364	1247
Lomituspäivän nettohinnan poikkeama valtakunnallisesta ka, %	193 €/pv Sysmä 195,79 €/pv valtak.	218,37 €/pv Sysmä 208,31 €/pv valtak.	ei vielä tiedossa
Asiakkaille tiedotteet postitse, kunnan kotisivulle ja Facebookiin, kpl (tämän lisäksi FB seinälle lyhyempiä ajankohtaisia tiedotuksia)	Tiedotteet asiakkaille postitse 3, emaileri uutiskirjeitä 11, sähköpostilla itsejärjestetyille tiloille 2. Tentrion tekstiviestipalvelulla lyhyet tiedotteet. Facebook julkaisut, joulukuussa joka päivä julkaisu, muutostiedotusta.	Postitse esite Etelä-Suomen lomituspalveluyksiköstä yhteystietoineen (suomi, ruotsi), emaileri uutiskirjeet 9 kpl (suomi, ruotsi), Tentrion viestit, Facebook julkaisut, perustettu Instagram ja YouTube kanavat. Lehtikirjoituksia mm. Atean vuoden digitaalinen teko julkisen sarjan voitosta.	Postitse kesäkirje-lähetys ja vuosilomapäätösten mukana tiedote ja Melan vuosikalenteri 2024. Uutiskirje emaileri 9 kpl (suomi, ruotsi), Tentrion tekstiviestit, somejulkaisut 162 kpl, lisäksi sometarinat.

Yleisinformaatio:

Vuosi 2023 oli Etelä-Suomen Lomituspalvelujen paikallisyksikön toinen toimintavuosi. Paikallisyksikkö tuottaa vuoden 2022 alusta lakisääteiset maatalouslomituspalvelut (vuosiloma, sijaisapu ja maksullinen lomittaja-apu) yhteensä 53 eri kunnan ja kaupungin alueella. Järjestävänä kuntana toimii Sysmä Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen, Melan, toimeksiantosopimuksella. Mela yhdisti yksikköön Hämeenlinnan, Kouvolan, Loviisan ja Sysmän paikallisyksiköt.

Etelä-Suomen lomituspalvelujen toiminta-alueeseen kuuluvat: Asikkalan, Askolan, Hartolan, Hatulan, Hausjärven, Hollolan, Humpilan, Iitin, Janakkalan, Jokioisten, Joutsan, Kuhmoisten, Kärkölan, Lapinjärven, Lopen, Luhangan, Miehikkälän, Myrskylän, Mäntsälän, Nurmijärven, Padasjoen, Pertunmaan, Pornaisten, Pukkilan, Pyhtään, Sipoon, Sysmän, Tammelan, Toivakan, Tuusulan, Vihdin, Virolahden ja Ypäjän kunnat sekä Espoon, Forssan, Haminan, Heinolan, Helsingin, Hyvinkään, Järvenpään, Hämeenlinnan, Karkkilan, Kauniaisten, Keravan, Kotkan, Kouvolan, Lahden, Loviisan, Orimattilan, Porvoon, Riihimäen, Someron ja Vantaan kaupungit.

Vuonna 2023 alueen 843 kotieläintilasta 77,4 % oli valinnut kunnallisen lomitukseen, 22,6 % itse järjestetyn lomitukseen. Tuotantosuunniltan tilat ovat valtaosalta lypsykarjatiloja, 54 %. Muita nauttiloja 21 %, hevostiloja 9 %, sikatiloja 9 %, lampoloita 5 % ja siipikarjatiloja 2 %. Kotieläintiloilla oli 1247 vuosilomaa oikeutettua henkilöä. Kunnallisessa lomituksessa ostopalveluyrittäjät ja -yritykset tekivät 8,5 % ja kuntaan työsuhteiset 91,5 % lomituksista.

Etelä-Suomen lomituspalvelujen henkilöstömäärä palkanlaskennan tietojen mukaan 31.12.2023 on ollut 215, josta 17 hallintohenkilöä. Lisäksi määräaikaisten lyhytaikaisten lomittajien

henkilömäärä 1.1.-31.12.2023 on ollut 298. Lyhytaikaisten maatalouslomittajien kanssa on tehty 1949 työsopimusta vuoden aikana.

Ostopalvelulomituspalvelujen tarjouskilpailuun tehtiin täydennyshaku. Vuosille 2023–2024 lopputuloksena oli yhteensä 44 ostopalvelusopimusta eri ammatinharjoittajien ja yritysten kanssa. Mahdollisia optiovuosia on kaksi, niiden käyttöönotosta päätetään vuonna 2024. Työsuhteista työvoimaa hankittiin Jobillan kampanjoiden avulla. Jobilla yhdistää uusimmat rekrytointiteknologiat, median sekä palvelun. Pienten kuntien akatemia, Nelinvoimaa -hankkeen kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä maatalousalalle uudenlaisten ammattiin johtavien koulutusten toimintamallin löytämiseksi.

Vuoden 2023 aikana lomituspalvelujen hallinnossa on kuvattu laadunhallintajärjestelmää, joka ohjaa toiminnan suunnittelua, asiakaspalvelua sekä palvelun tuottamista sekä sen prosessit. Organisaatiossa laadunhallinnan ohjausperiaatteena käytetään laatupolitiikan toteuttamisen lisäksi ISO 9001:2015 standardia, laatujohtamisen periaatteita sekä laadunparantamisen menetelmiä, joiden avulla ennaltaehkäistään ongelmia sekä suunnitellaan ja kehitetään toimintaa. Laatukäsikirja valmistuu vuonna 2024.

Asiakastilojen lomitustyöajan mitoituksia päivitettiin koko vuoden ajan tavoitteena saada lomitus-työajan mitoitukset vastaamaan Melan uusinta ohjeistusta. Työvälineenä on TTS-Manager, Työtehoseuran laatima ohjelma. Tilojen työolosuhdekartoituksia tehtiin 206 kpl. Työturvallisuus on merkittävä osa maatalouslomitusta. Riskien kartoitus valmistui maatalouslomittajien työn osalta. Hallinnon osalta vastaava tehdään vuonna 2024. Maatalouslomittajille järjestettiin kaksi hallinnon järjestämää koulutuspäivää, kevätkaudella Petäyksessä ja syyskaudella Messilässä. Päivien aiheina oli mm. ammatilliset teemat, työyhteisö- ja työkytoiminta.

Kehityskeskustelujen yhteydessä kartoitettiin täydennyskoulutustarpeet. Näiden perusteella laadittiin koulutussuunnitelmat. Ensiapukoulutukset lomitushenkilöstölle kilpailutettiin, koulutukset toteutettiin alkuvuonna 2024.

Etelä-Suomen Lomituspalvelut kilpailutti henkilöstön työterveyshuollon. Määräaikaan tarjouksia jätettiin kolme: Työterveys Wellamo Oy, Suomen Terveystalo Oy ja Pihlajalinna Terveys Oy. Työterveys Wellamo Oy veti tarjouksensa pois, tarjousvertailussa Suomen Terveystalo Oy sai korkeimman pistemäärän, sopimus solmittiin vuosille 2024–2025.

Sidosryhmäyhteistyötä tehtiin osallistumalla Tuottajain Maidon syysmarkkinoille Kouvolassa ja Riihimäellä lomituspalvelujen osastolla. OKRA-Maatalousnäyttelyssä 5.-8.7.2023 Etelä-Suomen ja Vehmaan Lomituspalvelut olivat yhdessä näytteilleasettajina. Lomituspalvelut osallistui lisäksi Sysmän kunnan osastolle Sysmän Uotinpäivillä. Välitä viljelijästä –projektin kanssa tehtiin yhteistyötä. Haasteellisessa elämäntilanteessa oleva maatalousyrittäjä voi hakea apua jaksamisen tueksi, parisuhde- tai perheterapiaan, työnohjaukseen tai tietyn edellytyksin taloudellisiin tai juridisiin asiantuntijapalveluihin. Projektia hallinnoi Mela. Lomituspalvelujen edustajia osallistui Välitä viljelijästä -treffeille, sidosryhmätilaisuuteen, Jokimaan raviradalla 13.9.2023 ja 18.10.2023 Luumäellä, lisäksi vastaavaan ruotsinkieliseen Ta hand om bonden Teamsiin 12.10.2023. Lomituspalvelujen yhteistoimintaryhmä kokoontui Teamsilla kaksi kertaa toimintavuoden 2023 aikana. Asiakkaiden edustajat ryhmässä on valittu MTK tuottajaliittoain vuosille 2023–2025.

Tulosalue (sitova): Maa- ja metsätilat

MAA- JA METSÄTILAT	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	34 000	20 654	13 346	61	20 101
Toimintamenot	-8 150	-9 738	1 588	119	-5 041
Toimintakate (netto)	25 850	10 916	14 934	42	15 060
Laskennalliset kustan.					
Muut laskenn.kust.	0	-744	744	0	-700
Tehtävän kokonaiskust.	25 850	10 172	15 678	39	14 360

Informatiivinen mittaristo:	Tp 2021	Tp 2022	Tp 2023
Metsäsuunnitelman mukaiset metsät ha	251,2	251,2	251,2
Vuokratut pellot ha	30,5	30,5	30,5

Kaavoitus

Maankäytön suunnittelua tehdään lainmukaisesti kunnan valitsemien painopisteiden mukaan. Kaavoituksen tehtävänä on tuottaa asema- ja yleiskaavoja, jotka toteuttavat kunnan strategisia tavoitteita vuorovaikutteisen suunnittelun keinoin. Kaavoituksella taataan viihtyisä, toimiva ja kestävä kehityksen mukainen asuin- ja toimintaympäristö. Omien kaavahankkeiden lisäksi kunta hoitaa yksityisten maanomistajien ranta-asemakaavahankkeiden hallinnollisen läpiviennin ja ohjauksen. Kaavoitukseen liittyviä palveluja ostetaan tarpeen mukaan myös ulkopuolisilta palveluntarjoajilta.

KAAVOITUS	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	13 500	7 390	6 110	55	6 000
Toimintamenot	-123 350	-138 561	28 911	126	-98 995
Toimintakate (netto)	-109 850	-131 171	35 021	136	-92 995
Laskennalliset kustan.					
Muut laskenn.kust.	-5 055	-3 730	3 730	0	-5 082
Tehtävän kokonaiskust.	-114 905	-134 901	38 751	140	-98 077

HYVINVOINTIVALIOKUNTA

Valtuustolle sitova taso (tulosaluetaso)

SIVISTYSTOIMEN HALLINTO	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	6 256	0	6 256	0	1 097
Toimintamenot	-53 426	-42 787	-10 639	80	-62 887
Toimintakate (netto)	-47 170	-42 787	-4 383	80	-61 790
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	-924	-1 073	149	116	-924
Muut laskenn.kust.	48 094	43 860	4 234	91	60 902
Tehtävän kokonaiskust.	0	0	0	0	-1 812

Hallinnon kustannukset on siirretty vyörytyseränä toiminnoille, tilastointi ei enää tunne sivistystoimen hallintoa.

Hyvinvointivaliokunta voi kokouksissaan kuulla asiantuntijoita. Sysmän yhtenäiskoulua ja lukiota koskevia asioita käsiteltäessä kuullaan asiantuntijoina yhtä Sysmän yhtenäiskoulua ja yhtä lukiota edustavaa oppilasedustajaa.

KOULU JA VARHAISKASVATUS

KOULUTOIMI	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	93 000	122 327	-29 327	131	86 889
Toimintamenot	-3 897 025	-3 557 435	-339 590	91	-4 296 726
Toimintakate (netto)	-3 804 025	-3 435 108	-368 917	90	-4 209 837
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	-11 437	-29 711	18 274	260	-19 050
Muut laskenn.kust.	-113 506	-51 254	-62 252	45	-98 465
Tehtävän kokonaiskust.	-3 928 968	-3 516 073	-412 895	89	-4 327 352

Peruskoulu

Peruskoulu käsittää Nuoramoisten koulun sekä yhtenäiskoulun esi- ja perusopetuksen. Koulukuraattoripalvelut sisältyvät Terveystalolle maksettavaan kustannukseen ja määräraha on perusturvapalvelujen budjetissa. Esiopetus siirtyi vuonna 2023 varhaiskasvatukseen ja esiopetuksen kustannuksia ei ole pidetty erillään varhaiskasvatuksen kustannuksista. Tältä osin luvut eivät ole vertailukelpoisia.

Peruskoulutus	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	83 000	120 394	-37 394	145	100 571
Toimintamenot	-2 818 060	-2 969 670	151 610	105	-3 466 440
Toimintakate (netto)	-2 735 060	-2 849 276	114 216	104	-3 365 869
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	-11 437	-29 711	18 274	260	-19 051
Muut laskenn.kust.	0	-37 878	37 878	0	-72 806
Tehtävän kokonaiskust.	-2 746 497	-2 916 865	170 368	106	-3 457 726

Peruskoulun informa tiivnen mittaristo	Tp 2019	Tp 2020	Tp 2021	Tp 2022	TP2023
Esiopetus *)					
käyttökustannukset (netto) t€	174	181	186		64
oppilaita 20.9.	20	20	25	18	17
käyttökustannukset (netto), €/opp.	8 676	9 050	7 440		3764
opetustunnit, lkm	1 520	1 520	851,2	1490	988
käyttökustannukset (netto), €/opet.tunnit	114	119	218,51		64
Perusopetus					
Opettajien lkm	32	31	27,4	25,4	25
käyttökustannukset (netto), t€	*)3 864	*)3 805	*)3 840		2916
käyttökust.(netto) €/as.	1 054	1 049	1 089		834
oppilaita 20.9.	226	217	200	206	193
käyttökust.(netto), €/oppilas	17 083	17 536	19 198		15108
opetustunnit, lkm	23 712	23 136	19 319	18475	17932
käyttökustannukset (netto, €/opetustunti	163	164	199		162
Iltapäivätuntien osallistujamäärä	26	26	12	18,6	12
<i>Tuntikehys/oppilas:</i>					
Yhtenäiskoulu luokat 0-6	1,81	1,72	1,72	1,77	1,77
Nuoramoinen luokat 0-6	2,06	2,18	3,59	4,44	4,62
Yhtenäiskoulu luokat 7-9	2,13	1,98	2,13	2,96	3,18

Lukio

UUDISTAVA		
Tavoite	Toimenpiteet	Mittarit
<ul style="list-style-type: none"> Lukion kehittäminen ja kansainvälistyminen 	<ul style="list-style-type: none"> Kansainvälisten väylien etsiminen ja hyödyntäminen 	<ul style="list-style-type: none"> Lukion kansainvälistyminen alkaa

Tavoitteena on säilyttää kunnassa lukio ja kehittää sen toimintaa yhteistyössä muiden Päijät-Häeen verkostolukuoiden kanssa. Yhteisiä etäkursseja on toteutettu vuonna 2023 saksa ja ranskan kielissä

Musiikkioppilaitoksen menot sisältävät Heinolan musiikkiopiston ja Hartolan kansalaisopiston musiikkikoulun aiheuttamat maksusuudet.

Lukion informatiivinen mittaristo	Tp 2019	Tp 2020	Tp 2021	Tp 2022	TP2023
käyttökustannukset(netto), t €	*) 820	*) 799	*) 843		543
käyttökust.(netto) €/as.	223	220	235		155
oppilaita 20.9.	28	34	39	33	38
käyttökust.(netto), €/oppilas	29 289	23 487	21 607		14289
opetustunnit, lkm	4 293	4 293	4 176	4749	4123
käyttökustannukset(netto, €/opetustunti	191	186	202		131

Musiikkiopisto	Tp 2021	Tp 2022	Tp 2023
oppilasmäärä/Hartola	3	3	3
- opetustunnit/Hartola		135	68
oppilasmäärä/Heinola	(ka) 4	(ka) 5,5	(ka) 3
-opetustunnit/Heinola	(vvt) 410	(vvt) 227	(vvt) 119,56

VARHAISKASVATUS	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	40 068	30 996	9 072	77	92 115
Toimintamenot	-1 423 241	-1 210 204	-213 037	92	-1 199 730
Toimintakate (netto)	-1 383 173	-1 179 208	-203 965	93	-1 107 615
Laskennalliset kustan.					
Muut laskenn.kust.	-30 753	-33 669	2 916	109	-52 888
Tehtävän kokonaiskust.	-1 413 926	-1 212 877	-201 049	202	-1 160 503

Tehtävän toiminta-ajatus:

Sysmän kunnassa tarjotaan lapsiperheille laadukkaita varhaiskasvatuspalveluja. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa.

Yleisinformaatio:

Sysmän kunnassa varhaiskasvatuspalveluja tarjottiin Sysmän yhteiskoulun päiväkoti Sykkeessä, Ulpukan perhepäiväkodeissa sekä kevätlukukaudella myös ryhmäperhepäiväkodissa Nuoramoisissa. Huoltajien työvuorojen tai päätoimisen opiskelun vuoksi vuorohoitoa tarvitseville lapsille tarjotaan hoitoa päiväkoti Sykkeessä. Sykkeessä ja Nuoramoisten koululla tarjottiin esiopetusta ja sitä täydentävää varhaiskasvatusta esiopetusikäisille lapsille kevätlukukaudella. Syyslukukaudella 2023 esiopetusta ja sitä täydentävää varhaiskasvatusta tarjottiin vain päiväkoti Sykkeessä.

Varhaiskasvatusta käytettiin vuonna 2023 pk Sykkeessä 89 640 t 32 min, Nuoramoisten ryhmäperhepäiväkodissa 7344 t 49 min sekä Ulpukassa 11 834 t 37 min. Viikonloppu- tai arkipyhähoitoa oli 45 päivänä vuoden aikana.

Päiväkoti Syke on yksi Salpausselän Geopark-päiväkodeista. Toiminnassa hyödynnetään oppimisympäristönä lähiympäristöä, kirjastoa sekä uimahallia.

Varhaiskasvatuksen henkilökunnasta suurin osa on pitkään alalla toimineita varhaiskasvatuksen ammattilaisia. Keväällä 2023 henkilökunta täydentyi varhaiskasvatuksen opettajalla, jonka työnkuvaan kuuluu lasten tukeminen. Varhaiskasvatuksessa on ollut varhaiskasvatuksen lastenhoitajiksi oppisopimuksella kouluttautuvia sekä lyhyillä jaksoilla opiskelijoita työssä oppimassa.

VAPAA-AIKATOIMI

VAPAA-AIKATOIMI	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	159 170	131 433	27 737	83	134 399
Toimintamenot	-1 144 016	-1 140 534	-3 482	99	-959 194
Toimintakate (netto)	-984 846	-1 009 101	24 255	102	-824 795
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	-13 606	-8 511	-5 095	63	-5 855
Muut laskenn.kust.	-67 188	-59 867	-7 321	89	-65 145
Tehtävän kokonaiskust.	-1 065 640	-1 077 479	11 839	101	-895 795

Liikuntapalvelut	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	18 170	82 637	-64 467	455	57 576
Toimintamenot	-138 591	-451 292	312 701	326	-392 228
Toimintakate (netto)	-120 421	-368 655	248 234	306	-334 652
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	0	-8 511	8 511	0	-5 855
Muut laskenn.kust.	-7 232	-13 453	6 221	186	-13 307
Tehtävän kokonaiskust.	-127 653	-390 619	262 966	306	-353 814

HYTE, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	50 000	200	49 800	0	0
Toimintamenot	-100 413	-96 916	-3 497	97	-15 039
Toimintakate (netto)	-50 413	-96 716	46 303	192	-15 039
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	0	0	0	0	0
Muut laskenn.kust.	-1 086	-205	-881	19	0
Tehtävän kokonaiskust.	-51 499	-96 921	45 422	186	-15 039

KIRJASTO- JA KULTTUURIPALVELUT

Kulttuuripalvelut	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	0	21 718	-21 718	0	10 230
Toimintamenot	-85 003	-112 609	27 606	132	-99 323
Toimintakate (netto)	-85 003	-90 891	5 888	107	-89 093
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	0	0	0	0	0
Muut laskenn.kust.	-3 736	-8 091	4 355	217	-7 372
Tehtävän kokonaiskust.	-88 739	-98 982	10 243	112	-96 465

Kirjastopalvelut	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	3 800	4 300	-500	113	4 251
Toimintamenot	-328 869	-322 227	-6 642	98	-295 469
Toimintakate (netto)	-325 069	-317 927	-7 142	98	-291 218
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	0	0	0	0	0
Muut laskenn.kust.	-24 526	-22 242	-2 284	91	-27 365
Tehtävän kokonaiskust.	-349 595	-340 169	-9 426	97	-318 583

HYVINVOIVA		
Tavoite	Toimenpiteet	Mittarit
<ul style="list-style-type: none"> Hankkeiden ja apurahojen hyödyntäminen 	<ul style="list-style-type: none"> Kulttuurihyvinvoinnin verkoston luominen (Päijät-Hämeen kulttuurin suunta 2030 -hanke) 	<ul style="list-style-type: none"> Kulttuuritapahtumien määrän lisääntyminen
<ul style="list-style-type: none"> Kuntalaisten osallisuuden edistäminen 	<ul style="list-style-type: none"> Kuntalaisfoorumien ja tapahtumien järjestäminen Kuulemiset kaavojen yhteydessä 	<ul style="list-style-type: none"> Tapahtumien määrät, osallistujien määrät Kuulemiset osallistumis- ja arviointisuunnitelmien mukaan

Informatiiviset mittarit

Kansalaisopisto	Tp 2021	Tp 2022	Tp 2023
- opetustunnit	977	1696	1664
- oppilasmäärä (netto)	305	345	314

Nuoriso- ja liikuntatoimi sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Nuorisotoimi

	Tp 2021	Tp 2022	Tp 2023
Päijänne-Areenalla ja koulun salissa kokoontuvien harrastusryhmien määrä/vko	27	26	31
Uimahallin kävijämäärät	3498	7553	11766
Etsivän nuorisotyön asiakkaiden määrä	12	13	22
Nuorisotilan toimintapäivät vuodessa/ka. kävijämäärä päivässä	85/13	115/18	118/22
Nuori työ –työsopimusten määrä	70	64	50
Avustetut liikuntajärjestöt	5	7	5
Avustetut nuorisojärjestöt	8	9	10
Avustetut muut järjestöt/hyte	-	-	9

Henkilöstöresurssit:

- Hyvinvointipäällikkö: hytetyö 60%, nuorisotyö 20% ja liikuntapalv. 20%
- Yhteisöohjaaja: nuorisotyö 65%, hytetyö 35%
- Etsivä nuorisotyöntekijä 60%, nuorisotyö 20% ja ehkäisevän työn koordinaattori 20%
- Työllisyyskoordinaattori 80%, maahanmuuttotyö 10% ja nuorisotyö 10%
- Koulunuorisotyöntekijä 50% (yhteinen hanke Hartolan kunnan kanssa vuoden 2024 loppuun)

Liikunta

Liikunnan järjestämisestä vastaavat pääasiassa liikuntaseurat, joita kunta tukee vuosittaisilla avustuksilla. Hartola ja Sysmä -liikkeelle –hanke järjesti liikuntaneuvonnan ja matalan kynnyksen liikuntaryhmiä sekä erityisryhmien liikuntaa.

Uimahalli- ja kuntosalitoiminnasta on ostopalvelusopimus Kuntotoverho Oy:n kanssa. Liikuntaryhmien osallistujamäärät ovat palanneet korona-aikaa edeltävälle tasolle ja syksyllä 2023 aloitti useampikin uusi harrastusryhmä. Samoin uimahallin kävijämäärä on kasvanut.

Nuorisotyö

Nuorisotilan aukioaikoja muutettiin siten, että nuoret pääsevät sinne suoraan koulun jälkeen. Näin myös haja-asutusalueiden oppilailla on mahdollisuudet käydä Nuokulla. Nuorisotila on auki neljänä iltapäivänä tai iltana viikossa ja yleensä myös Päijänne Areena on nuorten käytössä.

Harrastamisen Suomen mallin mukaisia koulun jälkeen kokoontuvia harrastuskerhoryhmiä oli 9 kpl. Kesällä järjestettiin yksi päiväleiri yhteistyössä järjestöjen kanssa 3-6 –luokkalaisille. Lisäksi lasten oli mahdollisuus osallistua Bandy Boysin ja Suvisoiton järjestämille päiväleireille. Koulu järjesti kesätoimintaa 1-2 –luokkalaisille. Koulujen loma-aikoina järjestettiin myös toimintapäiviä ja retkiä yhdessä Hartolan nuorisopalvelujen kanssa.

Nuorten työpajatoiminta päättyi hankekauden päättyessä 31.5.2023. Hyvinvointialue-uudistuksen kuntouttava työtoiminta ja sosiaalisen kuntoutuksen palvelut siirtyivät hyvinvointialueen vastuulle. Nuorten työpajan työ- ja yksilövalmentajan nimike muutettiin yhteisöohjaajaksi 1.6.2023 alkaen.

Etsivän nuorisotyöntekijän tehtävänkuva muutettiin siten, että 1.1.2023 alkaen työtehtävistä 60 % on etsivän nuorisotyöntekijän tehtäviä, 20 % ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattorin tehtäviä ja 20 % nuorisotyötä. Etsivän nuorisotyöntekijän palkkaukseen on vuosittain saatu Etelä-Suomen aluehallintoviraston myöntämään valtionavustusta.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Vuosi 2023 oli hyvinvointialueiden ensimmäinen toimintavuosi ja myös ensimmäinen vuosi, kun HVA:t ja kunnat vastasivat yhteistyössä kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Päijät-Hämeen hytetyön yhteiset kärjet ovat mielen hyvinvointi, osallisuus ja yhteisöllisyys, arjen turvallisuus sekä päihteettömyys ja terveelliset elintavat.

Kuntalaisille on pystytty tarjoamaan monipuoliset liikunta- ja harrastusmahdollisuudet. Kulttuurihyvinvointia on lisätty monipuolisella kulttuuritarjonnalla, mm. kirjaston helposti saavutettavat maksuttomat tilaisuudet.

Yhdistysten ja kunnan toimiva yhteistyö lisää osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Maksuttomat, kaikille avoimet tapahtumat mm. Varttuneen väen kesäpäivä ja Joulupolku –tapahtuma kokoavat yhteen satoja ihmisiä.

Olkkari –toiminta aloitti syksyllä 2023. Olkkari on avoin ja maksuton kohtaamispaikka aikuisille, siellä on mahdollisuus saada tietoa, neuvontaa ja ohjausta arjen haasteissa.

Arjen turvallisuutta lisättiin kiinnittämällä huomiota turvalliseen liikkumiseen. Pajulantien kevyenliikenteen väylä teki monen koulumatkasta turvallisemman.

Ehkäisevä työ on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä. Ehkäisevän työn koordinaattori organisoivat moniammatillisen työryhmä Pete Sysmän toimintaa. Pete-Sysmän järjesti mm. päihdelääkärin luennon ja Selvin päin –kesää nuokun sekä oli mukana useissa muissa tapahtumissa tuomassa esiin ehkäisevää työtä. 6-9 –luokkalaisille järjestettiin Päihdeputki –tapahtuma osana koulun päihdekasvatuksena.

Hyvinvointisuunnitelman vuosiraporttiin on listattu tarkemmin toimet, joita Sysmässä on tehty hytetyön osalta.

Vuonna 2023 Sysmän hyte-kerroin oli 63 ja Sysmän kunnalle maksettiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosaa 53 365 €.

Kulttuuritoimi

Sysmän kunta on mukana Kulttuurille suunta 2030 -hankkeessa ja yhteyshenkilönä toimii kunnanhallituksen nimeämänä kirjastonjohtaja. Hankkeen tavoitteena on parantaa kulttuuripalvelujen saatavuutta ja yhdenvertaista saavutettavuutta sekä kulttuuripalvelujen tarjontaa järjestämällä erikokoisia kulttuuritapahtumia maakunnan eri osissa eri kohderyhmille. Tavoite edistää myös taiteen ammattilaisten työllistymistä. Hankkeeseen palkattiin kaksi maakuntataiteilijaa, jotka tuovat kulttuuria myös Sysmään kevään 2024 aikana. Hankkeen puitteissa on pohdittu esim. miten kulttuuri ja kulttuurihyvinvointi näkyvät kunnan strategiassa ja millaiset ovat kunnan resurssit kulttuuripalvelujen tuottamiseen. Vuonna 2023 kulttuuritoimen budjetilla toteutettiin konsertti Teatteritalossa lokakuussa. Lahti Big Band toi saamansa apurahan avittamana kahdeksantoista jäsenen orkesterin Sysmään ja kuntalaiset saivat kuulla upean konsertin.

Kunta ylläpitää kirjailijaresidenssi Villa Sarkiaa yhteistyössä Nuoren Voiman Liiton kanssa, jonka hallitus huolehtii hakemusten perusteella asukkaiden valinnasta. Kirjastonjohtaja huolehtii asukkaiden asettumisesta taloon ja toteuttaa vierailijoiden kanssa tapahtumia. Residenssivieraat asuvat residenssissä tyypillisesti kahdesta viikosta kuukauteen. Vuonna 2023 Villa Sarkiassa kirjoitti yli

kolmekymmentä kirjoittajaa. Saadun palautteen perusteella Villa Sarkia koetaan ainutlaatuiseksi kokemukseksi ja erinomaiseksi työskentely-ympäristöksi. Kolme Villa Sarkiassa kirjoittanutta kirjailijaa/runoilijaa oli ehdolla Helsingin Sanomien kirjallisuuspalkinnon saajaksi kymmenen muun finalistin joukossa.

Elokuvatoimi

Sysmän Kinolle vuosi 2023 oli muutosten vuosi, kun pitkään toimintaa toteuttanut Sysmän 4H-yhdistys lopetti toimintansa. Sysmän kunnan tahtotila oli kuitenkin säilyttää elokuvateatteri. Elokuvatoiminnan organisointia jatkoi nuorisotoimen yhteisöohjaaja samalla, kun etsittiin uutta yhteistyökumppania. Kilpailutuksen myötä yhteistyö aloitettiin Sysmän Kirjakyläyhdistys Ry:n kanssa. Yhteisöohjaaja vastaa Sysmän Kinon hallinnollisista tehtävistä, kuten ohjelmiston suunnittelusta ja markkinoinnista. Kirjakyläyhdistyksen vastuulla on mm. elokuvanäytösten toteuttaminen ja toiminnan kehittäminen. Kinon toiminnan toteuttamisen avaintekijöitä ovat vapaaehtoiset, joita ilman ei Sysmässä olisi elokuvateatteria. Kunnan ja yhdistyksen yhteistyönä kehitettiin Sysmään oma elokuvatapahtuma Elokuvien ilta, jolle jatkoa suunnitellaan myös vuodelle 2024.

Vuoden katsotuin elokuva Sysmässä oli Aki Kaurismäen Kuolleet lehdet. Sysmäläislähtöisen elokuvaohjaaja Teemu Nikin elokuva Peluri oli toiseksi katsotuin. Kotimaiset elokuvat keräävät vuosi toisensa jälkeen parhaiten sysmäläiset valkokankaan ääreen, joten niihin ohjelmistoa onkin painotettu. Myös katsojilta saatuja toiveita ohjelmistoon on toteutettu. Vuosi 2023 oli ensimmäinen kokonainen vuosi ilman koronarajoituksia sitten vuoden 2019 jälkeen. Vuodesta 2022 lähtien katsojamäärä on noussut, mutta aivan koronaa edeltävän ajan katsojamääriä ei ole vielä saavutettu.

Näytöksiä kevätkaudella	61	
Näytöksiä syyskaudella	67	yht. 128
Katsojia kevätkaudella	494	
Katsojia syyskaudella	836	yht. 1330

Kirjastotoimi

Sysmän kunnankirjasto tuottaa ja tarjoaa kuntalaisille ja vapaa-ajan asukkaille laadukkaat ja kaikkien saavutettavissa olevat kirjastopalvelut kirjastolain yleisille kirjastoille asettamien tehtävien ja tavoitteiden mukaisesti. Laki edellyttää edistämään mm. kuntalaisten yhdenvertaista mahdollisuutta kulttuuriin, tietoon sekä elinikäiseen oppimiseen. Lisäksi kirjastojen tulee tukea aktiivista kansalaisuutta ja demokratiaa. Kirjaston perustehtävä on edistää kaikenikäisten monipuolista lukutaitoa ja lukuharrastusta.

Vuonna 2023 kirjastonkäyttö kasvoi monesta eri näkökulmasta tarkasteltuna. Lainaajamäärä, fyysisen käyntien määrä, kokonaislainausmäärä, tapahtumissa kävijöiden määrä sekä aikuisten ja lasten kaunokirjallisuuden hankintamäärät nousivat. Tapahtumia voitiin vihdoin järjestää rauhassa ilman pelkoa peruuntumisista ja asiakkaat myös saapuivat tapahtumiin. Aineistomäärärahan pieni nosto näkyi välittömästi kaunokirjallisuuden hankinnassa. Poistopainetta on tilanahtauden takia edelleen muutamissa paikoissa, vaikkakin tilastojen mukaan hankinta ja poistot ovat tasapainossa.

Kirjasto painotti toiminnassaan strategisia tavoitteita kuten hyvinvointi- ja ympäristöaiheisia näyttelyitä ja tapahtumia. Esillä oli Lahden taidemuseo Malvan, Päijät-Hämeen ympäristöviikon ja LAB korkeakoulun informaatiomuotoilijoiden tuottamat ympäristöaiheiset näyttelyt. Kirjastoon hankittiin kolmet roskapihdit lainattavaksi. Ympäristöviikon kunniaksi kirjastoon perustettiin Pelit kierto –kampanja ja koko kesän ajan kirjaston vaihtohyllyyn sai tuoda omia pelejä kierrätettäväksi ja ottaa itselleen uusia. Myös kirjaston lainattavat lautapelit kiersivät hyvin.

Kirjastossa järjestettiin kaksi maksutonta konserttia, jotka keräsivät yli sata kuulijaa yhteensä. Alkuvuonna Seeli Toivion sellokonsertti ja loppuvuonna Duo Venhon konsertti. Kirjailijavieraita kävi neljä, joista kaksi Villa Sarkiasta ja lukupiirejä pidettiin yhteensä kahdeksan kertaa. Erilaisia näyttelyitä oli runsaasti. Uutena tapahtumana aloitettiin nuorille ja aikuisille suunnattu sanataidekerho, joka ehti kokoontua muutamia kertoja syksyn 2023 aikana.

Hyvinvointia edistävä luento ravitsemuksesta keräsi paikalle paljon kiinnostuneita kuulijoita. Ravitsemusterapeutti ja tuottelias tietokirjailija Pirjo Saarnia kertoi painonhallinnasta ja tulehdusta vähentävästä ruokavaliosta. Ulkopuoliset toimijat järjestivät runsaasti kaikille avoimia muisti- ja omaishoitoon liittyviä tapaamisia kirjaston Papulassa. Marraskuussa järjestetty valokuvaaja Nina Kellokosken valokuvaterapeutin, kolme iltaa kestänyt työpaja oli täynnä ja hänen surutyötä ja muistamista käsitellyt näyttely sopi pohdittavaksi monelle.

Varhaiskasvatukselle ja koululle tarjotut satutunnit, kirjastonkäytönopetus ja vinkkausvierailut tavoittivat yli 270 lasta ja nuorta. Yhdessä Sysmän kirjakyläyhdistyksen kanssa kirjasto lahjoitti kaikille kunnan ekaluokkalaisille oman kirjan joululahjaksi.

	2020	2021	2022	2023
Lainat/as.luku	9,94	10,5	11,2	11,56
Kokonaislainaus	36 068	38 452	39 232	40 513
Kirjastokäynnit	24 426	25 974	29 782	34 172
Verkkokäynnit	10 000	19 370	19 473	21 303
Villa Sarkian asukasviikkomäärä	92	90	95	95

	2020	2021	2022	2023
Henkilötyövuodet	3	3	3	3
Lainaaajien lkm/v	999	992	992	972
Aukiolotunnit/v	4 093	5 100	5097	4707
Tapahtumat	3	5	23	29

Toimintaympäristövaliokunta

Valtuuston asettamat sitovat tavoitteet

TOIMINTAYMPÄRISTÖVALIOKUNTA

TEKNINEN TOIMI	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	3 170 342	2 821 786	348 556	89	3 222 340
Toimintamenot	-3 503 267	-3 230 923	-272 344	92	-4 387 390
Toimintakate (netto)	-332 925	-409 137	76 212	123	-1 165 050
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	-968 347	-1 228 036	259 689	127	-985 259
Muut laskenn.kust.	-54 621	-141 200	86 579	259	-194 692
Tehtävän kokonaiskust.	-1 355 893	-1 778 373	422 480	131	-2 345 001

TEKNINEN HALLINTO	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	401 900	133 666	268 234	33	1 455
Toimintamenot	-691 060	-451 986	-239 074	65	-277 168
Toimintakate (netto)	-289 160	-318 320	29 160	110	-275 713
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	-4 841	-5 059	218	105	-3 337
Muut laskenn.kust.	-24 556	-18 505	-6 051	75	-96 056
Tehtävän kokonaiskust.	-318 557	-341 884	23 327	107	-375 106

TEKNINEN JOHTAJA

Informatiivinen mittaristo:	Tp 2021	Tp 2022	Tp 2023
Kokoukset/valiokunta	9	9	8
- Käsiteltyjen asioiden lkm	90	90	68
Kokoukset/tie- ja lupajaosto	6	7	8
- Käsiteltyjen asioiden määrä	44	56	72

YMPÄRISTÖHOITO	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	7 000	12 490	-5 490	178	9 409
Toimintamenot	-421 400	-476 146	54 746	112	-449 778
Toimintakate (netto)	-414 400	-463 656	49 256	112	-440 369
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	-256 717	-271 991	15 274	106	-262 072
Muut laskenn.kust.	-13 249	-15 195	1 946	115	-3 617
Tehtävän kokonaiskust.	-684 366	-750 842	66 476	110	-706 058

Informatiivinen mittaristo:	Tp 2021	Tp 2022	Tp 2023
Kunnossapidetyt puistot	15 ha	15 ha	15 ha
Ylläpidetyt tiet (m) (sis. Suopellon kevyenl.väylä 5 km)	17 422	17 422	17602
Torien kunnossapito (m ²)	3 300	3 300	3 300
Yksityistiekunnat kpl	97	97	97
Avustettavat km	265	265	369

Jätehuolto siirtynyt Sysmän kunnan vastuulle 18.9.2022. Energijätteen keräys on lopetettu. Vertailukelpoista tietoa jätemääristä ei ole.

KIINTEISTÖT	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	1 652 442	1 608 726	43 716	97	2 398 893
Toimintamenot	-1 283 035	-1 341 482	58 447	105	-2 480 718
Toimintakate (netto)	369 407	267 244	102 163	72	-81 825
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	-502 301	-873 371	371 070	174	-525 404
Muut laskenn.kust.	-1 309	-72 652	71 343	555	-2 857
Tehtävän kokonaiskust.	-134 203	-678 779	544 576	506	-610 086

Informatiivinen mittaristo:	Tp 2021	Tp 2022	Tp 2023
Vuokrattavat huoneistot, myös tytäryhtiöt	123	123	123
Kunnan suoraan omistamien asuntojen lkm	6	6	6
Kunnan omistamien asunto- osakehuon. lkm	37	37	37

Vesihuoltolain (1.9.2014 § 20) mukaan kunnan tulee kirjanpidossaan eriyttää vesihuolto muista toiminnosta. Vesihuollolle on tilikausittain laadittava tase, tuloslaskelma ja rahoituslaskelma sekä esitettävä niiden liitteenä olevat tiedot. Tase ja tuloslaskelma on laadittava kirjanpitolain (1336/1997) säännösten mukaisesti. Vesihuoltolain 20 a §:n mukaan vesihuoltolaitoksen on laadittava kirjanpitoissa tarkoitettu toimintakertomus. Siinä tulee esittää ymmärrettävässä muodossa vesihuoltolain 20 §:ssä tarkoitettut tilinpäätösluvut sekä tiedot vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavista tunnusluvuista.

Sysmän kunnanvaltuusto on kokouksessaan 6.6.2016 § 27 hyväksynyt vesihuollon muuttamisen kirjanpidolliseksi taseyksiköksi sekä hyväksynyt vesihuollon avaavan taseen 1.1.2016. Avaava tase on muodostettu kunnan kirjanpitoon sisältyvistä vesihuoltoon kohdistuvista omaisuus-, saatava- ja velkaeristä. Tilikauden edellisten tilikausien ylijäämä on Kuntaliiton ohjeistuksen mukaan kerrytetty vesihuollon viiden edellisen vuoden laskennallisesti eriytetyn kirjanpidon mukaisista tuloksista. Kunnan sijoituksen määrä muodostui omaisuus- ja velkaerien erotuksesta ja se on jaettu peruspääomaksi ja velaksi kunnalle. Sijoitetun pääoman korko on 5 %.

Taseyksiköksi muodostaminen on kirjanpidollinen toimenpide. Vesihuoltolaitos on edelleen kunnan toimintayksikkö ja sisältyy kunnan talousarvioon ja tilinpäätökseen. Vesihuoltolaitoksesta on oma erillistilinpäätöksensä kunnan tilinpäätöksessä liitetietojen jälkeen.

Sysmä hankki ympäristötoimen palvelut ostopalveluina Heinolasta, joka hoitaa Itä-Hämeen ympäristötointa keskitetysti. Elintarvike- ja terveysolojen valvonta on Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymällä.

LIIKELAITOKSET	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	519 000	473 580	45 420	91	502 914
Toimintamenot	-356 100	-333 738	-22 362	94	-441 630
Toimintakate (netto)	162 900	139 842	23 058	86	61 284
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	-105 571	-120 630	15 059	114	-109 626
Muut laskenn.kust.	0	-20 110	20 110	0	-70 317
Tehtävän kokonaiskust.	57 329	-898	58 227	-2	-118 659

YMPÄRISTÖ- JA RAKENNUSVALVONTA	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	80 000	111 216	-31 216	139	170 491
Toimintamenot	-331 672	-285 575	-46 097	86	-299 287
Toimintakate (netto)	-251 672	-174 359	-77 313	69	-128 796
Laskennalliset kustan.					
Poistot ja arvonal.	-915	-915	0	100	-915
Muut laskenn.kust.	-15 507	-9 686	-5 821	62	-13 813
Tehtävän kokonaiskust.	-268 094	-184 960	-83 134	69	-143 524

JÄTEHUOLTO	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	400 000	527 674	-127 674	132	5 177
Toimintamenot	-390 000	-409 569	19 569	105	-117 429
Toimintakate (netto)	10 000	118 105	-108 105	118	-112 252
Laskennalliset kust.	0	-2 553	2 553	0	0
Tehtävän kokonaiskust.	10 000	115 552	-105 552	116	-112 252

SISÄISET PALVELUT	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintatulot	0	6 806	-6 806	0	0
Toimintamenot	0	-24 475	24 475	0	-28 166
Toimintakate (netto)	0	-17 669	17 669	0	-28 166
Laskennalliset kust.	0	-2 499	2 499		-2 782
Tehtävän kokonaiskust.	0	-20 168	20 168	0	-30 948

YMPÄRISTÖNSUOJELUTARKASTAJA

RAKENNUSVALVONTA

Sysmä hankki ympäristötoimen palvelut ostopalveluina Heinolasta, joka hoitaa Itä-Hämeen ympäristötöitä keskitetysti. Elintarvike- ja terveysolojen valvonta on Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymällä.

Informatiivinen mittaristo:	Tp 2021	Tp 2022	Tp 2023
Rakennusluvut/kpl	143	142	66
Katselmukset/kpl	223	255	184
Ympäristötarkastukset/kpl	14	14	17
Järvivesinäytteet/kpl	3	3	3

YMPÄRISTÖTERVEYDEN- HUOLTO	TA + TAM 2023	Käyttö 2023	Alitus/Ylitys	Tot %	Tp 2022
Tuloarviot ja määrärahat					
Toimintamenot	-180 093	-229 639	49 546	128	-158 737
Toimintakate (netto)	-180 093	-229 639	49 546	128	-158 737
Laskennalliset kust.					
Muut laskenn.kust.	0	-1 123	-1 123	0	-665
Tehtävän kokonaiskust.	-180 093	-230 762	50 669	128	-159 402

Ympäristöterveydenhuollon tuottaa edelleen Hollolan kunta.

2.1.2 Tuloslaskelmaosan toteutuminen ulkoiset ja sisäiset

TULOSLASKELMA	Toteuma ulkoiset	Toteuma sisäiset	Toteuma yhteensä	Ta/kaikki	Tot. %
TOIMINTATUOTOT					
Myyntituotot	-14 098 431,51	-40 913,28	-14 139 344,79	-14 013 382,00	100,89
Maksutuotot	-1 531 316,50	0,00	-1 531 316,50	-895 968,00	170,91
Tuet ja avustukset	-187 016,18	0,00	-187 016,18	-851 838,00	21,95
Muut toimintatuotot	-855 539,73	-860 567,84	-1 716 107,57	-1 791 043,00	95,82
Toimintatuotot	-16 672 303,92	-901 481,12	-17 573 785,04	-17 552 231,00	100,12
TOIMINTAKULUT					
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	11 604 136,95	0,00	11 604 136,95	12 055 970,00	96,25
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	2 327 681,44	0,00	2 327 681,44	2 826 517,00	82,35
Muut henkilösivukulut	902 355,81	0,00	902 355,81	694 965,00	129,84
Palvelujen ostot	5 883 600,47	537 510,19	6 421 110,66	5 980 651,00	104,35
Aineet, tarvikkeet, ta	1 097 026,34	14 147,43	1 111 173,77	1 205 096,00	92,20
Avustukset	2 811 550,44	0,00	2 811 550,44	1 914 950,00	146,82
Muut toimintakulut	685 477,76	869 110,50	1 554 588,26	2 100 303,00	74,02
Toimintakulut	25 311 829,21	1 420 768,12	26 732 597,33	26 778 452,00	99,83
TOIMINTAKATE	8 639 525,29	519 287,00	9 158 812,29	9 226 221,00	99,27
Verotulot	-7 489 119,57	0,00	-7 489 119,57	-7 458 000,00	100,42
Valtionosuudet	-3 579 908,00	0,00	-3 579 908,00	-3 569 250,00	100,30
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	-105 569,75	0,00	-105 569,75	0,00	0,00
Muut rahoitustuotot	-225 929,79	75 176,87	-150 752,92	-205 000,00	73,54
Korkokulut	53 897,20	0,00	53 897,20	15 000,00	359,31
Muut rahoituskulut	9 446,54	-75 176,87	-65 730,33	14 000,00	-469,50
Rahoitustuotot ja -kulut	-268 155,80	0,00	-268 155,80	-176 000,00	152,36
VUOSIKATE	-2 697 658,08	519 287,00	-2 178 371,08	-1 977 029,00	110,18
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunn.mukaiset poistot	1 217 526,57	0,00	1 217 526,57	1 137 960,00	106,99
Pysyvien vast.arvonallenn.	708 764,23	0,00	708 764,23	0,00	0,00
Satunnaiset erät					
Satunnaiset erät	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
TILIKAUDEN TULOS	-771 367,28	519 287,00	-252 080,28	-839 069,00	30,04
Poistoeron lis.(-)tai väh	-422 601,62	0,00	-422 601,62	-230 402,00	183,42
Varausten lis.(-)tai väh.	700 000,00	0,00	700 000,00	0,00	0,00
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ	-493 968,90	519 287,00	25 318,10	-1 069 471,00	-2,37

Tuloksen käsittelyerät:

- Poistoeron lisäys	0,00 euroa
- Poistoeron vähennys	422 601,62 euroa
- Investointivarausten purku	0,00 euroa
- Investointivarausten lisäys (liikuntapuisto)	400 000,00 euroa
- Investointivarausten lisäys (ohrasaaren silta)	300 000,00 euroa

Verotulojen erittely					
	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Kunnan tulovero	3 782 000	166 000	3 948 000	3 977 628	+29 628
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 446 000	-141 000	1 305 000	1 324 996	+19 996
Kiinteistövero	2 078 000	127 000	2 205 000	2 186 496	-18 504
Verotulot yhteensä	7 306 000	152000	7 458 000	7 489 120	+31 120
	Vuosi	Tulovero %	Verotettava tulo 1000 €	Muutos %	
	2010	19,0	44 498	-2,3	
	2011	19,0	45 870	3,1	
	2012	19,0	46 679	1,8	
	2013	19,0	47 132	1,0	
	2014	19,0	48 275	2,4	
	2015	19,0	47 063	-2,5	
	2016	19,0	47 554	1,0	
	2017	19,0	45 240	-4,9	
	2018	19,0	45 813	1,3	
	2019	19,0	45 359	-1,0	
	2020	19,0	47 688	1,4	
	2021	19,0	49 710	4,2	
	2022	19,0	50 410	1,4	
	2023	6,36	56 734	12,55	
Valtionosuuksien erittely					
	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Peruspalvelujen valtionosuus				2 644 737	
Verotuloihin perustuva v.tasaus				1 347 678	
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet				-412 507	
Valtionosuudet yhteensä	3 635 250	-66 000	3 569 250	3 579 908	+ 10 658

2.1.3 Investointien toteutuminen

Investointiosassa sitovia ovat talonrakennuskohteet hankekohtaisesti sekä seuraavien investointiryhmien osalta sitovia hankeryhmien yhteismäärät:

- Kiinteä omaisuus
- Julkinen käyttöomaisuus/urheilu- ja retkeilyalueet
- Julkinen käyttöomaisuus/kunnallistekniset kohteet
- Irtain omaisuus, arvopaperit, osakkeet ja osuudet

Investoinnit 31.12.2023

Tilin nimi	Mraha+Lmraha	Käyttö	Alitus+ /ylitys	Tot %	Tp edell.
Tietokoneohjelmistot (1000)	-29 000,00	-22 886,65	-6 113,35	0,00	-832
Talousraportoinnin ohjelma		-5 346,00			
Kuulutus + sähköinen allekirjoitus		-5 640,65			
Kotisivu-uudistus		-4 450,00			
Innofactorin versiopäivitys		-7 450,00			
Muut aineettomat oikeudet	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Muut pitkävaikutteiset menot (1009)	0,00	0,00	0,00	0,00	-227 596
Liittymismaksut (1010-1011)	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Maa- ja vesialueet (1101)	-740 000,00	-715 209,92	-24 790,08	0,00	-15 500
Talasniemen tontit		-711 544,00			
Peltola Oskari		-3 665,92			
Hallinto- ja laitosrakennukset (1115)	-95 000,00	-29 672,10	-65 327,90	31,23	-4 112 290
Koulun terrassi		-8 160,16			
Grillikota		-9 959,94			
Kyltit		-11 552,00			
Vesihuoltolaitoksen rakennukset (1121)	-150 000,00	0,00	-150 000,00	0,00	-42 691
Muut rakennukset (1125)	-40 000,00	0,00	-40 000,00	0,00	0
Maa- ja vesirakenteet (1130)	-690 000,00	-257 256,95	-432 743,05	0,00	0
Savorak laiturii		-12 619,64			
Pajulantien jk + pp		-155 175,24			
Asfaltoinnit		-89 462,07			
Vesihuoltol. Johtoverkostot (1141)	0,00	-9 965,22	9 965,22	0,00	-17 564
Yrittäjätie 10 vesijohto + pumppaamo		-9 965,22			
Muut kiinteät rakenteet (1150)	-300 000,00	0,00	-300 000,00	0,00	-117 150
Vesihuoltol.muut kiinteät laitteet (1151)	-420 000,00	-420 724,78	724,78	0,00	0
Puhdistamon saneeraus		-354 546,78			
Yrittäjätie 10 jätevesipumppaamo		-4 008,00			
4Gmodeemilaitteisto		-9 000,00			
Virtausmittauskaivot		-15 670,00			
Paineenkorotusasema		-37 500,00			
Muut kuljetusvälineet	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Muut koneet ja kalusto (1170)	-20 000,00	-44 151,78	24 151,78	220,76	-82 162
Moottorikelkka Polaris		-14 104,84			
Ilmalämpöpumppu Airola		-15 514,68			
Kinon serveri		-11 500,00			
Traktorin aura		-3 032,26			
Keskeneräiset hankinnat (1195)	0,00	-228 648,91	228 648,91	0,00	0
Pumptrack-hanke		-6 800,00			
Liikuntapuisto		-6 236,01			
Liikuntapuisto avustus		66 000,00			
Jäähileasema		-725,81			
Aitakartat		-537,59			
Puhdistamon sähköpääkeskus		-17 265,00			
Ohrasaaren silta		-263 084,50			
Tytäryhteisöosakkeet ja -osuudet	0,00	0,00	0,00	0,00	-100 000
Inv.hankinnat yhteensä	-2 484 000,00	-1 728 516,31	-756 208,47	69,59	-4 715 786

2.1.4 Rahoitusosan toteutuminen

2023	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuminen	Poikkeama
Toiminta ja investoinnit					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	2 045 700	-27 000	2 018 700	2 697 658	-678 958
Satunnaiset erät	0		0	-113 662	113 662
Toiminnan rahavirta yhteensä	2 045 700	-27 000	2 018 700	2 583 996	-565 296
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-1 594 000	-890 000	-2 484 000	-1 725 710	-758 290
Pysyvien vastaavien luov.tulot	1 700 000	0	1 700 000	2 440 759	-740 759
Investointien rahavirta yhteensä	106 000	-890 000	-784 000	715 049	-1 499 049
Toiminnan ja investointien rahavirta	2 151 700	-917 000	1 234 700	3 299 045	-2 064 345
Rahoitustoiminta					
Antolainauksen muutokset					
Lainakannan muutokset					
Pitkäaik.lainojen lisäys	1 000 000		1 000 000	0	1 000 000
Pitkäaik.lainojen vähennys	-3 307 500		-3 307 500	-3 307 738	238
	-2 307 500		-2 307 500	-3 307 738	1 000 238
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Toimeksiantojen var.ja po:n muut				-31 872	31 872
Saamisten muutos				806 511	-806 511
				-1 087 303	1 087 303
				-312 663	312 663
Rahoituksen rahavirta				-3 620 401	1 312 901
Rahavarojen muutos	-155 800	-917 000	-1 072 800	-321 356	-751 444

3.TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

3.1 Kunnan tilinpäätöslaskelmat

3.1.1 Tuloslaskelma

TULOSLASKELMA (ulkoinen)	1.1.-31.12.2023	1.1.-31.12.2022	Erotus	Ero %
TOIMINTATUOTOT				
Myyntituotot	14 098 431,51	13 613 918,62	484 512,89	3,60
Maksutuotot	1 531 316,50	2 793 803,54	-1 262 487,04	-45,20
Tuet ja avustukset	187 016,18	600 892,05	-413 875,87	-68,90
Muut toimintatuotot	855 539,73	1 036 949,89	-181 410,16	-17,50
Toimintatuotot	16 672 303,92	18 045 564,10	-1 373 260,18	-7,60
TOIMINTAKULUT				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-11 604 136,95	-11 650 150,03	46 013,08	-0,40
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-2 327 681,44	-2 858 635,66	530 954,22	-18,60
Muut henkilösivukulut	-902 355,81	-770 557,18	-131 798,63	17,10
Palvelujen ostot	-5 883 600,47	-24 487 206,30	18 603 605,83	-76,00
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-1 097 026,34	-1 196 295,59	99 269,25	-8,30
Avustukset	-2 811 550,44	-2 695 722,13	-115 828,31	4,30
Muut toimintakulut	-685 477,76	-1 730 050,26	1 044 572,50	-60,40
Toimintakulut	-25 311 829,21	-45 388 617,15	20 076 787,94	-44,20
TOIMINTAKATE	-8 639 525,29	-27 343 053,05	18 703 527,76	-68,40
Verotulot	7 489 119,57	14 015 927,73	-6 526 808,16	-46,60
Valtionosuudet	3 579 908,00	15 502 201,00	-11 922 293,00	-76,90
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	105 569,75	13 186,22	92 383,53	700,61
Muut rahoitustuotot	225 929,79	253 674,98	-27 745,19	-10,94
Korkokulut	-53 897,20	-4 602,85	-49 294,35	-1 070,95
Muut rahoituskulut	-9 446,54	-12 541,95	3 095,41	12,20
Rahoitustuotot ja -kulut	268 155,80	249 716,40	18 439,40	7,38
VUOSIKATE	2 697 658,08	2 424 792,08	272 866,00	11,30
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunn.mukaiiset poistot	-1 217 526,57	-1 189 817,88	-27 708,69	2,30
Pysyvien vastaavien arvonalentumiset	-708 764,23	0,00	0,00	0,00
Satunnaiset erät				
Satunnaiset tuotot	0,00	-7 943,43	7 943,43	-100,00
TILIKAUDEN TULOS	771 367,28	1 227 030,77	-455 663,49	-37,10
Poistoeron lis.(-)tai väh.(+)	422 601,62	-3 828 465,49	4 251 067,11	-111,00
Varausten lis.(-)tai väh.(+)	-700 000,00	3 300 000,00	-4 000 000,00	-121,20
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ	493 968,90	698 565,28	-204 596,38	-29,30

3.1.2 Rahoituslaskelma

RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT				
	2023		2022	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	2 697 658,08		2 424 792,08	
Satunnaiset erät	-118 764,23		-7 943,43	
Tulorahoituksen korjaukset	5 102,07	2 583 995,92	0,00	2 416 848,65
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-1 725 709,77		-4 744 269,85	
Rahoitusosuudet investointeihin	0,00		0,00	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	2 440 758,95	715 049,18	9 600,93	-4 734 668,92
Toiminnan ja investointien rahavirta		3 299 045,10		-2 317 820,27
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten vähennykset	0,00	0,00	0,00	0,00
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	0,00		0,00	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-3 307 737,60		-4 007 492,97	
Lyhytaik.lainojen muutos	0,00	-3 307 737,60	3 300 000,00	-707 492,97
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-31 871,87		-17 705,92	
Saamisten muutos	806 511,23		503 983,09	
Korottomien velkojen muutos	1 087 302,83	1 861 942,19	2 362 483,39	2 848 760,56
Rahoituksen rahavirta		-1 445 795,41		2 141 267,59
Rahavarojen muutos	-321 355,97		-176 552,68	
Rahavarat 31.12.	5 224 132,68		5 545 488,65	
Rahavarat 1.1.	5 545 488,65		5 722 041,33	
erotus	-321 355,97		-176 552,68	

3.1.3 Tase

T A S E	31.12.2023	31.12.2022	Muu- tos	
			Muutos	%
V A S T A A V A A				
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet				
Aineettomat oikeudet				
Aineettomat oikeudet	21 022,13	160 940,66	-139 918,53	-86,90
Muut pitkävaikutteiset menot				
Muut pitkävaikutteiset menot	190 820,39	240 983,66	-50 163,27	-20,80
Ennakkomaksut				
Aineettomat hyödykkeet yht.	211 842,52	401 924,32	-190 081,80	-47,30
Aineelliset hyödykkeet				
Maa- ja vesialueet				
Maa- ja vesialueet	2 979 056,74	2 344 435,35	634 621,39	27,07
Rakennukset				
Rakennukset	14 329 692,43	17 247 269,13	-2 917 576,70	-16,90
Kiinteät rakent. ja laitteet				
Kiinteät rakent. ja laitteet	4 803 613,03	4 582 834,27	220 778,76	4,80
Koneet ja kalusto				
Koneet ja kalusto	216 663,73	436 517,64	-219 853,91	-50,40
Muut aineelliset hyödykkeet				
Ennakkomaksut ja keskener.h.				
Ennakkomaksut ja keskener.h.	247 522,91	50 079,50	197 443,41	394,30
Aineelliset hyödykkeet yht.	22 576 548,84	24 661 135,89	-2 084 587,05	-8,30
Sijoitukset				
Osakkeet ja osuudet				
Osakkeet ja osuudet	4 326 905,23	6 732 222,01	-2 405 316,78	-35,70
Muut lainasaamiset				
Muut saamiset				
Muut saamiset	44 301,54	44 301,54	0,00	0,00
Sijoitukset yhteensä	4 371 206,77	6 776 523,55	-2 405 316,78	-35,50
PYSYVÄT VASTAAVAT YHT.	27 159 598,13	31 839 583,76	-4 679 985,63	-14,69
TOIMEKSIANTOJEN VARAT				
Valtion toimeksiannot				
Lahjoitusrahastojen varat				
Lahjoitusrahastojen varat	546 659,88	540 496,04	6 163,84	1,10
Muut toimeksiantojen varat				
Muut toimeksiantojen varat	31 154,80	56 411,32	-25 256,52	-44,80
TOIMEKSIANTOJEN VARAT YHT.	577 814,68	596 907,36	-19 092,68	-3,20

VAIHTUVAT VASTAAVAT

Vaihto-omaisuus
Aineet ja tarvikkeet
Lainasaamiset

Saamiset

Pitkäaikaiset saamiset

Lainasaamiset				
Lainasaamiset	30 000,00	85 000,00	-55 000,00	-64,70
Pitkäaik.saamiset yhteensä	30 000,00	85 000,00	-55 000,00	-64,70

Lyhytaikaiset saamiset

Myyntisaamiset				
Myyntisaamiset	1 161 414,87	1 908 971,91	-747 557,04	-39,20
Lainasaamiset				-
Lainasaamiset	0,00	92 850,00	-92 850,00	100,00
Muut saamiset				
Muut saamiset	117 121,88	280 903,59	-163 781,71	-58,30
Siirtosaamiset				
Siirtosaamiset	403 851,27	151 173,75	252 677,52	167,10
Lyhytaikaiset saamiset yht.	1 682 388,02	2 433 899,25	-751 511,23	-30,90
Saamiset yht.	1 712 388,02	2 518 899,25	-806 511,23	-32,00

Rahoitusarvopaperit

Osakkeet ja osuudet				
Osakkeet ja osuudet	68 878,90	68 585,09	293,81	0,40
Sijoitukset rahamarkkinainst				
Sijoitukset rahamarkkinainst	2 467 305,57	2 943 708,51	-476 402,94	-16,20
Joukkovelkakirjalainasaam.				
Rahoitusarvopaperit yht.	2 536 184,47	3 012 293,60	-476 109,13	-15,80

Rahat ja pankkisaamiset

Kassatilit				
Kassatilit	44,05	44,05	0,00	0,00
Maksuliiketililit				
Maksuliiketililit	2 687 904,16	2 533 151,00	154 753,16	6,11
Talletustilit				
Rahat ja pankkisaamiset yht.	2 687 948,21	2 533 195,05	154 753,16	6,11

VAIHTUVAT VASTAAVAT YHT. 6 936 520,70 8 064 387,90 -1 127 867,20 -14,00

VASTAAVAA YHTEENSÄ 34 673 933,51 40 500 879,02 -5 826 945,51 -14,39

VASTATTAVAA	Muutos			
	31.12.2023	31.12.2022	Muutos	%
OMA PÄÄOMA				
Peruspääoma				
Peruspääoma	-11 377 659,71	-13 444 791,32	2 067 131,61	-15,40
Muut omat rahastot				
Ed.tilikausien yli/alijäämä				
Ed.tilikausien yli/alijäämä	-6 182 124,80	-5 483 559,52	-698 565,28	12,70
Tilikauden yli/alijäämä				
Tilikauden yli/alijäämä	-493 968,90	-698 565,28	204 596,38	-29,30
Oma pääoma yhteensä	-18 053 753,41	-19 626 916,12	1 573 162,71	-8,00
POISTOERO JA VAPPAEHT.VA- RAUK.				
Poistoero	-9 013 653,61	-9 436 255,23	422 601,62	-4,50
Vapaaehtoiset varaukset				
Vapaaehtoiset varaukset	-1 500 000,00	-800 000,00	-700 000,00	87,50
Poistoero ja vapaaeht.var.yht	-10 513 653,61	-10 236 255,23	-277 398,38	2,70
PAKOLLISET VARAUKSET				
Muut pakolliset varaukset	-373 121,24	-373 121,24	0,00	0,00
Pakolliset varaukset yht.	-373 121,24	-373 121,24	0,00	0,00
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT				
Valtion toimeksiannot				
Valtion toimeksiannot	0,00	-27 871,26	27 871,26	100,00
Lahjoitusrahastojen pääomat				
Lahjoitusrahastojen pääomat	-627 259,30	-625 096,07	-2 163,23	0,30
Muut toimeksiantojen pääomat				
Muut toimeksiantojen pääomat	0,00	-25 256,52	25 256,52	100,00
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT YHT.	-627 259,30	-678 223,85	50 964,55	-7,50
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen vieras pääoma				
Lainat vakuutus ja rah.lait.				
Lainat julkisyhteisöiltä				
Lainat julkisyhteisöiltä	-37 583,70	-46 385,32	8 801,62	-19,00
Liittymismaks. ja muut velat				
Liittymismaks. ja muut velat	-716 110,14	-692 622,54	-23 487,60	33,91
Pitkäaik.vieras pääoma yht.	-753 693,84	-739 007,86	-14 685,98	19,87
Lyhytaikainen vieras pääoma				
Joukkovelkakirjalainat				
Lainat rahoitus- ja vak.lait				
Lainat rahoitus- ja vak.lait	0,00	-3 300 000,00	3 300 000,00	0,00
Lainat julkisyhteisöiltä				
Lainat julkisyhteisöiltä	-8 801,64	-7 737,62	-1 064,02	13,80
Saadut ennakot				
Saadut ennakot	-456,15	-13 750,00	13 293,85	-96,70
Ostovelat				

Ostovelat	-1 608 635,07	-2 640 630,81	1 031 995,74	-39,10
Liittymismaks. ja muut velat				
Liittymismaks. ja muut velat	-266 166,67	-282 052,84	15 886,17	-5,60
Siirtovelat				
Siirtovelat	-2 468 392,58	-2 603 183,45	134 790,87	-5,20
Lyhytaikainen vieras pääoma	-4 352 452,11	-8 847 354,72	4 494 902,61	-50,80
Vieras pääoma yhteensä	-5 237 903,84	-9 586 362,58	4 348 458,74	-45,36
VASTATTAVAA	-34 673 933,51	-40 500 879,02	5 826 945,51	-14,39

3.2. Konsernilaskelmat

3.2.1. Konsernin tuloslaskelma

KONSERNIN TULOSLASKELMA

	Toteuma 2023	Toteuma 2022
TOIMINTATUOTOT	18 579 716	44 611 306
TOIMINTAKULUT	-26 775 195	-71 256 939
OSUUS OSAKKUUSYHTEISÖJEN VOITOSTA(TAF)	0	-13 326
TOIMINTAKATE	-8 195 479	-26 658 959
VEROTULOT	7 483 419	13 993 427
VALTIONOSUUDET	3 579 908	15 502 201
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT		
KORKOTUOTOT	96 384	14 424
MUUT RAHOITUSTUOTOT	315 415	361 382
KORKOKULUT	-61 276	-17 015
MUUT RAHOITUSKULUT	-88 140	-34 999
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	262 383	323 793
VUOSIKATE	3 130 231	3 160 461
POISTOT JA ARVONALENTUMISET		
SUUNNITELMAN MUK.POISTOT	-1 479 946	-1 806 838
OMISTUKSEN ELIMINOINTIEROT		
KONSERNILIIKEARVON POISTO JA KONS. RES. VÄH.		
ARVONALENTUMISET	-113 792	-93 310
POISTOT JA ARVONALENTUMISET		
SATUNNAISET ERÄT	-1 041	-14 345
TILIKAUDEN TULOS	1 535 452	1 245 968
TILINPÄÄTÖSSIIRROT	0	0
TILIKAUDEN VEROT	0	
LASKENNALLISET VEROT	60	-6 273
VÄHEMMISTÖOSUUDET	-13 696	303
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	1 521 816	1 239 998

3.2.2 Konsernin rahoituslaskelma

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA

	Toteuma 2023	Toteuma 2022
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
Vuosikate	3 153 745	3 160 461
Satunnaiset erät	-119 805	-14 345
Tulorahoituksen korjauserät	3 198	610 349
TOIMINNAN RAHAVIRTA	3 037 138	3 756 465
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investointimenot	-1 838 364	6 266 753
Rah.osuudet investointimenoihin	120	-3 492
Investointien taseen luovutukset	0	-56 551
Pys.vast.hyöd. luovutusmyyntivoitto/-tappio	2 446 911	29 295
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	608 667	6 236 005
Toiminnan ja invest. rahavirta	3 645 805	-2 479 540
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaam.lisäykset	0	-8 664
Antolainasaam.vähennykset		
Antolainauksen muutokset	0	8 664
Lainakannan muutokset		
Pitkäaik.lainojen lisäys	0	-1 091 385
Pitkäaik.lainojen vähennys	-3 564 438	163 047
Lyhytaik.lainojen muutos	0	699 755
Lainakannan muutokset	-3 564 438	228 582
Oman pääoman muutokset	0	7 249
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiant.var.ja po:n muut	-31 367	-33 539
Toimeksiant.var.ja po:n muut (vastattavaa)	0	24 450
Vaihto-omaisuuden muutos	-3 583	39 739
Saamisten muutos	751 286	-278 456
Korottomien velkojen muutos	-997 201	2 260 918
Muut maksuvalmiuden muutokset	-280 865	2 013 112
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-3 845 303	2 257 607
RAHAVAROJEN MUUTOS	-199 497	-221 933
Rahavarojen muutos	-199 497	-221 933

3.2.3 Konsernitase

KONSERNITASE (lyhennetty)

VASTAAVAA	31.12.2023	31.12.2022
PYSYVAT VASTAAVAT	27 974 202	36 560 843
Aineettomat hyödykkeet	240 981	511 732
Aineelliset hyödykkeet	26 454 219	34 454 086
Maa- ja vesialueet	3 616 131	2 987 436
Rakennukset	17 445 449	25 207 257
Kiinteät rakenteet ja laitteet	4 813 271	4 600 997
Koneet ja kalusto	327 183	1 428 226
Muut aineelliset hyödykkeet	0	3 039
Ennakkomaksut ja keskeneräiset	252 184	227 131
Sijoitukset	1 279 002	1 595 024
Osakkeet ja osuudet	1 172 661	1 509 556
Muut lainasaamiset	0	4 349
Muut saamiset	106 341	81 119
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	619 025	682 069
VAIHTUVAT VASTAAVAT	8 277 355	13 791 307
Vaihto-omaisuus	24 642	238 429
Saamiset	1 797 933	5 022 283
Pitkäaikaiset saamiset	20 677	106 057
Lyhytaikaiset saamiset	1 777 256	4 916 226
Rahoitusarvopaperit	3 186 531	3 761 357
Rahat ja pankkisaamiset	3 268 249	4 769 238
VASTAAVAA YHTEENSA	36 870 582	51 034 218
VASTATTAVAA	31.12.2023	31.12.2022
OMA PAAOMA	28 351 820	29 391 239
Peruspääoma	11 377 660	13 444 791
Arvonkorotusrahasto	4 362	11 734
Muut omat rahastot	307 279	220 609
Edellisten tilik.ylijäämä (alijäämä)	15 140 704	14 474 108
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 521 816	1 239 998
VAHEMMISTOOSUUDET	704 422	942 626
PAKOLLISET VARAUKSET	401 898	1 290 054
Eläkevaraukset		
Muut pakolliset varaukset	401 898	1 290 054
TOIMEKSIANTOJEN PAAOMAT	683 356	847 110
VIERAS PAAOMA	6 729 086	18 563 189
Pitkäaikainen vieras pääoma	1 874 921	5 275 181
Lyhytaikainen vieras pääoma	4 854 164	13 288 008
VASTATTAVAA YHTEENSA	36 870 582	51 034 218

4. TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

4.1. Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Kunnan tilinpäätöksen arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja menetelmät

Pysyvät vastaavat
Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Pysyvien vastaavien hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa poistosuunnitelma.

Sijoitukset

Pysyvien vastaavien sijoituksissa ovat osakkeet sekä muut sijoitusluonteiset erät ovat merkitty taseeseen hankintamenoon. Suoranaisesti kunnan toimialaan kuulumattomat osakkeet ja osuudet ovat Vaihtuvissa vastaavissa kohdalla Rahoitusarvopaperit.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuutta ei ole.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoonsa.
Rahoitusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoon.

Kertynyt poistoero

Poistoeroa purettiin vuonna 2023 tulokseen 422 601,62 euroa.

Pakolliset varaukset

Pakollisissa varauksissa oleviin purkuvarauksiin ei tehty muutoksia.

Tuloksen ja taseen vertailukelpoisuus

Tilikarttaa ei ole muutettu, joten tilinpäätös on vertailukelpoinen edelliseen vuoteen nähden. Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa vuoden 2023 alussa. Täältä osin tuloslaskelman erät eivät ole vertailukelpoisia.

Vesihuoltolain muutokset (22.8.2014/681) tulivat voimaan 1.9.2014. Lain mukaan kunnan tulee kirjanpidossaan eriyttää vesihuolto muista toiminnoista ja vesihuollolle on tilikausittain laadittava kirjanpitolain mukainen tase, tuloslaskelma ja rahoituslaskelma sekä liitetiedot. Kirjanpitolautakunta on antanut asiasta lausunnon 9.3.2015. Vesihuoltolaitos on v. 2016 alusta kirjanpidollisesti eriytetty kunnan kirjanpidossa.

Jaksotukset

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmassa suoriteperiaatteen mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysajankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle. Lomapalkkavelka on laskettu henkilöittäin, lomarahen osuus on laskettu käyttäen

joulukuun palkkaa ja henkilösivukuluja. Lomapalkkavelka on laskettu Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston lausunnon 103/24.1.2012 antaman ohjeen mukaan. Lainojen korot on jaksotettu, vähäisiä maksuliikennetilien korkoja ja pankkipalvelumaksuja ei ole jaksotettu. Suurten vakuutuserien laskutus kulkee kalenterivuositain.

Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laadintaperiaatteet

Konsernitilinpäätös muodostuu konsernituloslaskelmasta, konsernitaseesta ja rahoituslaskelmasta sekä konsernin liitetiedoista, jotka ovat esitetty samassa kunnan liitetietojen kanssa. Liitetiedot on yhdistelty saatavissa olevin tiedoin.

Kuntayhtymät

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä. Kuntayhtymien taseista ja tuloslaskelmasta on yhdistelty kunnan peruspääomasijoituksia vastaavat osuudet kunnan taseeseen rivi riviltä. Kuntayhtymien peruspääomasta on eliminoitu kunnan kuntayhtymäosuuksia vastaavat osuudet. Kunnan ja kuntayhtymien sekä konsernijäsenten keskinäinen liikevaihto sekä velat ja saatavat on eliminoitu omistussuuden suhteessa. Kahden konsernijäsenen väliset sisäiset erät on vähennetty pienemmän jäsenosuuden mukaisessa suhteessa. Eliminoitavat tiedot on osin saatu vaillinaisena tai vastapuolten summat eroavat toisistaan. Eliminointi on tehty joko pienemmän summan mukaan tai varmimmalta tuntuvan ilmoituksen mukaan. Liitetietoja ei kaikilta osin pysty tekemään täydellisesti vaillinaisten tietojen takia.

Tytäryhtiöt

Tytäryhtiöiden taseet ja tuloslaskelmat on siirretty rivi riviltä kunnan taseeseen. Tyttärien osakepääomasta on eliminoitu kunnan omistuksen mukainen osuus. Tyttärien omien pysyvien vastaavien hyödykkeiden poistojen ja kunnan suunnitelman mukaisten poistojen poistovaje on oikaistu Rakennusten ja yli/alijäämätileillä. Vähemmistöosuus on kirjattu, mikäli tyttären Oma pääoma jää positiiviseksi poistoerokirjauksen jälkeen. Tyttärien ja kunnan sekä konsernijäsenten väliset liikevaihdot sekä saatavat ja velat on eliminoitu, myös kiinteistöverot on eliminoitu. Olavin toimintakeskus toimii erillisenä verotuksellisenä yhtymänä ja käsitellään kunnan konsernitilinpäätöksessä tyttärenä. Liitetietoja ei kaikilta osin pysty tekemään täydellisesti vaillinaisten tietojen takia.

Osakkuusyhtiöt

Osakkuusyhtiöiden Kiinteistö Oy Sysmän Työsuhdetalon eikä Kiinteistö Oy Sysmän Palvelutalon tilinpäätöksiä ole yhdistelty.

Tuloksen ja taseen vertailukelpoisuus

Tilinpäätökseen on tehty muutos poistovajeen laskentaan ja aikaisemmilta vuosilta syntyneet virheet on korjattu. Tuloslaskelma on vertailukelpoinen edelliseen vuoteen nähden. Poistovajeen korjauksesta johtuen tase ei ole vertailukelpoinen edelliseen vuoteen nähden.

Tilinpäätöksen vertailukelpoisuudessa on huomioitava sote-palvelujen siirtyminen Päijät-Hämeen Hyvinvointialueelle.

4.2 Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Verotulojen erittely		
	2023	2022
Kunnan tulovero	3 977 628	9 668 505
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 324 996	2 210 917
Kiinteistövero	2 186 496	2 136 506
Verotulot yhteensä	7 489 120	14 015 928

Valtionosuuksien erittely		
	2023	2022
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus (ilman tasauksia)	2 644 737	10 553 924
Verotuloihin perustuva valtionosuustasaus	1 347 678	5 317 920
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-412 507	-369 643
Valtionosuudet yhteensä	3 579 908	15 502 201

Palvelujen ostot		
	2023	2022
Asiakaspalvelujen ostot	2 073 828,24	18 987 147,84
Muiden palvelujen ostot	3 809 772,23	5 500 058,46
Palvelujen ostot yhteensä	5 883 600,47	24 487 206,30

Poistonalaisten hyödykkeiden poistojen määräämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan.

1.1.2008 otettiin voimaan valtuuston hyväksymä osittain uusittu poistosuunnitelma. Aikaisempi poistosuunnitelma oli hyväksytty 16.12.1996 vuodelle 1997, jolloin hallinnollisesta kirjanpidosta siirryttiin soveltuvin osin kirjanpitolain mukaiseen kirjanpitoon. Tuolloin kunnan käyttöomaisuus piti uudelleen arvostaa kirjanpitoon. Lyhyet poistoajat sekä alussa voimakas ja sitten hidastuva poistotapa olivat tarkoituksenmukaiset. Poistosuunnitelma on ollut nopeatahtinen. Käyttöaikojen uudelleen tarkastelun yhteydessä muutettiin hallinto- ja laitosrakennusten poistoaika 30 v:sta 40 v:een. Kiinteiden rakenteiden ja laitteiden menojäännöspoistomenetelmä vaihdettiin tasapoistomenetelmään maksimi-poistojoin. Siten alussa suuri ja loppua kohden hidastuva poistojen jaksotus muutettiin loppukäyttöajalle tasaisesti jaksottuvaksi. Lisäksi tehtiin joidenkin yksittäisten kohteiden poistoaikojen pidentyksiä, koska tehdyt korjaukset jatkoivat rakennuksen käyttöikä. Samalla päätöksellä nostettiin pysyvien vastaavien pienhankintaraja 8 409 eurosta 10 000 euroon.

Sysmän kunta otti jätehuollon järjestämisen omaksi toiminnakseen ja irtaantui Salpakierto Oy:stä. Jätehuollon laskusta varten kunta sai Salpakierralta asiakasrekisterin, joka sisälsi vanhentuneita ja virheellisiä tietoja. Jätehuollon laskutus yhteensovitettiin kunnan kirjanpito-ohjelman kanssa. Rekisterin läpikäyminen ja tietojen korjaaminen on ollut haastavaa ja aikaa vievää. Laskutus saatiin kunnolla käyntiin vasta vuoden viimeisellä neljänneksellä ja laskutukseen palkattiin lisää henkilöstöä. Teknisen toimen työntekijöiden ponnisteluista huolimatta, kunnan tuloksesta jäi työn hitauden vuoksi vielä puuttumaan jonkin verran viime vuodelle kohdistuvia tuloja.

Tili	Kalustoryhmä	Sumu tasapoisto KK (%/v)
1 Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet		
100 AINEETTOMAT OIKEUDET		
1000	TIETOKONEOHJELMAT	
	10 TIETOKONEOHJELMAT 3 V	36 (33,3%/v)
1001	VESIHUOLTOLAITOS/TIETOKONEOHJ	
	10 TIETOKONEOHJELMAT 3 V	36 (33,3%/v)
105 MUUT PITKÄVAIKUTT.MENOT		
1009	MUUT PITKÄVAIKUTT.MENOT	
	10 MUUT PITKÄVAIKUTT. 5 V	60 (20,0%/v)
110 MAA- JA VESIALUEET		
1010	LIITTYMISMAKSUT	9 Ei poistoa
	12 OTAMON TYÖKESKUKSEN LIITTYMÄT	
	13 KOULUJEN LIITTYMÄT	
	14 AIROLAN LIITTYMÄT	
	15 LEIRINTÄALUEEN LIITTYMÄT	
	16 TEOLLISUUSTILOJEN LIITTYMÄT	
	17 KATUVALOJEN LIITTYMÄT	
	18 SUOPELTO-ILOLA LIITTYMÄT	
	19 OTAMONPORTIN LIITTYMÄT	
	20 Kk:n sataman liittymät	
	21 Pinx liittymät	
1011	VESIHUOLTOL. LIITTYMISMAKSUT	9 Ei poistoa
	20 VESIHUOLLON LIITTYMÄT*	
	21 JÄTEVESIHUOLLON LIITTYMÄT*	
1012	(SIS.) LIITTYMISMAKSUT	9 Ei poistoa
	10 TEATTERITALON LIITTYMÄT	
	12 OTAMON TYÖKESKUKSEN LIITTYMÄT	
1101	MAA-ALUEET	9 Ei poistoa
1102	VESIHUOLTOLAIT. MAA-ALUEET	9 Ei poistoa
112 RAKENNUKSET		
1110	ASUINRAKENNUKSET	
	10 ASUINRAKENNUKSET 30 V	360 (3,3%/v)
1115	HALLINTO-JA LAITOSRAKENN.	
	10 HALLINTO/LAITOSRAK.10 V	120 (10,0%/v)
	20 HALLINTO/LAITOSRAK. 20 V	240 (5,0%/v)
	30 HALLINTO/LAITOSRAK. 30 V	360 (3,3%/v)
	40 HALLINTO/LAITOSRAK. 40 V	480 (2,5%/v)
	50 HALLINTO/LAITOSRAK. 50 V	600 (2,0%/v)
1120	TEHDAS- JA TUOTANTORAK.	
	10 TEHDAS/TUOTANTORAK. 10 V	120 (10,0%/v)
	11 TEHDAS/TUOTANTORAK. 15 V	180 (6,7%/v)
	12 TEHDAS/TUOTANTORAK. 20 V	240 (5,0%/v)
1121	VESIHUOLTOLAITOKSEN	
	21 VH TEHDAS/TUOTANTORAK.20 V	240 (5,0%/v)
1125	MUUT RAKENNUKSET	
	10 MUUT RAKENNUKSET 10 V	120 (10,0%/v)

11	MUUT RAKENNUKSET 15 V	180	(6,7%/v)
12	MUUT RAKENNUKSET 20 V	240	(5,0%/v)
13	MUUT RAKENNUKSET 30 V	360	(3,3%/v)

114 KIINTEÄT RAKENT. JA LAITT.

1130	MAA- JA VESIRAKENTEET		
	10 RAKENNUSKAAVATIET	240	(5,0%/v)
	11 MUUT TIET	240	(5,0%/v)
	13 TORIT	240	(5,0%/v)
	14 PUISTOT	240	(5,0%/v)
	15 PIHA-ALUEET	360	(3,3%/v)
	16 LAITURIT/SATAMAT	360	(3,3%/v)
	17 UIMALAT	360	(3,3%/v)
	18 URHEILUKENTÄT	360	(3,3%/v)
	19 LEIKKIKENTÄT	360	(3,3%/v)
	20 KUNTOPOLUT	360	(3,3%/v)
	21 LEIRINTÄALUE	360	(3,3%/v)
	22 KAASTOPAIKKA	360	(3,3%/v)
1140	JOHTOVERKOSTOT/-LAITTEET		
	11 KAUKOLÄMPÖVERKOSTO	360	(3,3%/v)
	14 KATUVALAISTUS	240	(5,0%/v)
	16 ALUEVESIHUOLTOVERKKO	480	(2,5%/v)
1141	VESIHUOLTOLAIT. JOHTOVERKOSTO JA -LAITTE		
	10 VESIJOHTOVERKOSTO*	480	(2,5%/v)
	11 VIEMÄRIJOHTOVERKOSTO*	480	(2,5%/v)
	12 SADEVESILINJAT	480	(2,5%/v)
1150	MUUT KIINTEÄT RAKENT. JA LA		
	12 LÄMPÖLAITOKSEN LAITTEET	240	(5,0%/v)
	15 MUUT KIINTEÄT KONEET, LAITTEET, RAKENTEET	180	(6,7%/v)
1151	VESIHUOLTOLAIT. MUUT KIINTEÄT RAKENT. JA		
	10 VESILAITOKSEN LAITTEET *	240	(5,0%/v)
	11 VIEMÄRILAITOKS. LAITTEET *	240	(5,0%/v)

116 KONEET JA KALUSTO

1160	KULJETUSVÄLINEET		
	10 AUTOT 5 V	60	(20,0%/v)
	15 AUTOT 10 V	120	(10,0%/v)
	30 VENEET 10 V	120	(10,0%/v)
1170	MUUT KONEET JA KALUSTO		
	10 LIIKKUVAT TYÖKONEET 5 V	60	(20,0%/v)
	15 KONTTORI- JA TIETOL. 3 V	36	(33,3%/v)
	16 KONTTORI- JA TIETOL. 5 V	60	(20,0%/v)
	17 ATK-VERKOT 10 V	120	(10,0%/v)
	20 SAIRAALA-/TERV.LAITT.5 V	60	(20,0%/v)
	25 LAITOSKEITTIÖ YMS. KALUSTO 5 V	60	(20,0%/v)
	30 MUU KALUSTO 3 V	36	(33,3%/v)
	31 MUU KALUSTO 5 V	60	(20,0%/v)
1171	VESIH.LAITOKSEN MUUT KONEET JA KALUSTO		
	16 VHL/KONTTORI- JA TIETOL. 5 V	60	(20,0%/v)
	17 VHL/ATK-VERKOT 10 V*	120	(10,0%/v)
	30 VHL/MUU KALUSTO 3 V*	36	(33,3%/v)

117 MUUT AINEELLISET HYÖDYK.**118 ENNAKKOMAKSUT JA KESKENERÄISET HANKINNAT**

1190 ENNAKKOMAKSUT 9 Ei poistoa

1195 KESKENERÄISET HANKINNAT 9 Ei poistoa

120 OSAKKEET JA OSUDET 9 Ei poistoa**130 MUUT SAAMISET**

1286 LIITTYMISMAKSUT 9 Ei poistoa

10 VESILIIITTYMÄT

11 VIEMÄRILIIITTYMÄT

12 SÄHKÖLIIITTYMÄT

1287 VESIHUOLTOLAIT. LIITTYMISMAKSU 9 Ei poistoa

10 VESILIIITTYMÄT

11 VIEMÄRILIIITTYMÄT

12 SÄHKÖLIIITTYMÄT

Pakollisten varausten muutokset				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Kaatopaikan jälkihoitovaraus 1.1.	53 803	53 803	53 803	53 803
Lisäykset kaudella				
Vähennykset kaudella				
Kaatopaikan jälkihoitovaraus 31.12.	53 803	53 803	53 803	53 803
Säätiöttämisvaraus 1.1.	0	0	0	0
Lisäykset kaudella				
Vähennykset kaudella				
Säätiöttämisvaraus 31.12.	0	0	0	0
Purkuvaraus 1.1.	319 318	319 318	319 318	319 318
Lisäykset kaudella				
Vähennykset kaudella				
Purkuvaraus 31.12.	319 318	319 318	319 318	319 318
Muut pakolliset varaukset 1.1.	28 976	37 906		
Lisäykset kaudella	0	0		
Vähennykset kaudella	-241	-8 930		
Muut pakolliset varaukset 31.12.	28 735	28 976		

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden myyntivoitot		14 463		14 463
Rakennusten myyntivoitot	43 362	0	43 362	0
Muut myyntivoitot	1 048	2 313	0	0
Myyntivoitot yhteensä	44 410	16 776	43 362	14 463
Muut toimintakulut				
Kiinteistön myyntitappio	0	0	0	0
Muut myyntitappiot	0	0	0	0
Myyntitappiot yhteensä	0	0	0	0

Satunnaisien tuottojen ja kulujen erittely				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Satunnaiset tuotot	0	0		
Satunnaiset tuotot yhteensä	0	0	0	0
Satunnaiset kulut				
Kiint.luovutustappiot	0	0		
Osakkeiden luovutustappio	0	70		
Muut kiinteistöistä aiheutuvat	7 995	6 331	6 956	
Luottotappiot	0	0	82 312	3 735
Vesivahinkokorvaus	0	7 943	0	7 943
Satunnaiset kulut yhteensä	7 995	14 344	89 268	11 678

Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely		
	2023	2022
Osinkotuotot saman konsernin yhteis.		
Osinkotuotot muista yhteisöistä	202 332,73	329 518,87
Peruspääomien korot kuntayhtymiltä		
Yhteensä	202 332,73	329 518,87

Erityy poistoeron muutoksista		
	2023	2022
Investointivaraukseen liittyvä poistoeron muutos	422 601,62	-3 828 465,49
Suunnitelmapoistojen ja verotuspoistojen erotus (- tai +)		
Poistoeron muutokset yhteensä	422 601,62	-3 828 465,49

4.3 Tasetta koskevat liitetiedot

4.3.1 Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Arvonkorotukset				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Maa- ja vesialueet				
Arvo 1.1.	3 082	3 082		
Arvonkorotukset				
Arvonkorotusten purku	0	0		
Arvo 31.12.	3 082	3 082		
Rakennukset (tehty ennen 1.1.1998)				
Arvo 1.1.	8 280	15 640		
Arvonkorotusten purku	-7 360	-7 360		
Arvo 31.12.	920	8 280		
Muut arvonkorotukset				
Arvo 1.1.	353	353		
Arvonkorotukset				
Arvonkorotusten purku	0	0		
Arvo 31.12.	353	353		
Arvonkorotukset yhteensä	4 355	11 715		

Aineettoman ja aineelliset hyödykkeet

22 788 391,36

	Aineettomat hyödykkeet			Aineelliset hyödykkeet					
	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Yhteensä	Maa/vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	160 940,66	240 983,66	401 924,32	2 344 435,35	17 247 269,13	4 582 834,27	436 517,64	50 079,50	24 661 135,89
Tilikauden investoinnit +	22 886,65		22 886,65	715 209,92	29 672,10	681 686,95	44 151,78	780 952,89	2 251 673,64
Tilikauden rahoitusosuudet -									0,00
Tilikauden vähennykset -	-157 622,02		-157 622,02	-80 588,53	-2 291 414,85	-33 520,00	-185 047,69	-583 509,48	-3 174 080,55
Siirrot erien kesken									0,00
Tilikauden sumu-poistot -	-5 183,16	-50 163,27	-55 346,43		-655 833,95	-427 388,19	-78 958,00		-1 162 180,14
Poistot									0,00
Hankintameno 31.12.	21 022,13	190 820,39	211 842,52	2 979 056,74	14 329 692,43	4 803 613,03	216 663,73	247 522,91	22 576 548,84

Sijoitukset

4 371 206,77

Pysyvien vastaavien sijoitukset	Osakkeet ja osuudet				Jvk-, muut laina- ja muut saamiset					
	Osakkeet konserni-yhtiöt	Osakkeet omistusyht. yhteisöt	Kuntayhtymäosuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä	Jvk-lainasaamiset	Saamiset konserniyh-teisöt	Saamiset kuntayhtymät	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	3 238 870,40	909 260,44	2 297 963,00	286 128,17	6 732 222,01				44 301,54	44 301,54
Tilikauden investoinnit +					0,00					0,00
Tilikauden rahoitusosuudet -					0,00					0,00
Tilikauden vähennykset -	-590 000,00	-34 256,84	-1 781 059,94		-2 405 316,78					0,00
Siirrot erien kesken					0,00					0,00
Tilikauden sumu-poistot -					0,00					0,00
Sisäisen erän oikaisu					0,00					0,00
Hankintameno 31.12.	2 648 870,40	875 003,60	516 903,06	286 128,17	4 326 905,23				44 301,54	44 301,54

Tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet sekä osakkuusyhteisöt						
Nimi	Kotipaikka	Kunnan osuus-%	Konsernin osuus-%	Kuntakonsernin osuus (1000 €)		
				Oma po	Vieras po	Tilikauden voitto/tappio
Tytäryhteisöt						
KOy Sysmän Vuokratalo	Sysmä	100,00	100,00	892	1 449	82
Olavin toimintakeskus Yht.	Sysmä	70,00	70,00	2 509	22	3
Pinx Oy	Sysmä	100,00	100,00	3	0	-1
As Oy Sysmän Päijätaho	Sysmä	100,00	100,00	182	8	30
As Oy Sysmän Peltotie 1	Sysmä	100,00	100,00	54	4	0
As Oy Sysmän Ulpukankulma	Sysmä	100,00	100,00	135	4	0
Kuntayhtymät						
Koulutuskeskus Salpaus ky	Lahti	1,84	1,84	1 784	183	982
Päijät-Hämeen liitto	Lahti	1,77	1,77	24 942	11 738	-2 596
Osakkuusyhteisöt						
Koy Sysmän Työsuhdetalo	Sysmä	35,7	35,7	337 725	3 171	2
Koy Sysmän Palvelutalo	Sysmä	46,8	46,8	1 068	10	-24
			Yhteensä	369 294	16 588	-1 522

Saamisten erittely				
	2023		2022	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		11 098,11		12 578,33
Lainasaamiset	30 000,00	0,00	30 000,00	0,00
Muut saamiset				0,00
Siirtosaamiset		827,00		652,50
Yhteensä	30 000,00	11 925,11	30 000,00	13 230,83
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset		0,00		139 862,54
Lainasaamiset				
Muut saamiset				
Siirtosaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	139 862,54
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisöiltä				
Myyntisaamiset		0,00		
Lainasaamiset	0,00		85 000,00	0,00
Muut saamiset				
Siirtosaamiset	0,00		0,00	
Yhteensä	0,00	0,00	85 000,00	0,00
Saamiset yhteensä	30 000,00	11 925,11	115 000,00	153 093,37

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Pitkäaikaiset siirtosaamiset				
Menoennakot				
Etukäteen maksetut vuokratulot				
Pitkäaikaiset siirtosaamiset yhteensä				
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Kuntayhtymien maksuos.palautukset	0,00	0,00		0,00
Kuntarahoituksen korko, kuntatodistus		10 410,09		10 410,09
Tulojäämät				
Projektien saamiset	3 793,73	0,00		0,00
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	114 807,20	106 105,16	111 771,88	104 005,05
Työttömyysvakuutusmaksurahasto	375,76	205,62		
Terveystalon palautus	0,00	3 233,36		
Tapaturmavakuutussaaminen	38 153,56	0,00	38 153,56	0,00
Mela lomituksen palautus	233 123,53	0,00	233 123,53	0,00
Muut tulojäämät	23 185,70	1 079 542,36	20 802,30	0,00
Tulojäämät yhteensä	409 645,75	1 189 086,50	403 851,27	104 005,05
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	409 645,75	1 189 086,50	403 851,27	114 415,14

4.3.2 Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Oman pääoman erittely				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Peruspääoma 1.1.	11 377 660	13 444 791	11 377 660	13 444 791
Lisäykset tilikaudella	0	0		
Vähennykset tilikaudella				
Peruspääoma 31.12.	11 377 660	13 444 791	11 377 660	13 444 791
Arvonkorotusrahasto 1.1.	11 734	19 106		
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella	-7 372	-7 372		
Arvonkorotusrahasto 31.12.	4 362	11 734		
Muut omat rahastot 1.1.	220 609	1 554 273		
Lisäykset tilikaudella	86 670			
Vähennykset tilikaudella	0	-1 333 664		
Muut omat rahastot 31.12.	307 279	220 609		
Edell.tilikausien yli/alijäämä 1.1.	15 140 704	14 474 108	6 182 125	5 483 560
Lisäykset tilikaudella	0	1 239 998	0	698 565
Vähennykset tilikaudella	0	-1 239 998	0	-698 565
Edell.tilikausien yli/alijäämä 31.12.	15 140 704	14 474 108	6 182 125	5 483 560
Tilikauden yli/alijäämä	1 521 816	1 239 998	493 969	698 565
Oma pääoma yhteensä	28 351 820	29 391 239	18 053 753	19 626 916

Pitkäaikaiset velat, jotka erääntyvät 1.1.2024 tai sen jälkeen		
	2023	2022
Lainat vakuutus ja rah.laitoksilta		
Lainat julkisyhteisöiltä	37 583,70	46 385,32
Pitkäaikaiset velat yhteensä	37 583,70	46 385,32

Joukkovelkakirjalainat		
	2023	2022
Joukkovelkakirjalainat, lyhyt aikainen	0,00	3 300 000,00
Joukkovelkakirjalainat	0,00	3 300 000,00

Vieras pääoma				
	2023		2022	
	Pitkäaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	
Velat tytäryhteisöille				
Saadut ennakot				
Ostovelat		45 722		
Muut velat	0	0		90
Siirtovelat				
Yhteensä	0	45 722		90
Velat kuntayhtymille, joissa on jäsenenä				
Saadut ennakot				
Ostovelat		1 537		42 622
Muut velat				
Siirtovelat	0			
Yhteensä	0	1 537		42 622
Velat osakkuusyhteisöille				
Saadut ennakot				
Ostovelat				
Muut velat				
Siirtovelat				
Yhteensä	0	0		
Vieras pääoma yhteensä	0	47 259		42 712

Liittymismaksut ja muut velat				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut velat				
Liittymismaksut	695 985,42	671 989,42	716 110,14	692 114,14
Muut velat	285 351,42	690 891,41	266 167,67	282 561,24
Muut velat yhteensä	981 336,84	1 362 880,83	982 277,81	974 675,38

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	2 335 865	3 735 825	2 200 442	2 073 554
Korkojaksotukset	215	3 368	215	251
Siirtovelat valtiolle	33 363	6 501	1 708	343 473
Muut menojäämät	293 064	389 461	266 028	185 906
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	2 662 507	4 135 155	2 468 393	2 603 183

Pakolliset varaukset				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut pakolliset varaukset	401 898	402 138	373 121	373 121

4.4 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	2 374,40	44 966,67	0,00	0,00
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	672 735,00	672 735,00	0,00	0,00
Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00	0,00	0,00
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	0,00	0,00	0,00	0,00

Vastuusitoumukset				
	2023		2022	
	Konserni		Kunta	
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen vastuupääoma	1 540 610	1 540 610	1 540 610	1 540 610
Jäljellä olevan vastuupääoma	944 940	11 021 200	944 940	11 021 200
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	0	0	0	0
Jäljellä olevan vastuun määrä	0	0	0	0

Leasingvastuiden yhteismäärä				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Vuokravastuut *)	77,63	91 984,57	0,00	0,00
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	55,98	79 185,78	0,00	0,00
Leasingvastuut yhteensä	65 191,87	70 200,61	19 586,44	25 116,67
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	25 377,58	21 950,33	5 304,56	6 184,12
Yhteensä	65 269,50	162 185,18	19 586,44	25 116,67

Vastuu kuntien takauskeskuksen takausvastuista		
	2023	2022
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	29 068 586	27 133 096
Kunnan osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.	0	0
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	23 139	15 691

Muut taloudelliset vastuut ja taseen ulkopuoliset järjestelyt				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Johdannaistuotteet				
Muut taloudelliset vastuut	0	0	0	0
Arvonlisäveron palautusvastuut	1 324 933	3 176 042	1 324 933	3 176 042

Muut vastuut

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä (PHHYKY) on tilinpäätöksessään tehnyt 20 milj. euron pakollisen varauksen liittyen mahdolliseen takautuvaan palkkaharmonisaatoratkaisuun. PHHYKY on ilmoittanut Sys-än kunnan laskennalliseksi osuudeksi 156 221 euroa.

Lain sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulusta mukaan PPHYKY:n henkilöstö on siirretty liikkeenluovutuksella hyvinvointialueelle 1.1.2023. Työsopimuslain ja lain kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta mukaan luovuttaja on luovutuksensaajalle vastuussa ennen luovutusta erääntyneestä työntekijän saatavasta, jollei muuta ole sovittu. Muuta ei ole sovittu kuntayhtymän ja kaupungin tai hyvinvointialueen välillä. Palkkasaatava ei ole erääntynyt ennen 1.1.2023. Henkilöstöä edustava keskusjärjestö käy neuvotteluja mahdollisesta ratkaisusta työnantajaa edustavan järjestön kanssa.

Mahdollisesta ratkaisuesityksen hyväksymisestä päättää hyvinvointialue 1.1.2023 tapahtuneen liikkeenluovutuksen jälkeen. Kaupungin tulokinnan mukaan palkkasaatava tulee erääntymään vasta päätöksen ja maksusuunnitelman jälkeen. Näin ollen kaupungin tulokinnan mukaan PPHYKY ei ole vastuussa takautuvasta palkkaharmonisatiosta edellä mainitun lainsäädännön perusteella. Tällöin ei myöskään muodostu katettavaa alijäämää, josta omistajakunnat olisivat vastuussa. Sysmän kunta ei tällä perusteella ole sisällyttänyt PPHYKY:n esittämää osuutta pakollisesta varauksesta tilinpäätöslaskelmiinsa.

4.5 Henkilöstöä ja tilintarkastajien palkkioita koskevat liitetiedot

Henkilöstön lukumäärä 31.12.		
	2023	2022
Hallinto-osasto	16	14
Lomituspalvelut	215	235
Sivistysosasto	41	47
Varhaiskasvatus	21	22
Tekninen osasto	11	7
Sosiaali- ja perusterveydenhuolto	0	10
Yhteensä	304	335

Henkilöstökulut		
	2023	2022
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	11 972 672,96	11 972 790,18
Henkilöstösivukulut		
Eläkekulut	2 327 681,44	2 858 635,66
Muut henkilösivukulut	902 355,81	770 557,18
Henkilöstökorvaukset ja muut korjaukset	-372 436,01	-322 640,15
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	14 830 274,20	15 279 342,87
Henkilöstökuluja aktivoitu		
Henkilöstökulut yhteensä	14 830 274,20	15 279 342,87

Luottamushenkilöiden palkoista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	2023	2022
Keskusta	1 203,20	899,20
Perussuomalaiset	842,90	427,00
SDP	825,10	500,20
Kokoomus	1 098,40	613,30
Yhteensä	3 969,60	2 439,70

Tilintarkastajan palkkiot		
	2023	2022
Tilintarkastuspalkkiot	6 650,00	8 100,00
Hanketarkastukset ja lausunnot		
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät		
Muut palkkiot		
	6 650,00	8 100,00

5. ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET

5.1 Kirjanpidollisesti eriytetyn vesihuoltotaseyksikön tilinpäätöslaskelmat ja tunnusluvut

Vesihuoltolaitoksella ei ole omaa rahatiliä. Taseen ero tuloksen kirjaamisen jälkeen on rahavarojen muutos. Rahoituslaskelman toiminnan ja investointien rahavirran sekä rahoituksen rahavirran muutos eli rahavarojen muutos tulee olla sama. Ero kertoo vesihuoltolaitoksen saatava/velkasuhteen kunnalle. Ero kirjataan taseeseen velaksi/saatavaksi kunnalle, sen jälkeen vesihuollon tase on tasan. Myös rahoituslaskelma on tasan, koska ero siirtyy maksuvalmiuden muutoksen erään.

VESIHUOLTOLAITOKSEN TULOSLASKELMA

	1.1. - 31.12.2023		1.1. - 31.12.2022	
Liikevaihto				
Myyntituotot	472 130,88		499 884,45	
Muut tuotot	1 449,15	473 580,03	3 030,00	502 914,45
Materiaali ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-141 704,63		-104 225,74	
Palvelujen ostot	-128 388,99	-270 093,62	-324 481,31	-428 707,05
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-46 173,80		-67 268,84	
Henkilöstösivukulut				
Eläkekulut	-9 291,87		-11 227,83	
Muut henkilösivukulut	-1 840,73	-57 306,40	-1 899,78	-80 396,45
Poistot ja arvonalennukset				
Suunn.mukaiset poistot ja arvonalennukset	-120 630,15	-120 630,15	-109 625,89	-109 625,89
Liiketoiminnan muut kulut		-26 447,89		-2 844,42
Liikelylijäämä (-alijäämä)		-898,03		-118 659,36
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korvaus jäännöspääomasta	75 176,87		0,00	
Muut rahoituskulut	0,00	75 176,87	0,00	0,00
Tilikauden ylijäämä+(alijäämä-)		74 278,84		-118 659,36
Sijoitetun pääoman tuotto, %		-0,07		-11,50
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %		-0,07		-5,96

Vesihuollon tuloslaskelman tunnusluvut**Sijoitetun pääoman tuotto, %**

100 x (yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä+kunnalle maksetut korkokulut+ muille maksetut korkokulut+korvaus peruspääomasta)/(oma pääoma+ sijoitettu korollinen vieras pääoma+poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)
Tase-erät lasketaan tilikauden alun ja lopun keskiarvona.

$$\frac{100 \times -898,03}{1\,328\,459,55} = -0,07 \%$$

Tunnusluku kertoo liikelaitokseen sijoitetun pääoman tuoton eli mittaa liikelaitoksen suhteellista kantavuutta. Tunnusluvun vertailtavuutta liikelaitosten kesken voi heikentää se, että pysyvien vastaavien hyödykkeiden kirjanpitoarvo saattaa poiketa olennaisesti käyvästä arvosta.

Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %

=100x(yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä+kunnalle maksetut korkokulut+korvaus peruspääomasta)/(oma pääoma+lainat kunnalta+poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)
Tunnusluvun tase-erät lasketaan tilikauden alun ja lopun keskiarvona.

$$\frac{100 \times -898,03}{1\,328\,459,55} = -0,07 \%$$

Tunnusluku kertoo kunnan liikelaitokseen sijoittaman pääoman tuoton. Kunnan sijoittaman pääoman tuottoprosentti ei ole sama asia kuin korvaus peruspääomasta tai sisäinen lainakorko, koska sijoitetun pääoman tuottoprosentin laskennassa otetaan mainittujen erien lisäksi huomioon myös yli-/alijäämäerät sekä poistoero ja vapaaehtoiset varaukset.

VESIHUOLTOLAITOKSEN RAHOITUSLASKELMA

	2023		2022	
Toiminnan rahavirta				
Liikelyljäämä	119 732,12		-9 033,47	
Satunnaiset erät				
Poistot ja arvonalentumiset	0,00		-109 625,89	
Rahoitustuotot ja -kulut	75 176,87		0,00	
Tulorahoituksen korjauserät	75 176,87	194 908,99	109 625,89	100 592,42
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-430 311,59	-430 311,59	-17 676,00	-17 676,00
Toiminnan ja investointien rahavirta		-235 402,60		82 916,42
Rahoituksen rahavirta				
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys				
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Vaihto-omaisuuden muutos				
Saamisten muutos	-90 040,00		33 622,30	
Korottomien velkojen muutos	325 442,60	235 402,60	-116 538,72	-82 916,42
Rahoituksen rahavirta		235 402,60		-82 916,42
Investointien tulorahoitus, %		45,29		569,09
Lainanhoitokate		0,00		0,00

Vesihuollon rahoituslaskelman tunnusluvut**Investoinnit**

Investointien tulorahoitus, %

100x(yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä+poistot ja arvonalentumiset-tuloverot/
investointien omahankintameno

$$\frac{100 \times 194\,908,99 + 0,00}{430\,311,59} = 45,29 \%$$

Investointien tulorahoitus 5 -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu varsinaisella tulorahoituksella (ilman satunnaisia tuloja). Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Lainanhoitokate

(yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä+poistot ja arvonalentumiset+korkokulut-tulovero)/
(korkokulut+lainanlyhennykset)

$$\frac{(194\,908,99 + 0,00)}{(0,00 + 0,00)} = 0,00 \%$$

Tunnusluku kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman hoitamiseen eli lyhennysten ja korkojen maksuun.

Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Jos se on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, myymään kunnan omaisuutta tai vähentämään kassavaroja.

VESIHUOLTOLAITOKSEN TASE

VASTAAVAA	31.12.2023	31.12.2022
A PYSYVÄT VASTAAVAT	2 246 092,56	1 936 411,12
I Aineettomat hyödykkeet	0,00	0,00
Aineettomat oikeudet	0,00	0,00
II Aineelliset hyödykkeet	2 204 765,47	1 895 084,03
Maa- ja vesialueet	37 083,69	37 083,69
Rakennukset	139 998,87	152 705,97
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 995 838,06	1 673 230,53
Koneet ja kalusto	8 338,76	14 439,34
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	23 506,09	17 624,50
III Sijoitukset	41 327,09	41 327,09
Muut saamiset	41 327,09	41 327,09
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	273 411,76	183 371,76
II Saamiset	273 411,76	183 371,76
Lyhytaikaiset saamiset	273 411,76	183 371,76
Myyntisaamiset	171 785,52	173 435,95
Muut saamiset	101 626,24	9 935,81
VASTAAVAA YHTEENSÄ	2 519 504,32	2 119 782,88
VASTATTAVAA	31.12.2023	31.12.2022
A OMA PÄÄOMA	1 365 598,97	1 291 320,13
I Peruspääoma	100 000,00	100 000,00
IV Edellisten tilik.ylijäämä (alijäämä)	1 191 320,13	1 309 979,49
V Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	74 278,84	-118 659,36
E. VIERAS PÄÄOMA	1 153 905,35	828 462,75
I Pitkäaikainen vieras pääoma	847 868,03	793 440,03
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta		
Muut velat/Liittymismaksut ja muut velat	847 868,03	793 440,03
II Lyhytaikainen vieras pääoma	306 037,32	35 022,72
Ostovelat	296 437,43	28 920,25
Muut velat/Liittymismaksut ja muut velat	9 599,89	6 102,47
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	2 519 504,32	2 119 782,88
Taseen tunnusluvut		
Omavaraisuusaste, %	54,2	60,9
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	244,4	178
Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000 €	1 266	1 191
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	362	340
Lainakanta 31.12., 1 000 €	0	0
Asukasmäärä	3 496	3 504

Vesihuollon taseen tunnusluvut

Omavaraisuusaste % =

**100 x (oma pääoma+poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)/
(koko pääoma - saadut ennakot)**

$$\frac{100 \times (1\,365\,598,97 + 0,00)}{(2\,519\,504,32 - 0,00)} = 54,20 \%$$

Omavaraisuusasteella mitataan liikelaitoksen vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäimellä. (Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. 50 % tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kunta-taloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.)

(Käyttötulot=tilikauden liikevaihto+liiketoiminnan muut tuotot+kunnan tuet)

Suhteellinen velkaantuneisuus % =

100 x (vieras pääoma-saadut ennakot)/Käyttötulot

$$\frac{100 \times (1\,153\,905,35 - 0,00)}{472\,130,88} = 244,40 \%$$

Suhteellinen velkaantuneisuus kertoo, kuinka suuri osuus liikelaitoksen käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet liikelaitoksella on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Lainakanta 31.12. =

vieras pääoma-(saadut ennakot+ostovelat+siirtovelat+muut velat)

Vieras po	1 153 905,35	
-Saadut ennakot	0,00	
-Ostovelat	296 437,43	
-Muut velat	847 868,03	
-Korottomat velat kunnalta	0,00	€/as
Lainakanta 31.12.	9 599,89 /	3 496 = 2,75

Kuvaa kunnan korollisen vieraan pääoman kokonaismäärää.

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

Edellisten tilikausien +ylijäämä (-alijäämä), €	1 191 320,13
Tilikauden +ylijäämä (-alijäämä), €	74 278,84
	<u>1 265 598,97 / 3 496</u>

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas 362,01

5.2 Vesihuoltolaitoksen toimintakertomus

Kunnan laskennallisesti eriytetty laitos

1. YLEISTÄ

Tehtävä

Sysmän vesihuoltolaitos vastaa vesihuollon palvelujen järjestämisestä ja toimittamisesta toiminta-alueellaan. Vesihuoltolaitoksen toiminta-alue on vesihuoltolain §:n 4 kohdassa tarkoitettu maantieteellinen alue, jolla vesihuoltolaitos huolehtii vesihuollosta sen mukaan kuin vesihuoltolaissa (119/2001, voimaan 1.3.2001) ja laissa vesihuoltolain muuttamisesta (681/2014, voimaan 1.9.2014) määrätään.

Toiminta-ajatus

Vesihuoltolaitoksen tehtävänä on toimittaa kuluttajille mahdollisimman häiriöttömästi talousveden laatuvaatimukset ja – suositukset täyttävää talousvettä (talousvesiasetus 461/2000 ja asetus talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista annetun asetuksen muuttamisesta 442/2014) sekä jäteveden vastaanotto ja poisjohtaminen ympäristöhaitat minimoiden.

Toimielimet

Vesihuoltolaitosta johtaa ja valvoo toimintaympäristövaliokunta.

1.1. Vesihuoltolaitoksen tuleva kehitys ja tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Vesi- ja viemäriverkoston saneeraus- sekä uudisrakentaminen toteutetaan vuosittain päivitettävän saneeraussuunnitelman mukaisesti. Sisäinen valvonta on toiminut hyvin, vaikka organisaatio on kevyt. Vesihuoltolaitos on toiminnallisesti selkeä kokonaisuus ja sen luonne hallittavissa hyvin. Kunnan omistuspohja ja laitoksen koko eivät vaadi lisäystä sisäiseen valvontaan.

Riskienhallintaa varten on laadittu vesihuoltolaitokselle valvontatutkimusohjelma, jota päivitetään yhdessä valvontaviranomaisten kanssa. Vesihuollon varautumissuunnitelma on päivitetty 21.9.2022 yhteistyössä kunnan ja Rambollin kanssa.

2. ORGANISAATIO JA HENKILÖSTÖ

Vesihuoltolaitos toimii teknisen osaston tulosalueena. Tekninen johtaja vastaa vesihuollon vaatimasta hallinnosta n. 2 % työpanoksella. Operatiivinen organisaatio käsittää teknisen johtajan työpanoksesta n. 1,5 %, toimistosihteerin työpanoksesta n. 15 % kattaen laskutus- ja liittymäsovimusten valmistelutehtävät sekä 1 laitospöytätyön työpanoksen. Tekninen johtaja toimi tulosalueen esimiehenä ja vastaa laitoksen toiminnasta.

Laitospöytätyön toimenkuvaan sisältyvät seuraavat tehtävät:

- vedenottamoiden käyttö- ja kunnossapitotehtävät
- pumppaamoiden käyttö- ja kunnossapitotehtävät
- vesijohto-, jätevesiviemäri- ja sadevesiviemäriverkoston käyttö- ja kunnossapitotehtävät.

Vesijohdon liittotyöt laitoksen verkostoon toiminta-alueilla sekä vesimittariasennukset on ulkoistettu. Asennusyrityksellä tulee olla voimassa oleva vesihygieniapassi.

Vesihuoltolaitoksen laskutuksesta ja asiakaspalvelusta vastaa toimistosihteerin.

Vesilaitoskohteiden ympärivuorokautinen päivystys on hoidettu kaukovalvonnan ja RTK-Palvelut Oy:n päivystysorganisaation avulla. Päivystysnumero työajan ulkopuolella 044 7134 555.

Sysmän Vesihuoltolaitoksen toiminta-alue on kunnanvaltuustossa vahvistettu 19.12.2016 § 51. VHL 8 §:n 1 momentin nojalla kunta voi tarvittaessa muuttaa ja siten myös supistaa hyväksytyä toiminta-alueita. Toiminta-alueen muuttamisessa noudatetaan samaa menettelyä kuin sen hyväksymisessä.

Toiminta-alueen kartta löytyy Sysmän kunnan verkkosivuilta osoitteesta:

<http://www.sysma.fi/kunnallistekniikka>

3. PUHDASVESILAITOS

3.1 Valvonta ja valvontatutkimusohjelma

Veden käyttämisestä taloustarkoituksiin sekä talousveden laadusta ja laadun valvonnasta säädetään terveydensuojelulaissa (763/1994), sen muutoksessa (441/2000) sekä terveydensuojeluasetuksessa (1280/1994). Em. lain 21 §:n nojalla Sosiaali- ja terveysministeriö on asetuksella (461/2000) antanut yleiset määräykset talousveden laatuvaatimuksista sekä tarvittavista tutkimuksista. Asetusta on muutettu ja sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen muuttamisesta 442/2014 on tullut voimaan 1.9.2014. Valvira on laatinut mallipohjan valvontatutkimusohjelmaksi (3/2010), joka täyttää em. ministeriön asetuksen valvontatutkimuksia koskevat ohjeet.

Sysmän vesihuoltolaitoksen valvontatutkimusohjelma on laadittu vuosille 2020-2024. Tutkimusohjelman perusteena on se, että Otamon- ja Kuokanmäen vedenottamoilta johdetaan talousvettä kirkonkylän alueen käyttöön.

Ohjelmat tarkastetaan viiden vuoden välein ja muulloinkin, milloin sitä olosuhteiden muuttumisen vuoksi on pidettävä tarpeellisena. Valvontatutkimusohjelman laatimisen ja toteutuksen tavoitteena on turvata talousveden käyttäjille sellainen vesi, mistä ei voi olla vaaraa terveydelle. Valvontatutkimusohjelman hyväksyy osaltaan paikallinen terveysvalvontaviranomainen. Valvontatutkimusohjelman mukaiset näytteenotot suoritti Päijät-Hämeen Sosiaali- ja terveystyhtymän Terveydensuojelun terveystarkastaja.

Verkostoveden näytteenottopisteinä toimivat valvontatutkimusohjelmassa määritellyt alueiden elintarvikehuoneistot. Näytteenottopisteitä vaihdellaan, jotta näytteet kuvastaisivat koko verkoston veden laatua. Näytteet tutkittiin pääsääntöisesti KCL Kymen laboratoriossa, erityismääritykset muissa laboratorioissa, millä on niihin oikeus.

Mikäli näytteissä on mikrobiologiset laatuvaatimukset ylittäviä arvoja, uusintanäytteet otetaan välittömästi. Uusintanäytteet otetaan samasta näytteenottokohdasta kuin varsinaiset näytteet.

Sysmän kunnan vedenottamoilta toimitettavan veden kokonaiskovuus:

Kuokanmäen vedenottamo 0,40 mmol/l = erittäin pehmeää

Otamon vedenottamo 0,57 mmol/l = pehmeää

**Mitä kovuuden lukuarvo
käytännössä tarkoittaa**

Kovuus	mmol/l	°dH
Erittäin pehmeää	0 - 0,55	0 - 3
Pehmeää	0,55 - 1,10	3 - 6
Keskikovaa	1,10 - 1,60	6 - 9
Kovahkoa	1,60 - 2,15	9 - 12
Kovaa	2,15 - 3,20	12 - 18
Erittäin kovaa	3,20+	18+

3.1.1 Veden laatu v. 2023

Valvontatutkimusohjelman mukaisia näytteenottoja tehtiin verkoston alueelta seuraavasti: Kirkonkylä: jatkuva näyte lähtevästä vedestä, 4 kpl. Lisäksi tutkittiin vedenottamoiden raakaveden laatua tarvittavilta osin sekä nitriittipitoisuus tutkitaan molemmilta laitoksilta lähtevästä vedestä ja verkostovedestä jaksottaisen seurannan yhteydessä.

Kunnan vesilaitoksen toimittaman talousveden tulee olla tasalaatuista, mikrobiologisesti sekä hajua ja makuominaisuuksiltaan moitteetonta ja täyttää talousvesiasetuksen 461/2000 laatuvaatimukset ja -suositukset. Aikaisempina vuosina veden laatu on täyttänyt laatuvaatimukset ja -suositukset. Veden laatu on viimeisten 10 vuoden aikana pysynyt samanlaisena.

Sysmän pohjavesialueiden suojelemiseksi on vuonna 2002 laadittu suojelusuunnitelma (Hartolan ja Sysmän pohjavesialueiden suojelusuunnitelma). Tuolloin selvitettiin eri tekijöiden vaikutusta pohjaveden laatuun. Suunnitelma on päivitetty 2013.

Vuonna 2021 päivitettiin Sysmän alueella sijaitsevia pohjavesialueiden luokituksia. Sysmässä on muutosten jälkeen kolme vedenhankintaa varten tärkeitä 1-luokan pohjavesialuetta ja kahdeksan vedenhankintakäyttöön soveltuvaa 2-luokan pohjavesialuetta.

Kooste vuoden 2023 verkostoveden viranomaisnäytteiden tuloksista

Näytteenottopiste	pvm	Alkal. mmol/l	NH4 mg/l	Clostr. pmy/100ml	Enterokokit pmy/100 m	E. coli pmy/100ml	Haju	CO2 mg/l	CO2 mg/l	Kov. mmol/l	Kolim bakt. pmy/100 ml
Sysmän leipä	27.12.2023		<0,006	< 1	< 1	< 1	hajuton				< 1
Kuokanmäen VO lv	29.11.2023					< 1					< 1
Otamon VO rv	29.11.2023	1,1				< 1		10	12	0,53	< 1
Kirkon huoltor.	25.10.2023		<0,006	< 1	< 1	< 1	hajuton				< 1
Otamon VO, lv	25.10.2023										
Otamon VO, lv	28.9.2023			< 1		< 1					< 1
Kuokanmäen VO rv	28.9.2023	0,60		< 1		< 1		26	29	0,42	< 1
Kuokanmäen VO rv	29.8.2023	0,64				< 1		27	31	0,47	< 1
Kuokanmäen VO lv	29.8.2023										
Sysmän leirintäalue	29.8.2023		<0,006	< 1	< 1	< 1	hajuton				< 1
Kunnantalo	29.8.2023				< 1						
Kunnantalo	28.6.2023			< 1		< 1	hajuton				< 1
Kuokanmäen VO lv	24.5.2023					< 1					< 1
Otamon VO rv	24.5.2023	0,49				< 1			39	0,51	< 1

Happi (O ₂) (mg/ (°C)	Maku	Mn µg/l	NO2 mg/l	pesäkel. (pmy/ml)	pH	FE µg/l	Sameus (NTU)	Sähk. µS/cm	Väri mg Pt/l	Näytteenottopiste	pvm
	virheetön	<1,0		2	7,4	<10	<0,20	230	<2,0	Sysmän leipä	27.12.2023
6,5		14			7,5	<10	<0,20	180	<2,0	Kuokanmäen VO lv	29.11.2023
3,3		<1,0		< 1	7,1	<10				Otamon VO rv	29.11.2023
	virheetön	<1,0		1	7,7	<10	<0,20	230	<2,0	Kirkon huoltor.	25.10.2023
			<0,006							Otamon VO lv	25.10.2023
4,1		<1,0			7,2	<10	<0,20	230	<2,0	Otamon VO lv	28.9.2023
5,5		20		1	6,7	<10				Kuokanmäen VO rv	28.9.2023
5,1	10,8	22		25	6,4	<10				Kuokanmäen VO rv	29.8.2023
	9,8		<0,006							Kuokanmäen VO lv	29.8.2023
	15,6	virheetön	<1,0	< 1	7,3	<10	1,0	230	<2,0	Sysmän leirintäalue	29.8.2023
	15,4			14						Kunnantalo	29.8.2023
	virheetön	<1,0			7,1	<10	<0,20	220	<2,0	Kunnantalo	28.6.2023
6,1		12			6,7	<10	<0,20	140	<2,0	Kuokanmäen VO lv	24.5.2023
4,6		<1,0		< 1	6,5	<10				Otamon VO rv	24.5.2023

3.2 Veden hankinta

Vuoden 2023 aikana käytössä olivat Otamon ja Kuokanmäen vedenottamot.

3.2 Veden käsittely ja jakelu

Otamon vedenottamo on otettu käyttöön vuonna 1972

Otamon vedenottamolla on kuilukaivo, josta vesi pumpataan kahdella uoppopumpulla. Otamossa on mahdollista valmistaa myös tekopohjavettä suodattamalla Ala-Vehkajärven vettä harjun läpi.

Kuokanmäen vedenottamo on otettu käyttöön vuonna 2001

Kuokanmäen vedenottamolla on kaksi siiviläputkikaivoa, joista toinen on poistettu käytöstä nousseen mangaanipitoisuuden vuoksi. Käytöstä poistettu kaivo huolletaan säännöllisesti ja on käyttöönotettavissa tarvittaessa.

Vedenottamoilla raakaveden pH-arvoa säädetään syöttämällä lipeää. Raakaveden pH Sysmässä on 6,3, joka nostetaan alkaloinnilla tavoitearvoon 8,5.

Alkalointiliuos valmistetaan manuaalisesti sekoittamalla 4 säkkiä (á 25 kg) natriumhydroksia säiliölliseen vettä. Otamossa ja Kuokanmäessä liuoksen väkevyydeksi tulee 10 %. Alkalointiliuoksen syöttö verkostoveteen on automatisoitu. Vuonna 2023 lipeänsyöttöä toteutui Otamon pumppaamalla 3 800 kg ja Kuokanmäen pumppaamalla 900 kg.

Lähtevä vesi desinfioidaan UV-laitteilla.

Vettä toimitetaan seuraaville vesiosuuskunnille: Pohjois-Sysmän vesiosuuskunta, Etelä-Sysmän vesiosuuskunta ja Suopellon vesiosuuskunta.

Kahdesta vedenottamosta tulevat vedet sekoittuvat osin verkostossa, mutta niitä ei erikseen sekoiteta esim. säiliössä.

Vedenottamoilta pumpattiin vuoden 2023 aikana käyttövettä verkostoon yhteensä 204 942 m³, 561 m³/d

Kuokanmäen kahdesta siiviläputkikaivosta pumpattiin vuoden 2023 aikana verkostoon 51 461 m³, 141 m³/d (50 042 m³, 137 m³/d) ja Otamon kuilukaivosta 153 481 m³, 420 m³/d (157 726 m³, 432 m³/d).

Kuokanmäen vedenottamolla on Itä-Suomen vesioikeuden (ISVO) 12.10.1999 myöntämä lupa ottaa pohjavettä 1 000 m³ vuorokaudessa.

Otamon vedenottamolla on Itä-Suomen vesioikeuden (ISVO) 28.10.1983 myöntämä lupa ottaa pohjavettä 1 000 m³ vuorokaudessa. Pohjavesimittaukset on suoritettu 3-4 kertaa vuodessa mitaamalla vesipinnat kolmessa pohjavedenhavaintopisteessä.

Kuokanmäen ja Otamon vedenottamoilta pumpataan vettä n. 2 700 asukkaan tarpeisiin.

3.3 Verkosto

Käytössä olevan vesijohtoverkoston kokonaispituus oli vuoden 2023 lopussa n. 44,71 m. Kokonaispituudesta n. 89 % on muoviputkea ja loppuosa n. 11 % lähinnä valurauta- ja teräsputkea.

Kunnan jakeluverkostossa on käytössä kaksi paineenkorotusasemaa. Väihkyläntien paineenkorotusasema, joka ylläpitää Suurenkyläntien kiinteistöjen paineen ja samalla Pohjois-Sysmän vesiosuuskunnan verkostoa. Toinen paineenkorotusasema sijaitsee Päijätsalon vesijohtolinjan varrella ja ylläpitää Päijätsalon loma-asuntojen verkostopaineenpaineen.

3.4 Käyttöveden liittymis- ja käyttömaksut v. 2023

Liittymismaksun yksikköhinta oli laitoksen toiminta-alueella 2,00 €/m². Liittymismaksu oikeuttaa liittymään laitoksen verkostoon laitoksen määräämässä liittymiskohdassa. Tonttijohdon rakentaminen ei sisälly liittymismaksuun.

Liittymismaksu on liitettävästä kiinteistöstä suoritettava kertamaksu, se ei sisällä arvonlisäveroä.

Tonttijohdon ja näihin liittyvien varusteiden rakentamisesta aiheutuvat kustannukset maksaa liittyjä.

Liittymismaksu (L) määräytyy kiinteistön käyttötarkoituksen ja laajuuden perusteella. Liittymismaksu on vähintään 500 €.

$$L = k \times A \times YL$$

L = Liittymismaksu

k = kiinteistötyypin mukainen kerroin

A = rakennusluvan mukainen kerrosala (kem²)

YL = liittymismaksun yksikköhinta (€/kem²)

YL = liittymismaksun yksikköhinta on 2,00 €/kem²

k = kiinteistötyypin mukainen kerroin

Omakotitalot, paritalot ja vapaa-ajan rakennukset 6
Rivitalot 4
Asuinkerrostalot 3
Asuinliiketalot 3
Liikerakennukset 3
Teollisuusrakennukset 3
Julkiset rakennukset 3
Maatalouden tuotantorakennukset 3

Käyttömaksun yksikköhinta Sysmän kunnan vesihuoltolaitoksen asiakkailta (vahvistettu 1.1.2013 / Tekninen lautakunta):

	€/ m3 (alv 0 %)	€/ m3 (alv 24 %)
käyttövesi	1,45	1,80

Käyttömaksun yksikköhinta vesiosuuskunnille on 1.1.2014 alkaen

	€/ m3 (alv 0 %)	€/ m3 (alv 24 %)
käyttövesi	1,02	1,26

Laskutuksessa olevien asiakkaiden määrä oli v. 2023 lopussa 808 (sisältää sisäiset) kpl ja laskutettu vesimäärä 140 092 m³.

Liittymissopimuksia veteen tehtiin 6 kpl.

4. VIEMÄRILAITOS

4.1 Jäteveden käsittely

Sysmän jätevedenpuhdistamo on aloittanut toimintansa 1972. Puhdistamo sijaitsee Sysmän asemakaava-alueella kiinteistöllä Lokala (kiinteistötunnus 781-417-1-230) kaavamerkin (ET) yhdyskuntateknisen huollon alueella, osoitteessa Ohrasaarentie 3, 19700 Sysmä.

Sysmän puhdistamolla käsitellään Sysmän kirkonkylän keskustaajaman jätevesien lisäksi Päijätsalon, Mikkolamäen, Virtaa- Kymäri ja Pohjois-Sysmän vesiosuuskunnan sekä Suopellon vesiosuuskunnan jätevedet. Puhdistamon viemärointialueella ei ole yhdyskuntajätevedestä

laadullisesti poikkeavaa jätevettä tuottavia laitoksia, joten jätevedet ovat pääasiassa asumisjätevesiä. Lisäksi laitoksella vastaanotetaan sako- ja umpikaivolietettä. Sako ja umpikaivolietettä otettiin vastaan 5 114 m³ (5 314). Puhdistettu vesimäärä oli 273 403 m³, kuivattu liete 340 t, polymeeri 950 kg, sähkön kulutus 117 301 kWh.

4.2 Jäteveden johtaminen - verkosto

Jätevesiviemäriverkoston kokonaispituus oli vuoden 2023 lopussa n. 37,45 km. Muoviviemäriin osuus 32,76 km ja betoniviemäriin osuus 4,69 km.

Etelä-Suomen Aluehallintoviraston päätös Sysmän jätevedenpuhdistamon ympäristölupaan on annettu 22.7.2016 Päätöksen numero 144/2016/2 Dnro ESAVI/11429/2014. Lupa löytyy AVI:n verkkosivuilta Lupa- Tietopalvelu osoitteesta: <https://tietopalvelu.ahtp.fi/Lupa/>

4.3 Jäteveden johtaminen - pumppaamot

Jätevedenpumppaamojen määrä 31.12.2023:

- Taajama 5 kpl

  - Päijätsalo-puhdistamo 7 kpl
  - Mikkolanmäki-Kymäri-Rantakylä-puhdistamo 11 kpl
  - Rankoo-puhdistamo 4 kpl
- yhteensä 27 kpl

4.4 Liittymis- ja käyttömaksut v. 2023

Liittymismaksun yksikköhinta oli laitoksen toiminta-alueella 2,00 €/m². Liittymismaksun määräytymiseen perusteet ovat samat kuin käyttöveden osalta sekä toiminta-alueella liittyvien että toiminta-alueen ulkopuolella liittyvien osalta.

Käyttömaksun yksikköhinta Sysmän kunnan vesihuoltolaitoksen asiakkailta (vahvistettu 1.1.2013 / Tekninen lautakunta):

	€ / m ³ (alv 0 %)	€ / m ³ (alv 24 %)
viemäri	2,02	2,50

Käyttömaksun yksikköhinta vesiosuuskunnille on 1.1.2014 alkaen

	€ / m ³ (alv 0 %)	€ / m ³ (alv 24 %)
käyttövesi	1,31	1,62

Laskutus suoritettiin saman periaatteen mukaisesti kuin käyttöveden osalta. Laskutettavan jäteveden määrä määräytyy vesimittarilla mitatun käyttöveden kulutuksen perusteella. Vuonna 2023 laskutettu jätevesimäärä oli 90 462 m³.

Liittymissopimuksia viemäriin tehtiin 8 kpl.

5.3 Vesihuoltolaitoksen liitetiedot

Liiteaineistoa ei ole koottu täydellisenä. Koska kyseessä on vain vesihuoltolaitos, laskelmat suoraan jo kertovat sisällön.

1-5)

Kunnan vesihuoltolaitos, tilinpäätöksen arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja menetelmät

Pysyvät vastaavat

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Pysyvien vastaavien hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa poistosuunnitelma.

Sijoitukset

Pysyvien vastaavien sijoituksissa olevat osakkeet sekä muut sijoitusluonteiset erät ovat merkitty taseeseen hankintamenoon. Tase-erässä on kunnan maksamat palautuskelpoiset liittymismaksut.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuutta ei ole.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoonsa.

Vesihuoltolaitoksella ei ole omaa rahatiliä. Kirjanpito on järjestetty siten, että vesihuoltolaitos käyttää kunnan yleistä rahatiliä.

Tuloksen ja taseen vertailukelpoisuus

Vesihuoltolain muutokset (22.8.2014/681) tulivat voimaan 1.9.2014. Lain mukaan kunnan tulee kirjanpidossaan eriyttää vesihuolto muista toiminnoista ja vesihuollolle on tilikausittain laadittava kirjanpitolain mukainen tase, tuloslaskelma ja rahoituslaskelma sekä liitetiedot. Kirjanpitolautakunta on antanut asiasta lausunnon 9.3.2015. Vesihuoltolaitos on v. 2016 alusta kirjanpidollisesti eriytetty kunnan kirjanpidossa.

Päivitetty yleisohje kunnan ja kuntayhtymän eriytetyn liiketoiminnan kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä julkaistiin vuoden 2017 aikana. Vuoden 2019 tilinpäätös on tehty samoilla periaatteilla ja tiedoilla kuin vuodelta 2018.

Avaava tase on perustettu 1.1.2016 (Kvalt 6.6.2016 § 117), joten vertailu edelliseen vuoteen on jo olemassa. Tilikartta on yhteinen kunnan tilikartan kanssa. Omaisuus ja joitakin saatava ja velkatilijä on yksilöity vesihuoltolaitokselle perintönä laskennallisesta eriyttämisestä.

Vesihuoltolaitoksen kirjanpito tehdään muun kunnan kirjanpidon yhteydessä. Eriyttäminen perustuu kustannuspaikkatunnisteeseen. Vesihuoltolaitokselle on avattu omat käyttötalous-, tuloslaskelma-, investointi- ja rahoitusosan kustannuspaikat. Omaa rahatiliä ei ole. Kun vesihuoltolaitoksen tuloslaskelman tulos kirjataan vesihuoltolaitoksen taseeseen, on taseen ero rahatilin muutos, joka on yhtä kuin rahoituslaskelman rahavarojen muutos.

Jaksotukset

Vesihuoltolaitokselle kohdistetaan suoraan toimistosihteerin (15 %) sekä laitospöytäkirjan (50 %) palkkakuluja sivukuluineen, muut palkkakustannukset kohdistuvat sisäisen laskutuksen tai vyörytyksen kautta. Lomapalkkajaksotusta ei ole tehty erikseen. Vakuutuserien laskutus kulkee kalenterivuositain.

11) **Vesihuolto** **POISTOSUUNNITELMA 1.1.-31.12.2023**

Taseryhmä

Tili	Kalustoryhmä	Sumu tasapoisto	KK (%/v)
1 Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet			
100 AINEETTOMAT OIKEUDET			
1001	VESIHUOLTOLAITOS/TIETOKONEOHJ 10 TIETOKONEOHJELMAT 3 V		36 (33,3%/v)
105 MUUT PITKÄVAIKUTT.MENOT			
110 MAA- JA VESIALUEET			
1011	VESIHUOLTOL. LIITTYMISMAKSUT 20 VESIHUOLLON LIITTYMÄT* 21 JÄTEVESIHUOLLON LIITTYMÄT*	9	Ei poistoa
1102	VESIHUOLTOLAIT. MAA-ALUEET	9	Ei poistoa
112 RAKENNUKSET			
1121	VESIHUOLTOLAITOKSEN 21 VH TEHDAS/TUOTANTORAK.20 V		240 (5,0%/v)
114 KIINTEÄT RAKENT.JA LAITT.			
1141	VESIHUOLTOLAIT.JOHTOVERKOSTO JA -LAITTE 10 VESIJOHTOVERKOSTO* 11 VIEMÄRIJOHTOVERKOSTO*	480	(2,5%/v)
		480	(2,5%/v)
1151	VESIHUOLTOLAIT. MUUT KIINTEÄT RAKENT. JA 10 VESILAITOKSEN LAITTEET * 11 VIEMÄRILAITOKS. LAITTEET *	240	(5,0%/v)
		240	(5,0%/v)
116 KONEET JA KALUSTO			
1171	VESIH.LAITOKSEN MUUT KONEET JA KALUSTO 16 VHL/KONTTORI- JA TIETOL. 5 V 17 VHL/ATK-VERKOT 10 V* 30 VHL/MUU KALUSTO 3 V*	60	(20,0%/v)
		120	(10,0%/v)
		36	(33,3%/v)
117 MUUT AINEELLISET HYÖDYKK.			
118 ENNAKKOMAKSUT JA KESKENERÄISET HANKINNAT			
1190	ENNAKKOMAKSUT	9	Ei poistoa
1195	KESKENERÄISET HANKINNAT	9	Ei poistoa
120	OSAKKEET JA OSUUDET	9	Ei poistoa
130 MUUT SAAMISET			

1287

VESIHUOLTOLAIT. LIITTYMISMAKSU

9 Ei poistoa

10 VESILIITTYMÄT

11 VIEMÄRILIITTYMÄT

12 SÄHKÖLIITTYMÄ

Aineettoman ja aineelliset hyödykkeet

2 204 765,47

	Aineettomat hyödykkeet			Aineelliset hyödykkeet					
	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Yhteensä	Maa/vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	0,00	0,00	0,00	37 083,69	152 705,97	1 673 230,53	14 439,34	17 624,50	1 895 084,03
Tilikauden investoinnit +			0,00			424 430,00		5 881,59	430 311,59
Tilikauden rahoitusosuudet -			0,00						0,00
Tilikauden vähennykset -			0,00		0,00	0,00	0,00		0,00
Siirrot erien kesken			0,00						0,00
Tilikauden sumu-poistot -	0,00		0,00		12 707,10	101 822,47	6 100,58		120 630,15
Poistot			0,00						0,00
Hankintameno 31.12.	0,00	0,00	0,00	37 083,69	139 998,87	1 995 838,06	8 338,76	23 506,09	2 204 765,47

Sijoitukset

41 327,09

Pysyvien vastaavien sijoitukset	Osakkeet ja osuudet					Jvk-, muut laina- ja muut saamiset				
	Osakkeet konserniyhtiöt	Osakkeet omistusyht. yhteisöt	Kuntayhtymäosuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä	Jvk-lainasaamiset	Saamiset konserniyh-teisöt	Saamiset kuntayhtymät	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä
Hankintameno 1.1.					0,00				41 327,09	41 327,09
Tilikauden investoinnit +					0,00					0,00
Tilikauden rahoitusosuudet -					0,00					0,00
Tilikauden vähennykset -					0,00					0,00
Siirrot erien kesken					0,00					0,00
Tilikauden sumu-poistot -					0,00					0,00
Sisäisen erän oikaisu					0,00					0,00
Hankintameno 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00				41 327,09	41 327,09

5.4 Vesihuoltolaitoksen vaikutus kunnan talouteen

	Yhteensä koko kunta	Vesihuolto- laitos	Kunta ilman vesihuoltoa
TULOSLASKELMA 31.12.2023			
(sisältää sisäiset erät)			
TOIMINTATUOTOT			
Myyntituotot	14 098 431,51	472 130,88	13 626 300,63
Maksutuotot	1 531 316,50	0,00	1 531 316,50
Tuet ja avustukset	187 016,18	0,00	187 016,18
Muut toimintatuotot	855 539,73	1 449,15	854 090,58
Toimintatuotot	16 672 303,92	473 580,03	16 198 723,89
TOIMINTAKULUT			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-11 604 136,95	-46 173,80	-11 557 963,15
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	-2 327 681,44	-9 291,87	-2 318 389,57
Muut henkilösivukulut	-902 355,81	-1 840,73	-900 515,08
Palvelujen ostot	-5 883 600,47	-128 388,99	-5 755 211,48
Aineet, tarvikkeet, tavarat	-1 097 026,34	-141 704,63	-955 321,71
Avustukset	-2 811 550,44	0,00	-2 811 550,44
Muut toimintakulut	-685 477,76	-26 447,89	-659 029,87
Toimintakulut	-25 311 829,21	-353 847,91	-24 957 981,30
TOIMINTAKATE	-8 639 525,29	119 732,12	-8 759 257,41
Verotulot	7 489 119,57	0,00	7 489 119,57
Valtionosuudet	3 579 908,00	0,00	3 579 908,00
Rahoitustuotot ja -kulut			
Korkotuotot	105 569,75	0,00	105 569,75
Muut rahoitustuotot	225 929,79	75 176,87	150 752,92
Korkokulut	-53 897,20	0,00	-53 897,20
Muut rahoituskulut	-9 446,54	0,00	-9 446,54
Rahoitustuotot ja -kulut	268 155,80	75 176,87	192 978,93
VUOSIKATE	2 697 658,08	194 908,99	2 502 749,09
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunn.mukaiset poistot	-1 217 526,57	-120 630,15	-1 096 896,42
Arvonalentumiset	-708 764,23	0,00	-708 764,23
Satunnaiset erät			
Satunnaiset kulut	0,00		
TILIKAUDEN TULOS	771 367,28	74 278,84	697 088,44
Poistoeron lis.(-)tai väh.(+)	422 601,62	0,00	422 601,62
Varausten lis.(-) tai väh.(+)	-700 000,00	0,00	-700 000,00
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	493 968,90	74 278,84	419 690,06

	Yhteensä koko kunta	Vesihuolto- laitos	Kunta ilman vesihuoltoa
RAHOITUSLASKELMA 31.12.2023			
(tämä vertailu kunnan rahoituslaskelman kaavalla)			
Toiminnan rahavirta			
Vuosikate	2 697 658,08	119 732,12	2 577 925,96
Satunnaiset erät	-118 764,23		
Tulorahoituksen korjausevät	5 102,07	75 176,87	-70 074,80
	2 583 995,92	194 908,99	2 389 086,93
Investointien rahavirta			
Investointimenot	-1 725 709,77	-430 311,59	-1 295 398,18
Rah.osuudet investointimenoihin	0,00	0,00	0,00
Pysyvien vastaavien luov.tul	2 440 758,95	0,00	2 440 758,95
	715 049,18	-430 311,59	1 145 360,77
Toiminnan ja invest.rahavirta	3 299 045,10	-235 402,60	3 534 447,70
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset			
Antolainasaamisten vähennykset	0,00	0,00	0,00
	0,00	0,00	0,00
Lainakannan muutokset			
Pikäaik.lainojen lisäys	0,00	0,00	0,00
Pitkäaik.lainojen vähennys	-3 307 737,60	0,00	-3 307 737,60
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	0,00		
	-3 307 737,60	0,00	-3 307 737,60
Muut maksuvalmiuden muutokset			
Toimeksiant.var.ja po:n muut	-31 871,87	0,00	-31 871,87
Saamisten muutos	806 511,23	-90 040,00	896 551,23
Korottomien velkojen muutos	-1 087 302,83	325 442,60	-1 412 745,43
	-312 663,47	235 402,60	-548 066,07
Rahoituksen rahavirta	-3 620 401,07	235 402,60	-3 855 803,67
RAHAVAROJEN MUUTOS	-321 355,97	0,00	-321 355,97
Rahavarojen muutos	321 355,97	0,00	321 355,97

ALLEKIRJOITUKSET

Sysmässä 25.3.2024

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

7. LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA JA TOSITELAJEISTA SEKÄ SÄILYTYSAJOISTA

	Arkistointi
Talousarvio perusteluineen	Paperi
Tase ja tase-erittely	Paperi
Pääkirja	Paperi ja sähköisesti Economa Arkisto
Päiväkirja	Sähköisesti, palvelimella ja cd-varmistuksilla
Reskontralistaukset	Sähköisesti, palvelimella ja cd-varmistuksilla
- myynnit	
- ostot	
Palkkakortisto	Paperi
Talousarviolainakortisto	Paperi
- ottolainat	
Vuokrankantokortisto	Sähköisesti, palvelimella ja cd-varmistuksilla

Tositelajit: Kaikki tositteet ovat sähköisessä arkistossa, mutta tosite/laskukuvat osassa vain sähköisesti palvelimella ja cd-varmistuksella, osassa paperilla

1	Pankkitositteet	Paperi ja sähköiset viennit
4	Palkkatositteet	Paperi ja sähköiset viennit
6	Ei käytössä	
10	Muistiotositteet	Paperi ja sähköiset viennit
11	Muistiotositteet/alv	Paperi ja sähköiset viennit
12	Luottotappiot	Paperi ja sähköiset viennit
21	Ostolaskut	Paperi ja sähköiset viennit
22	Ostolaskut, vesihuoltolaitos/WF	Sähköisesti, palvelimella ja cd-varmistuksella
23	WF-ostolaskut	Sähköisesti, palvelimella ja cd-varmistuksella
24	Ostolaskut Approval	Paperi ja sähköiset viennit
29	Ostomaksut	Paperi ja sähköiset viennit
30	Myyntilaskut/Timmi	Paperi ja sähköiset laskut
31	Myyntilaskut/Plus	Paperi ja sähköiset laskut
32	Myyntilaskut/sos.Effica	Paperi ja sähköiset laskut
33	Hoivamaksut Kaisla	Paperi ja sähköiset laskut
34	Myyntilaskut Effica	Paperi ja sähköiset laskut
35	Myyntilaskut/lomitustoimi	Paperi ja sähköiset viennit
36	Myyntilaskut/vesihuolto	Paperi ja sähköiset viennit
37	Myyntilaskut rakennusv	Paperi ja sähköiset viennit
38	Vuokralaskut	Paperi ja sähköiset viennit
39	Myyntisuoritukset	Paperi ja sähköiset viennit
41	Vesilaskutus, sisäiset	Paperi ja sähköiset viennit
42	Myyntilaskutus kirjasto	Paperi ja sähköiset viennit
43	Myyntilaskut plus	Paperi ja sähköiset viennit
44	Jätelaskutus	Paperi ja sähköiset viennit
45	Sisäiset myyntilaskut	Paperi ja sähköiset viennit
54	Sisäiset ostolaskut App	Paperi ja sähköiset viennit
95	Sisäisen laskennan tulos	Paperi ja sähköiset viennit
97	Kirjanpidon tulos	Paperi ja sähköiset viennit

Säilytys

Tilinpäätöskirja ja toimintakertomus	Pysyvästi
Tilintarkastuskertomus	Pysyvästi

Pääkirja	13 v
Päiväkirja	13 v
Tositeaineisto	13 v
Tase-erittelyt ja liitetiedot	13 v

Soilan rahasto

Päiväkirja ja pääkirja	atk-tulosteina paperilla
Tiliotteet	
Tilinpäätöslaskelma	

Säilytys Sysmän kunnan arkistossa

Sysmän kunnanviraston osoite: Valittulantie 5, 19700 Sysmä
www.sysma.fi
puh. 03 84310